

САИДА ЗУННУНОВА

ШЕЪРЛАР

* * *

Ёлғиз икков бўлсак аҳилсан жуда,
Юз бор эркалайсан юз хил ном билан.
Тинмай атрофингда бўлиб парвона
Бахту шодлигимдан довдирайман мен.

Аммо биров бўлса, сипосан бирам,
Гўё бермагандек бўлиб эътибор.
Нахотки билмайсан, бировга кўз-кўз —
Қилмоққа шу ишқдан афзал нима бор?!

1956

* * *

Учрашув онини кутиб бетоқат,
Қалбим талпинарди, сенга, азизим
Минутлар судралиб, гўё ўтмай вақт.
Ширин бир азобда ўртанар эдим.
Аммо хузурингга борардим кечроқ,
Хеч гап ўтмагандай гўё ўзимдан.
Турардинг термилиб, тоқатинг ҳам тоқ.
Интизор кўзингга боқардим зимдан.
Беш минутга шунча диққат бўлибсан,
Пешанангга тушмиш чизиқлар қат-қат.
Нахотки шунчалик енгилтак бўлсанг,
Ҳаётни висол деб ўйласанг фақат.
Йўқ, жоним, сўқмоқлар жуда кўп унда,
Хижрон бўлмасайди, висол йўқ эди.
Ҳайрон қилиб кўйдинг, бутун умримни
Қандай қилиб сенга топширмай энди.

1956

СОФИНИШ

Тўлиб-тошиб сайрайди булбул
Сеҳрли тун тинчини бузди.
Уйку таслим этолмай гаранг,
Сендан хаёл, кўнглимни узиб.

Хаёл тинмай сенга судрайди,
Ойнинг ипак нурига ўраб.
Севги қурғур шундай зўр экан,
Ўлтирмайди ақлингдан сўраб.

Осилади шамол бўйнига,
Кутишга йўқ тоқати бир зум.
У кетади, қуруқ ва бўм-бўш
Сурат бўлиб қоламан ўзим.

Атрофингда бўлиб парвона,
Яна қайтиб келар ўзимга.
Мисраларга айланар ювош,
Бўйин эгиб хоҳиш, сўзимга.

Хат ёзишга тушаман яна,
Билолмайман бу нечанчиси.
Тугён қилган асаблар зора,
Шу хат билан бир оз тинчиси.

Нари суриб бор андишани,
Юрагимни тўкиб-соламан.
Хат кетади, ҳар гал йўлингга
Умид билан қараб қоламан.

1956

ЁШИМНИ СЎРАМА...

Ёшимни сўрама, бемаъни бу оқ
Оралай бераркан сочларга ҳар вақт.
Шу ўтган озгина умримга бироқ.
Ҳеч вақт ачинмайман, шунинг ўзи бахт.

Хиёнат, ғийбатни билмадим сира,
Нодонлик йўлига қўймадим оёқ.
Ишқим бўлсин, дедим, нурдек покиза,
Балки шунинг учун сочимдаги оқ.

1957

* * *

Қадрласанг инсонлигингни,
Вафо қилсанг ўзингга ўзинг,
Фақат-фақат шунда мен билан
Тўғри келур тақдир — юлдузинг.

1957

БАҲОРНИ ҚАРШИЛАБ

Мунча чиройликсан, фусункор баҳор,
Мунчалар қалбларга сирдош, ҳамоҳанг,
Бола чоғимда ҳам этарди мафтун
Сендаги гўзаллик, алвон турли ранг.

Бойчечак излардим боғларда тентиб,
Сочимга санчардим қандай гулки бор.
Истардим, шу баҳор қолмаса кетиб,
Истардим, гулларга қўнмаса ғубор.

Фируза осмондан узолмай нигоҳ,
Кўкатлар устида ётардим узоқ.
Томлардан қизғалдоқ кидирардим гоҳ,
Гоҳ қушлар йўлига қўярдим тузоқ.

Сочпопук ишқида тиниб-тинчимай
Ғимирсиб юрардим толлар тагида.
Бўларди ажойиб, латиф бир хуш бўй,
Мен таққан ям-яшил тол баргагида.

Ўрик гулларини тўкиб, тўзғитиб
Арғимчоқ учишни севардим жуда.
Соатлаб турардим хаёлим кетиб,
Гуллар сузиб ўтса сувлар мавжида.

Кўкатлар ичида қўғирчоғимни
Аллалаб, ўзим ҳам қолардим мизғиб.
Гоҳ ялпиз тераркан анҳор лабида
Капалак ортидан кетардим изғиб.

Шунчалар севардим, гул баҳор сени,
Ҳали ҳам севаман жонимдан ортиқ.
Балки шунинг учун тақдирлаб мени,
Шеърни, шеърятни қилгансан тортиқ.

Оташ солмасайди қалбимга лола,
Бағрига тортмаса кўм-кўк дала, қир.
Дилни элитмаса эди шалола,
Шу шеърни қаёқдан ёзардим ахир.

1957

СЕН ҲАМ ШУНДАЙМИДИНГ...

Бир вақтлар ўлтириб ўйлардим гоҳи:
Қизик, ким бўларкин умр йўлдошим,
Кўнглим, ҳисларимни англарикидан у,
Койитиб тўқмасми кўзимдан ёшим?

Билмасдим, ким ўзи ва яшар қайда,
Лекин, ҳурматини сақлар эди дил.
Ёнимда сезардим уни ҳар жойда,
Ўйлардим кўзимга боқсам, деб дадил.

Сен ҳам шундаймидинг, айт-чи азизим,
Севганмидинг мени кўрмасдан туриб?
Сувлар ёқасида хаёл суриб жим,
Излармидинг мени борларда юриб?

Гулларга шивирлаб ишқинг, сирингни,
Вафо-садоқатдан сурганмисан ўй?
Йўқса, мақтамагин менга кўнглингни,
Йўқса, муҳаббатдан гапирмаёқ кўй.

1957

СЕНИ ҰЙЛАГАНДА

Йиллар ўзи билан ёшлик ва ишқни
Судраб кетолмаскан йўқлик қаърига.
Шу кунда негадир ўйлайман сени,
Негадир кетмайсан кўздан нарига.

Кўзингни севардим, жуда севардим,
Лекин уялардим, боқолмасдим тик.
Олдингда бошимни эгиб турардим,
Ортингдан термилиб қолар эдим тек.

Ёшлик ҳавасими, десам у чоғни,
Чинакам ишқ экан, энди тушундим.
Сени ўйлардим қалбимда илҳом
Турён қила кетди, қололмадим жим.

Сени ўйладиму нурга бурканди
Юз турли ранг билан товланиб олам.
Қорларни кўтариб бинафша унди,
Сенинг хаёлингга қалб шўнғиган дам.

Сени ўйладиму роҳатбахш шамол.
Юздан ажинларни сидириб кетди.
Сочга оралаган оқни юлдими,
Ҳарқалай, ёшликни қидириб кетди.

Ўйлайман, ўйлайман, не учун сени
Унутиб бўлмайди, не хислатинг бор?!
Сабаби, азизим, кўнглинг ва ишқинг
Жуда тоза экан, жуда беғубор.

1957

* * *

Куёш чикди, гул япрофига
Тунда кўнган шабнам эриди.
Қон югурди ол ёнофига,
Барги губор-чангдан ариди.
Келганида ёринг — куёшинг,
Тарк этганда сени хижрон, ғам,
Шабнам каби учди кўз ёшинг,
Шу гул каби яшнадинг, эркам.

1958

* * *

Не истайсан, дейсан, истакларимнинг
Чеки йўқ эшитсанг, мен сўзлайберсам.
Истайманки, аввал ишқ, илҳом бўлиб,
Бир баҳор мисоли қалбингга кирсам.

Яшил япроқларга беркиниб бир зум,
Ўйинг, хисларингни ўғирлаб олсам.
Юзингда балқисам бўлиб табассум,
Сен учун бир умр бахт бўлиб қолсам.

Гуллар жилвасида боқиб мулойим,
Кўнглингни чорласам, бермасам ором.
Истагим — ошигим бўлсанг беқарор,
Бутун борлигингни эта олсам ром.

Куй бўлиб элитсам баъзан бир нафас,
Тинглашни сира тарк эттинг келмаса.
Умримга қилиб сен ҳасад ҳам ҳавас,
Ёнимдан бир зумга кеттинг келмаса.

Истайманки, кўнглинг кўнглимдек бўлса,
Орзу-ўйлариингни кўролсам аён.
Истагим — қўшалок очилган гулдек
Меҳнат, муҳаббатда турсак ёнма-ён.

1958

ҚИШЛОҚ

Шунча хушманзара, гўё табиат
Бутун чиройини шу ерга тўккан.
Ҳар бир туп ғўзанинг япроқларига
Юзлаб юлдузларнинг жамоли чўккан.

Атрофни ўраган ним кул ранг тоғнинг
Устидан оқариб кўринса ҳам қор,
Асал мевалардан эгилган шохлар,
Эгилган, боғбондан гўё миннатдор.

Йирокларга боқсанг юз хил ранг билан
Кўзингда товланар кенг, яшил водий.
Хў, янги уйларнинг режасин тузган
Бизларнинг ўзимиз, мардлар авлоди.

Пахтазордан янграб кулги гурлади,
Мени чулғаб олди ажиб ширин ҳис.
Кўзимга отадек яқин кўринди
Пайкал четидаги мўйсафид раис.

Ўтиб кетди терлаб-пишиб паровоз,
Қатор вагонларда тўла нефту дон,
Радиога таратган кўп майин бир куй
Қалбни эритди-ю, сўнг бўлди пинҳон.

Қизлар кулгисига уланиб кетди
Жаранглаб чалинар экан қўнғироқ.
Қувноқ болаларга тўлди бир зумда
Мактаб ёнидаги кенг мевазор боғ.

Шунча хушманзара, озод инсоннинг
Меҳнати, меҳридан кўқарган қишлоқ,
Ҳар бир хонадонда қўйлар, сигирлар,
Мўлу кўл бу ерда сарёғу пишлоқ.

Ҳаётда барака, роҳат мўл, чунки
Ишчи билан деҳқон қондош, қариндош.
Қишлоғу шаҳарнинг яшнар жамоли
Барига ягона давлатимиз бош.

1950

* * *

Анхор лабида жуфт-жуфт соялар,
Жилмайиб ўтаман кўз қирин ташлаб.
Гоҳ хаёл қурмагур олиб кетади,
Баҳона топгандай ёшликка бошлаб.

Йўқ-йўқ, мен турмадим ойдин тунларда,
Сувлар ёқасида ишқ ўтида маст.
Мен бундай дамларни йўлга термилиб,
Интизор ўтказдим ҳар он, ҳар нафас.

Ёшлигим, умримни, ҳаловатимни
Мардона топшириб вафо қўлига,
Ойларни, йилларни минутлаб санаб,
Туну кун қарадим ёрнинг йўлига.

Ҳали бегонайдик ажралишганда,
Кўришдик жуда ҳам қадрдон, иноқ.
Юлиб олса ҳамки ҳижрон ёр васлин,
Қилиб кетган экан унга яқинроқ.

1959

ШЕЪР ЁЗСАМ...

Шеър ёзсам, юрагим симобдай эриб,
Юзимга балқийди ундан аланга.
Ҳаётдай чиройли, умрдай ширин
Ҳеч нарса йўқ каби бўлади менга.

Шеър ёзсам, дунёда ҳамма гўзаллик
Йиғилиб келгандай бўлар қошимга.
Нурдек тиниқ ўйлар, оташин ўйлар
Қўшиққа шайланиб кезар бошимда.

Шеър ёзсам, тошлар ҳам бағрини очиб
Кўрсатган бўлади қалбда борини.
Қишда ҳам шивирлаб кўм-кўк япроқлар
Бирга чертишади кўнглим торини.

Шеър ёзсам, ёшлигим кетмайди нари,
Ишқ мени олади иссиқ қўйнига.
Мисралар муҳаббат, садоқат бўлиб,
Маҳкам чирмашади ёрнинг бўйнига.

Шеър ёзсам, ҳайқиргим келар оламга,
Қалбим сатрларга сирмай энтикар.
Довдираб қоламан, гўё қаламим —
Қўйган ҳар нуқтага минглар кўз тикар.

Бу кўзлар сизники, азиз ўқувчи,
Мени шоир қилган муҳаббатингиз.
Сиз учун куйлайман, сизни ўйлайман,
Қалбимда яшаркан улур отингиз.

1959

ҚИЗЛАРЖОН

Севги ўт ташласа юрагингизга,
Ойдин тун бермаса тинчлик ва уйқу.
Олам куйлагандай кўринса сизга
Ҳамда асир этса ажиб бир туйғу
Тасалли излайсиз ҳисларингизга,
Фазаллар ёдлайсиз варақлаб китоб.
Гулдек қалбингизни яшнатар шунда
Севги сатрлари бўлиб офтоб.
Шундай кезда, қизлар, пок ишқингизга
Таржимон бўлолса биронта байтим,
Сирдош бўлиб қолсам ҳамиша сизга,
Шу менинг орзуйим, шодлигим, бахтим.

1959

* * *

Бизга хурмат билан бокқанларида,
Кўзлар ёнганида севги, ҳавасда,
Ватаним, фуруринг қанот бўлди-ю,
Бағрингдан чарх уриб чиқдим нафасда.

Болалар йўл берди, гўдак талпинди,
Дедилар бизларни дўсту ҳамсоя.
Не бахтки, қаерда саодат кулса,
Ватаним, ҳамиша ўзингсан доя.

Мадҳингда борлигим шеърга айланди,
Тупроғу тошингга сифиниб қайтдим.
Яна меҳрим ортди, яна улғайдим,
Васлингга ошиқиб, соғиниб қайтдим.

Севаман, Ватаним, севаман жондан,
Борингни, чўлингни, ҳар нигоҳингни.
Иложи бўлса-ю, бағримга боссам
Ҳатто қолдирмасдан бир гиёҳингни.

1959

* * *

Сира чидолмайман, қувноқ чехрангда
Қайғунинг шарпаси кезса бир нафас.
Кўнглимга тикандек оғир ботади,
Сенинг йўлларингда кўрсам хору хас.

Мен уни сочим-ла супуриб олгум,
Пояндоз деб йўлга жонимни солгум.
Хоҳ билгил, хоҳ билмагил,
Садоқатда бир умр қолгум.

Хоҳ билгил, хоҳ билмагил,
Хаммасига мен бўлай рози.
Ахир нима қилай, ахир не қилай,
Ишқ учун йўқ экан тошу тарози.

1960

ҚИЗИМ НОДИРАГА

Уйқуга зор бўлиб мудраб тепангда,
Ярим юмуқ кўзим кўзингдан узмай
Шу азоб лаззатин шеърга соламан,
Хатто пичирламай, тинчингни бузмай.

Битга ижирғансанг, нима қилсам, деб,
Юпатиш кўйида минг тўлғанаман.
Гоҳ ётиб, гоҳ туриб ҳар бир шарпангдан,
Юз бор мизғийману юз уйғонаман.

Тун ярим, кушлар ҳам уйқуда ҳозир,
Сувлар ҳам тингандай... жимжит ҳамма ёқ.
Гўё шабада ҳам япроқда мудраб,
Қалбим алласига солади кулок.

Фақат мен уйғоқман ҳорфин, бахтиёр,
Хушбўй нафасингга тўймайман ҳидлаб.
Охир чидолмайман, уйқунгни бузиб,
Юзингга оҳиста тегизаман лаб.

Ана, сўнгги юлдуз хиралашди-ю,
Кўкда эриб кетди, тонг отди оппоқ.
Ойнага қарайман ҳолимдан кулиб,
Кўйлақларимғижим, сочларим паҳмоқ.

Аммо ўзим тетик, яхши посбондай
Мамнунман, қалбимда виқор тошади.
Шу элнинг кичкина фуқаросини
Сафга қўшмоқ учун кўнглим шошади.

Онаман, истайман, етук бўйини,
Ақлу идрокининг камолин кўрсам.
Кўнглида, кўзида, иши, сўзида
Инсон, деган номнинг жамолин кўрсам.

Қизим жилмаяди уйқу аралаш,
Гўёки ҳисларим беради ҳузур.
Оппоғим, уйқусиз ўтган шу оқшом
Ёзилган шеър учун сенга ташаккур.

1960

ЯНА ҚИЗИМГА

Болангиз жуда ҳам тантик, деб баъзан,
Таниш-билишларга қилардим таъна.
Бу бахт машаққати олдида энди
Ўзим бошим қотиб турибман, мана.

Хали тили чикмай, буйруқларини
Шунча ўтказди бу эрка қизим.
Билмай ҳам қоламиз баъзан қўлига
Ўтиб қолганини оила измин.

Мана, кўтар дейди, кўзида ёши йўқ,
Йиғлаб талпинади кўзимга боқиб.
Кўксимга босаман қўйиб ишимни,
Ёлғон йиғига ҳам бағрим тутақиб.

Ёлғондан бўлса ҳам йўқ, йўқ, йиғлама,
Бир томчи ёш кўрмай кўзингда, қизим.
Умрингга юз баҳор замондош бўлсин,
Кела қол, кўтарай бахтим, азизим.

Белинг оғримасми, дейди кўрганлар,
Белимга қувват-ку, дейман қувониб.
Юзимга урганда юмшоқ нафаси,
Бахтдан антикаман кўзларим ёниб.

Майли, эрка бўлу тантик бўлмагин,
Яхши — эрка бўлур доим элига.
Ёмон — эрка бўлмас, энса қотирар,
Яхши — ёғдек ёқар одам дилига.

Биласанми, қизим, бу коинотда
Онанинг орзуси кучмаган бахт йўқ.
Онанинг хаёли етмаган бўшлиқ,
Онанинг хаёли тўхтаган вақт йўқ.

Ана шу тинмаган орзу-ўйларим,
Меҳнат, муҳаббатим, меҳрим ҳақиға —
Бир губор қўнмасин, десанг, оппоғим,
Эрка бўл хамиша юртинг, халқингга.

1961

АЛЛА

Қундузим десам ҳам оз,
Юлдузим десам ҳам оз,
Дунёда нима гўзал —
Бўлмаса, ундан ўзинг соз,
Ором ол, қўзим, алла.

Асалмисан, қандмисан,
Ғазал, муҳаббатмисан?
Мунча ширинсан ўзинг,
Жонимга пайвандмисан,
Ухла, юлдузим, алла.

Ойни олиб берайми,
Гуллар териб келайми,
Атрофингда ўргилиб
Шамол бўлиб елайми,
Ухла, гул юзим, алла.

Ойнинг шуъласи сувда,
Ҳамма нарса уйқуда.
Меҳрим товланиб кетиб,
Қуйлагим келар жуда,
Ухла, қундузим, алла.

1961

ТОШКЕНТ ГУЛЛАРИ

Эх, Тошкент гуллари, кўп нафис гуллар.
Бир губор топмайсиз япроқларида.
Қизлар кулгисидек чиройли, маъсум,
Қизлар кулгиси бор ёноқларида.

Анвойи ранглари энтиктиради,
Диллар яшаради, кўзлар яшнайди.
Эх, гуллар, ҳамиша сизга ташнаман,
Юрагим ҳамиша сизга ташнайди.

Узиб тутмагунча азиз дўстларга
Таъриф қилолмайман жамолингизни.
Ҳидлаб, юзин суртмай япрофингизга,
Ҳеч ким ҳис қилолмас камолингизни.

Хиёбон кезаркан кўнглим, хаёлим,
Ювилган топ-тоза баргларда қолди.
Ўзим қўшиқ бўлиб қайтдим уйимга,
Хотирим яшнаган боғларда қолди.

Бир хаёл сингари сархуш, бахтиёр,
Қаламга тутиндим келиб оҳиста.
Эх Тошкент гуллари, кўп латиф гуллар,
Меҳрим, муҳаббатим ҳамиша сизда.

1961

БАҲОР ШЕЪРИ

Баҳорми боғларга сеп ёйиб кетган,
Чўлларга чашма-ю, бинафша элтган,
Парвози кўкларда Ойгача етган.
Баҳорми, баҳорми? — шивирлар еллар,
Баҳорми, баҳорми? — сўрайди эллар,
Йўк, дейман, бу озод инсон меҳнати!

Бу нима, япроқлар шивирлашими,
Қирда бошоқларнинг шитирлашими,
Илк севги лаззати, жавдирашими?
Бу нима, бу нима? — шивирлар еллар,
Бу нима, бу нима? — сўрайди эллар,
Йўк, дейман, бу тинчлик, бахт ҳаловати.

Кўкда учиб юрган юлдузлари ҳам,
Чирокларга тўлган бу нурли оқшом,
Чароғон кундуздан айтинг неси кам? —
Дея шивирлайди япроқлар, еллар,
Йўк дейман, ўртоқлар, қардошлар, эллар.
Бу инсон ақлининг кўрк, заковати.

Кўзимга кулгандай ер, осмон тоғлар,
Мевасин кўз-кўзлаб кулади боғлар.
Кулади қардошлар, дўстлар, ўртоқлар,
Кулади кадрдон элатлар, эллар,
Бор бўлсин, тинимсиз, ўйноқли еллар,
Бор бўлсин, меҳнатнинг бахт-саодати.

Ҳавога тўлибди ажиб бир хуш бўй,
Ё палов дамланур — бирон жойда тўй.
Қайдан, деб, бу қўшиқ, бу кулги, бу куй,
Шивирлар япроқлар, шивирлар еллар,
Эшитинг, қардошлар, ўртоқлар, эллар,
Бу — озод қизларнинг қувноқ қўшиғи.

Қалбимни аллалар ажойиб бир ҳис,
Ўрик гулларидек нозик ва нафис.
Ҳаётдек мўътабар, умрдек азиз,
Шунинг-чун қуйлаган туюлар еллар,
Эшитинг, кадрдон дўстлар ва эллар,
Шунинг-чун мен яшаш, ҳаёт ошиғи.

1961

СТУДЕНТЛАР ВАЛЬСИ

Юлдузларга тўла осмон,
Шамол ўйнар япроқларда.
Олам куйга тўлгансимон
Куй жаранглар йироқларда.

Сўлим-сўлим хиёбонлар,
Гул атримга тўлиқ ҳаво.
Юринг, дўстлар, кадрдонлар,
Кезишайлик гулшан аро.

Соғинтирар бу оқшомлар,
Бу суҳбатлар қилар хумор.
Юринг, дўстлар, кадрдонлар,
Сайр қилайлик энг сўнгги бор.

Яхши қолгин, тотли дамлар,
Яхши қолгин, азиз шаҳар.
Яхши қолинг, дарсхоналар,
Яхши қолинг, устоз — падар.

Сўлим-сўлим хиёбонлар,
Гул атрига тўлиқ ҳаво —
Юринг, дўстлар, кадрдонлар,
Сайр қилайлик гуллар аро.

1961

* * *

Арғувон гуллабди, олтин сирғалар
Бўйидан ҳавода ажиб бир ҳид бор.
Тинмай гўнғиллайди асаларилар...
Боқаман табиат сеҳрига ҳайрон,
Наҳотки арида шунчалик дид бор.
Олисдан келгандир, балки ишқида,
Гулдан гулни танлаб, кидириб, учиб,
Нозик фаросат бор гўё ишида,
Яшайди гулларнинг шарбатин ичиб.
Эсим танибманки, яшаш, умрнинг
Завқини шарбатдек масъуд ичаман.
Бу ҳаёт чиройли хулқу одатга,
Гулга, фазилатга тўлган бир чаман.
Ёдимга келади арғувон, ари,
Ёдимга келади тотли асали.
Қизик бир аҳволга тушиб қоламан,
Рангсиз кўринади ёзган ғазалим.

1962

ДУТОР

Мунча мунгли бу куй, мунча хазин бу куй,
Ошиқ нолазимми? Ҳижрон дардимми?
Қундуздек сочларга бемаҳал қўнган
Қумуш толаларнинг ҳусни, гардимми?

Мунча нафис бу куй, мунча майин бу куй,
Муҳаббат элитган қўнгил розими?
Умидга, ишончга, орзуга тўлган
Келин чиройими, қизлар нозими?

Мунча қувноқ бу куй, мунча ўйноқ бу куй,
Ёрнинг вафосими, висол бахtimi?
Меҳнат, муҳаббатда тобланган дилнинг
Садоқат яшнатган кўрки, аҳдимми?

Қалбни аллалайди, тиним бермайди,
Ғалати бир ҳиски, тополмайсан ном.
Гоҳ ўйга толдирар, гоҳ ўйнаттирар,
Балки шу шоирлар атаган илҳом.

1962

* * *

Қор ёғар бўралаб, осмон кўринмас,
Қор шошар гўёки ерга ташна, оч.
Охир юлиб олди сўнги барғни у,
Олма дарахтини қилди яланғоч.
Аммо томирига жон бўлиб сингди,
Қон бўлиб сингиди тани, шохига.
Худди шунга ўхшар, заҳмати қолиб,
Шодлик унутилиб кетса гоҳида.

1962

ТОМЧИЛАР

Бола эдим, тутиб ёмғирга бошим,
Сочим ўссин дея тилардим ҳар вақт.
Хоҳи шиваласин, хоҳ шаррос қуйсин,
Доим бағишларди менга шодлик, бахт.
Баҳор кезидаги момақалдирик,
Ернинг қаъригача ёритган чақмоқ,
Денгизни шимириб қочган булутлар,
Қаҳрини, захрини сочган булутлар
Табиатнинг фақат бир гўзаллигин,
Ҳаётнинг борлигин ва азаллигин
Гўдак хаёлимга чизиб ўтарди,
Эртақлар мисоли сизиб ўтарди.
Дарахтлар шохини эгганида қор
Кўзим яшнар эди тиниқлигидан.
Онамга билдирмай еганман кўп бор,
Касал ҳам бўлмасдим, балки поклиги,
Балки унга меҳрим илиқлигидан.
Ўйлардим: юлдузлар юборганмикан?
Ўйлардим: юлдузлар шунча бормикан?..
Бугун юрагимда зил юк, ўй билан
Унга термиламан маънос, ғазабкор.
Эй, биллур томчилар, сизлар қай ёқдан,
Қай ёқлардан келдинг, айтгин, азиз қор?
Чиндан шаффофмисиз, чиндан оқмисиз,
Атом захрасидан йирок, покмисиз?
Океан устидан сузган булутлар
Олиб келмадими ўз қанотида?
Шамол ҳайдаб келган бўлмасин тагин
Ўша томонлардан учқур отида?
.....
Жавобсиз бўзлашди узоқ энтиқиб,
Сўнг аламдан ерга кўзларин тикиб
Дарахтдан шувиллаб тўкилди бирдан,
Болалардан қочиб шўнғиди ерга.
Йўқ, шошманг, қайга сиз? Йўқ, шошманг, тўхтаг!
Боламдан сизни ким айирмоқчи, ким?

Унинг шўхлигига ҳамроҳ бўлингиз,
Юзи, сочларида порланг, қўнингиз,
Йўк, сизни булғолмас, булғолмас ҳеч ким!
Бугун шунинг учун ташвишда олам,
Нотинчдир боғ-роғлар, эллар нотинчдир.
Нотинчдир сайёҳлар, гиёҳлар тамом,
Япроқлар ошиғи — еллар нотинчдир.
Гулларнинг лабида шубҳадан ўкинч,
Айникса оналар уйқуси нотинч.
Сизнинг қатрангизга доғ туширса ким,
Бугун табиатнинг қаҳрига маҳкум.
Халқларнинг қазаби қўймайди омон,
Халқнинг қазабидан нима бор ёмон?
Йўк, шошманг, томчилар, оппоқ томчилар,
Боламдан сизни ким айирмоқчи, ким?
Унинг шўхлигига ҳамроҳ бўлингиз,
Юзи, сочларида порланг, қўнингиз,
Кўзгудек мусаффо, ўйноқ томчилар.

1962

* * *

Лолалардан гулханлар ёқиб
Баҳор келди, сулув ой келди.
Чаккасига қизил гул тақиб
Дилбар келди, гўзал май келди.

Новдалардан гуллардан маржон,
Тиниқ кўкда қушлар парвози.
Юринг, қизлар, юринг, қизларжон,
Яйрашайлик кўнгилни ёзиб.

Майсаларда ёнбошлашайлик,
Шудринг ювсин юзларимизни.
Еллар ўтсин торлардан ошиб,
Кифтда олиб созларимизни.

Бинафшалар нозидан ёниб
Чорлар бугун бизни табиат.
Сабзалардан бахмал ёпинган
Сув бўйида қурайлик сухбат.

Лолалардан гулханлар ёқиб
Баҳор келди, сулув ой келди.
Чаккасига қизил гул тақиб
Дилбар келди, гўзал май келди.

1962

* * *

Баъзан хаёлимга чирмашиб олиб,
Фикрим, ҳисларимни қиласан таъқиб.
Хижолат тортаман ўзимдан гоҳи,
Гоҳида қувлайман кўздан нигоҳинг.
Йўк, тинчлик бермайсан, қиласан таъқиб,
Ёнаман қаршингда куйиб, тутақиб.
Бахтингни эшитсам, бахтиёрдекман,
Фамингни эшитсам, гуноҳкордекман,
Гоҳ ўзим хўрлаган меҳринг, ишқингга
Ўзим ташнадекман, ўзим зордекман.
Балки бу ёшликнинг юза ҳислари
Ўтгани-ю, ақл қуюлганидан.
Балки улғайганим сайин ёшлигим
Азизроқ, ширинроқ туюлганидан.
Балки курашларда қоядек қалбим
Бир совуқ нигоҳдан эгилганидан.
Балки севишни-ю ва севилишни
Юксак одамийлик деб билганимдан.
Билмайман, ишқилиб, қўймайсан холи,
Билмайман, не учун ҳаёт ва толе
Шунчалар мураккаб, баъзида чалқаш,
Кечирарми дея доим кўнглим ғаш.

1962

* * *

Ҳар ким яхши деб атаса мени,
Ҳеч рози бўлмасдим ўзим ўзимдан.
Агар барча яхши, барча соз бўлса,
Мўлжалдагидан ҳам балки яқинроқ
Бўларди орамиз истиклолдан.
Мабодо ёмон ҳам яхши деб айтса,
Бир лоқайд бўлардим ёки устомон.
Истайманки, яхши яхши деб айтсин,
Ёмон ёмон кўрсин ва десин ёмон.

1962

* * *

Тонги жамолидан турфа гулларнинг
Завқланиб, бахтиёр кезасан ҳовлинг.
Бепарво боқасан япроқларидан
Аста кўтарилса шабнамнинг ҳоври.
Билмайсан, бу менман, гуллар баргига
Сени бир кўрмоққа кўндим дур бўлиб.
Сезмай қиздирганда бераҳм офтоб,
Бахтли кўзларингга беролмайин тоб,
Изимга қайтаман бир ҳовур бўлиб.

1962

КУЗ

Чирт этиб узилди олтинсимон барг,
Куз, дедим, рангига термилиб маъюс.
Йўк, деди, йўк, шоир, ундаймас афсус,
Яшаш умидини этолмасдан тарк.
Куёшга шунчалик ошик-шайдоман,
Не илож ўтида саргаймай, ёнмай.
Бугун хазон бўлсам меҳрига қонмай,
Эрта ўзи билан бўлгум пайдо ман.

1962

МАНА ШУНДАЙ БОШЛАНДИ БУ ШЕЪР

Худди деразамнинг ёнида чумчук
Ярим соат бўлди, тинмай чирқиллар.
Шеърга тутқич бермай асов фикрлар
Мени тортқилайди, миямда зил юк.
Чумчук чирқиллайди, мен ёзолмайман,
Охир асабимни бузди, қўзғади.
Хайдадим,

пир этиб шохга қўнди-ю,
Баттар чирқиллади, баттар бўзлади.
Хайдадим,

кетмади.

Безовталаниб,
Баттар чирқиллади, баттар бўзлади.
Шунда билдим пастда беғам юрарди,
Сап-сарик тумшукли нимжон боласи.
Онаси патирлаб ташвишини ер,
Гоҳ ерга тушади,

гоҳ шохни эгар,

Гоҳ менга қарайди нотинч жавдираб.
Уйга қайтдим улар меҳрини аяб,
Мана шундай бошланди бу шеър.

1962

ҚОҒОЗ ГУЛ

Ташқарида тинмай бўралайди қор,
Уй ичи баҳордай,

хатто гулдонда

Қоғоздан ясалган гулдаста ҳам бор.
Гуллари ранг-баранг, нафис, чиройли,
Бироқ хидламайди ҳеч қачон ҳеч ким.
Баҳорда яшнамас, кузда сўлимас,
Сув ҳам сўрамайди ҳаво бўлса дим.
На шабада ўпар япроқларидан,
На ари бол йиғар ёноқларидан,
На капалак қўнар,

на гунча унар.

Ёмғир ювиб ўтмас чанг-ғуборини,
Умрида билмайди булбул зорини.
Субҳидам баргида титрамас шабнам,
Шоҳидан узмайди бирон гулпараст,
Ёнидан минг марта ўтганида ҳам...
Ташқарида тинмай бўралайди қор,
Сўнгги хазонларни узиб, учириб,
Нинасини қўлтиқлаб совуқ юрибди.
Ойнадан қарайман,

қор уюмидан,

Эгилмай чилланинг ел-куюнидан,
Қуёшни қидириб, баҳорни кутиб,
Она-Ер иссиғин кафтида тутиб,
Нимжон гул новдаси чиқиб турибди.
Ўйлайман,

мана бу чинакам умр.

Фақат ўзини деб, ўзин авайлаб,
Биров ҳавас қилмаган заиф бахтидан
Бир ўзи қувониб ва қилиб хузур
Бир кичик хонанинг бўлгунча нақши,
Ҳаётнинг қишини,

ёзини кўриб,

Қайноқ томирида ёниб, жўш уриб,
Бир баҳор яшаган,

яшнаган яхши.

1962

* * *

Чўри ҳам эмасман, қул ҳам эмасман,
Меҳнат, ақлим билан сафда тетикман.
Ватаним уқтирган ҳақ-ҳуқуқимнинг
Бахти ҳимояси йўлида ҳатто
Кирмоққа тайёрман жангларга тикка.

1962

* * *

Тинмагур юлдузлар чарчамади ҳеч,
Асрлардан бери инсонни чорлаб,
Кўз қисди, имлади ҳар оқшом, ҳар кеч,
Дилга ғулу солди сирли пичирлаб.
Ақл қанотига чирмаб нурини
Сеҳргар қўйнига тортди ҳамиша.
Бугун висол дами яқинлигидан
Юзлари ёнмоқда, кўзлари яшнаб.
Бардошда юлдуздан ортиқ кучим бор,
Қўймайман ёнимга келмагунингча.
Шамолдек беором елмагунингча,
Юлдузлар сингари кутаман бедор.

1963

З И Н А Л А Р

Кимнидир елкасин тутган йўлимда,
Кимларнинг меҳнати очган кўзимни.
Кимларнинг қалбига, ишига боқиб.
Ойнадан равшанроқ кўрдим ўзимни.
Улар беҳисобдир, гарчи тарихда
На бир юлдуз бўлган, на бирон қоя.
Улар кишиликнинг йўлига мағрур —
Мардлик-ла ястанган бир пиллаоя.
Тошдан ўт чиқарган кимдир қачонлар,
Кимдир таёқда ё қўлда ер чизган.
Кимдир сукут билан боқиб дарёга,
Биринчи маротаба ёғоч оқизган.
Ким нина ясаган, кимдир филдирак,
Кимдир биринчи бор қурган мўрини.
Энг аввал буғдойни татиб қўрган ким?
Кимдир ўйлаб топган сочининг ўримин.
Қушлар парвозига солиб зеҳнини,
Биринчи маротаба хаёл сурган ким?
Зиналар, зиналар, буюк зиналар,
Сизсиз улғаймади тарихда ҳеч ким.
Битта погонангиз бўлсам кошкийди,
Кимдир босиб ўтиб олдинга юрса,
Ҳеч қандай умрга келмасди рашким.
Унутилган битта поғона бўлиб,
Шарафли, муборак шу йўлда турсам.

1963

* * *

Дунёда нимаики мавжудот бўлса,
Барига рух берган, бағишлаган жон,
Тошларга ҳам хусн, умр бахш этган
Ижодкор, меҳнаткаш, жафоқаш инсон!
Аммо ўзи бир нарсага ҳамиша муҳтож,
Ёмғирга тўймаган чанқоқ ерсимон.
Меҳр-муҳаббатга ташна, доим оч,
Меҳр-муҳаббатга тўймайди инсон.

1963

* * *

Доим тонгга йўлдош бўлгани учун
Қуёш чеҳрасидан аримас ханда.
Шундан равшан эмиш кўнгли ҳамиша,
Шундан ёшлик уни қилмасмиш канда.
Тун бўлса ифвогар кўтарармиш бош,
Қундуз у заифу тунда тор эмиш.
Шундан ой юзида маъюслик ва ғам,
Мармар сийнасида шундан доғ эмиш.

1963

НИЛУФАР

Зилол сув бағрида ажиб гулдаста,
Ёки сув париси кўриндимикан?
Юзида биллурий томчидан парда,
Балки табиатнинг ўзи рашк қилиб
Назардан сақлашга уриндимикан?
Ҳа, шундай. Табиат ўзи ҳам шайдо,
Беқарор ел эмиш тоғу тошларда.
Туну кун термилиб тўймабди ҳатто,
Тўймабди иболи қарашларига,
Охир фарқ қилибди кўз ёшларига.

1963

* * *

Новдалар чайқалар сал турса шамол,
Ё қамчи бўлади биров кўлида.
Чинорни эголмас довул, бўрон ҳам,
Чинор бўлгим келар ҳаёт йўлида.
Новдадек синганни оқларман, аммо
Қамчи бўлганни-чи? Ҳеч вақт, мутлақо!

1963

У Р У Ф

Беўй улоқтирди уни аллаким,
Билмади, орзуси фақат шу эди.
Она — Ер кўксига лабини босиб,
Энди мен яшайман, ўлмайман, деди.

1963

* * *

Мен яхши биламан, пок бўла туриб,
Таъқибкор кўзларга боқиш захматин.
Ҳа, яхши биламан, ундай кезларда
Кўрқок, пучакларнинг қилган хизматин.
Ният, ҳисларимни минг бор титкилаб,
Бирон доғ тополмай бўлардим ҳайрон.
Аммо уни мендан кўп топардилар,
Топардилар ҳар кун, ҳар соат, ҳар он.
Одамларнинг меҳри қўймади ёлғиз,
Ишонч овутарди ҳам ухлатарди.
Ҳаёл юлиб олиб даҳшатдан мени,
Худди шу кунларга олддан элтарди.
Эй, менинг жафокаш, дўст ҳаёлларим!
Эй, эзгу ниятдан силқиган ўйлар,
Раҳмат сизга минг бор!

Алдамадингиз,
Бугун дилим ёруғ, ҳам юзим ёруғ,
Ёруғдир шаҳарлар, кўчалар, уйлар.

1963

БАҲОР

Хуснингнинг менчалик шайдоси йўқдир,
Менчалик тўймаган гадоси йўқдир.
Кўкда ўйин қилган шўх қалдирғоч ҳам,
Яшиллик югурган ҳам ўт, оғоч ҳам,
Бўтана сувларнинг юзидаги гул,
Қирдаги лола-ю, тоғдаги сунбул
Қалбимга солади рашксимон туйғу,
Қалбимга солади рашксимон нулу.
Ойдинда мудраган беҳи гулининг
Биллур косасига сиғолсам дейман.
Юлдуздан дур тақиб, яна қолганин
Қўйним, этагимга йиғолсам дейман.
Фунчалар лабига беозор тегиб,
Толлар баргагини тортқилаб, эгиб
Ўйнаган елларга рашким келади,
Еллардек тоғлардан ошгим келади...
Ҳисларимни бўлди шу дам ажиб ҳол:
Бир бутоқ тепамда силкиниб хушҳол,
Секин шивирлади: — Сен, эй одамзод!
Бизлар сенинг учун бўлганмиз бунёд,
Асли сенга менинг рашким келади.

1963

И Л Ҳ О М

Уйқумни тортқилар, ўрнимда минг чўв,
Бутун вужудимни кабоб қилади.
Мисралар минг тўлғоқ, минг бир дард билан
Аста туғилади, боғлайди уруғ...
Оҳ, бу меҳнатни фақат шоир билади.

1963

* * *

Баъзан ҳориб-толиб юмуш-ташвишдан
Ором истаб кўнглим тингиси келар.
Қушлар қанотига енгил илашиб
Жимжит сохилларга кўнгиси келар.
На кўшиқ ёқади, на кулги, суҳбат,
Пашша ҳам учмаса, олсам дейман тин.
Қотиб ўтираман, босади ғафлат,
Қўлларим ортиқча туюлар секин.
Ўйим ҳам кўзимга шумшук, маъносиз,
Даҳшатдан ўрнимдан тураман сапчиб.
О, меҳнат, ҳаёту шодлик дояси,
Бадбахт этма ҳаргиз сен мендан қочиб.
Майли, чангалинга пийпаласанг ҳам,
Товоним қабартса тошларинг тилиб
Ҳислар гирдобида чирпирак қилиб,
Шеър ишқида дилим қиймаласанг ҳам
Майлига.

1963

* * *

Қирда лолаларнинг бағрига шўнғиб,
Баҳор ҳидларини шимиргансимон
Ҳар куни сархушман, ҳар куни шодман,
Чунки мен инсонман, инсонман, инсон!

1963

Қ И З И М Г А

Жаҳон менинг бағримдами ё мен жаҳон бағрида,
Юз баҳорнинг елларими сочларимни силаган?!
Минг гулшаннинг гулларида роҳатбахш бу
кўлчалар
Бахтга кўмиб юрагимни, юзларим эркалаган.

1963

* * *

Қизгинам, ишларинг, ташвишларинг кўп,
Менинг бахтим бўлган жанжал, сўроқлар.
Менинг бахтим бўлган эркаликларинг,
Менинг бахтим бўлган хушбўй дудоқлар.

Гард юкмаган уйни нима қилардим,
Дам-бадам йиғмасам ўйинчоқларинг.
Хотиржам уйқуни нима қилардим,
Ёлмасам, устингни очган чоғларинг.

Баъзан полга тушган жажжи излардан
Бахтимга боққандай қиламан ҳузур.
Оппоғим, ўргилай меҳнатларингдан,
Оппоғим, ҳамиша соғ-саломат юр.

1963

* * *

Дилга яқин, аммо кўздан узоқ ёр,
Бир елкан мисоли олис денгизда.
Мен эса йилларки, қирғоқда тикка,
Гоҳи умидсизман, гоҳи умидвор.

Тўлқинлар кўзимдан қочгундек нотинч,
Пойи ғуборингни топмай қатида.
Шарпанг келтиролмай ўз қанотида
Шамол хушгагида йиғлайди ўкинч.

Асрлардан бери зордекман шундай,
Дардинг билан бирга туғилгандекман.
Бир нафас кўрмасам бўғилгандекман,
Олисдан бўлса ҳам кўрингин кунда.

1963

* * *

Фикрим ғаввос каби кўнглим тубидан
Хислар дурдонасин излар дам-бадам.
Борди-ю топмаса... Унда йўқ шоир,
Шоиргина эмас, йўқолур одам.

1963

ЁШЛИК

Эҳ ёшлик, умрнинг гўзал дилбари,
Беҳисоб зафарлар, бахтларга ёрсан,
Ёшлик, сен бир умр кетмайсан нари,
Шу қадар иқболга, толега бойсан,
Ҳаётнинг кўкида энг тўлин ойсан.

Ҳақиқат, адолат кулган Ватанда
Сенга фақат-фақат бахт ўзи йўлдош.
Саодат кутади ҳар бир қадамда
Дилинг чекмас азоб, кўзинг тўкмас ёш,
Чунки Ватанимда азиздир ҳар бош.

О, кўнлар бахт излаб бўлганлар ҳалок,
Ўтказмаган сендек роҳатда умр.
Бошидан асрлар кечирган фалак,
Кўрмаган бу халқни халқинг каби ҳур,
Сенга истиклол қуёш сочар ёруғ нур.

Эҳ ёшлик, баҳордек кўркам, қувноқсан,
Зафарлар улғайтар, ўсадир бўйинг,
Шоирнинг мисраси каби равнақсан,
Иқболнинг порлоқдир, ойдиндир йўлинг,
Узатсанг ойга ҳам етади қўлинг.

1946

* * *

Нотавон кўнглим нетарди мубталоси бўлмаса,
Не қилай, бу мубталоликнинг давоси бўлмаса.

Йўлларида бекадр тупроқ бўлишга розиман,
Босиб ўтарга унинг кибру ҳавоси бўлмаса.

Ўзгаларга ёр ҳамиша хуштакаллуф, хушчирой,
Не учун бу илтифотлар кибру ҳавоси бўлмаса.

Ўзгалар гул тутса мен наврўзни қошига қўяй,
Гарчи мен кўзга илинмас бир гадоси бўлмаса.

Шунча кенг олам Саида кўзларига тор бўлур,
Васлига ҳар дам илинжу муддаоси бўлмаса.

1963

* * *

Хар нарсанинг боши ва охири бор,
Каштами, умрми ва ёки ижод.
Ҳаётга келишдаги кайф қаёқда-ю,
Ишонмайман,
Кетаётиб десалар: мен шод.

Яна қандоқ ҳаёт, бир нафасини
Бир нафас ташлашга кўз қиймас сира.
Балки шунданмикан, баъзан сатрлар
Қалбга ўт сололмай тортгани хира.

Асаб ҳам қарийди, завқ ҳам, туйғу ҳам,
Шеър ҳам қарирмикан шоир қалбида?
Баъзан қаймоқ боғлаб, ширага тўлиб,
Бир чўққининг боши ё охири бўлиб
Шеър ҳам қарирмикан шоир қалбида?

Қариш ҳам ҳар кимга қилмайди насиб,
Бу бахтдан агарда бўлсам бахтиёр,
Бўйимдан баландроқ бўйни ахтариб
Орзиқиб орқамга қарардим такрор.

Орқага ўтсаму ва бўйларини
Бир кичик кўз бўлиб томоша қилсам.
Менга кифойди бир вақт шеърларим,
Шу улуғ даргоҳга, шеър даргоҳига
Кимнидир етаклаб кирганин билсам.

Бешогирд одамдай ўрним бўш бўлса,
Мендан яасалар мустаҳкам девор,
Қулашимни азоб билан кутардим.
Кўп бебахт бўлардим, қоя бўлсаму
Лекин бўлолмасам бирон пойдевор.

1963

Қ А Л А М

Қорозни мадҳ этсам, сен қилма таъна,
Биламан, қаддингни кўп йўндим, букдим.
Қора қошларингни аёвсиз тўқдим,
Барибир гўзалсан, гўзалсан яна.

Қалбимдаги ишқни, ўт эзгуликни,
Такрорлай-такрорлай бўласан адо.
Айт, сенга, азизим, ким қилмиш ато
Бунча фидойилик, бу гўзалликни?

Сенсиз қар ҳам соқов бўлурди қороз,
Дилимни имосиз англаган дўстим.
Сўзимни сабот-ла пойлаган дўстим,
Ёзавер, қорайиб, қуйиб, ёниб ёз!

1963

* * *

Дарахтлар гуллабди мендан яширин,
Хатто сездирмасдан тугибди ғўра.
Яна пинҳон дилга фунчалар сири,
Япроқлар каттайиб тортибди хира.
Наҳотки оламга етгулик кўркин
Шунча хасислик-ла яширди баҳор?
Ёки қарадимми мен унга бефарқ,
Тавсиф қилмадимми такрор ва такрор.
Қиттай бефарқликка қилолмай тоқат,
Шунчалик ўч олган экан табиат,
Ох, қалбим, бир дам ҳам шу лоқайдлик-ла
Инсондан муҳаббат сўрама ҳеч вақт.

1963

* * *

Кеча бўртиб турган гунчалар бу тонг
Оппок гуллар бўлиб кутди куёшни.
Эрта ғура тугар, кейин бўлар бол.
Сўнг сариқ либосин ечаркан хушхол
Кекса қиш тизига қўяди бошни.

Гарчанд қайтмаса ҳам бу баҳор, аммо
Дов-дарахтга янги баҳор келади.
Новдалар қайтадан гулга безаниб,
Қуртаклар ям-яшил баргчалар ёзиб,
Атрофда парвона шамол елади.

Инсон умрининг-чи, баҳори битта,
Ёзи бор, кузи бор, лекин йўқ киши.
Беҳуда бемехнат ўтмаса баҳор,
Куз келганда уни такрор ва такрор
Эслаб софинишдан қўрмайди киши.

Сочга қўнган қиров ҳам ярашар шунда,
Дард билан ёнган дил кўзгуси бўлур.
Серқуёш, серчаман баҳор хуснидек,
Кузги меваларнинг хушбўй исидек,
Умри умрларнинг эзгуси бўлур.

1963

Қ О Ф О З

Қалам тутганимда биринчи марта,
Оппок чехра билан кулиб қарадинг.
Дўсту сирдошликка доим ярадинг,
Ташаккурлар айтай сенга минг қайта.

Энг яхши ҳисларим, туйғуларимни
Бағринга топширдим, оқлигингданми?!
Эзгуликка ҳамроҳ, поклигингданми,
Ҳатто яширмадим қайғуларимни.

Буюк ниятларни асраб ортмоқлаб
Асрларга кўприк бўлган ўзингсан.
Гавҳарга киприк бўлган ўзингсан,
Ёмонни фош этиб элга, лаънатлаб.

Қанча қораласам юзингни, шунча —
Юзимни оқ қилдинг, холислигимдан.
Элга эл, ёмонга олислигимдан,
Дўст бўлдик, оппоғим, ўла ўлгунча.

1963

* * *

Гунча очилиши сирдир одатда,
Лекин аямайди хуш бўйин, хуснин.
Билмайман, қайси кун, қайси соатда
Қалбимга жон бўлиб ўрнашган исминг.
Билмайман, яхшиси, сўрама ҳеч вақт,
Билмайман, қайси кун, қайси соатда —
Менга илашган бу уқубатли бахт,
Билмайман, қайси кун, қайси соатда.
Гўё у туғилиб, биринчи марта
Эшитган сўзимдек олис, қадрдон.
Кўзимга гоҳи нур, гоҳ бўлиб парда,
Гоҳ олға етаклаб, гоҳ қўяр йўлдан,
Билмайман, яхшиси, сўрама ҳеч вақт...

1963

* * *

Хатто уйқусида хўрсинса қизим,
Дилим зиркирайди, ранжиган балки,
Димомимни тутиб нафасига жим,
Ғунча лабларидан излайман кулги.
Ўпиб-ўпиб уни қиламан хузур,
Педагогика ҳам қолар бир ёнда.
Ҳеч қандай ақлга бўйсунмас бир зўр
Қуёш парчалари кезади қонда.
Ишончимни юклаб меҳрим бўйнига
Бахтиёр шўнғийман ҳислар қўйнига.

Қ А Л Б

Ҳар нарсага куйма, дейишар менга,
Куймаган юракни нима қиламан.
Ортиқча юк қилиб уни танага,
Ёнмаган юракни нима қиламан.

Мен-ку, шоир ахир, ҳар бир инсон ҳам,
Бебахтдир қалбининг қўри бўлмаса.
Чирок ардоқланмас эди дам-бадам,
Парпираб ёнмаса, нури бўлмаса.

1964

С О Ч

Ошиқ бўлган унга не-не йигитлар,
Шоирлар тўқиган ғазал, дил ёқиб.
Тундек кокиллардан бағри тутақиб,
Ўртаниб куйлашган ёниқ байтлар.

Аёллик хуснига хўп ярашади,
Қизлик назокати у билан майин.
Ноз билан орқангга ташлаб атайин
Ўтганда кўрганнинг ақли шошади.

Сочим узун бўлса, тим қора бўлса,
Орқамда тўлганиб турса юрганда.
Майлийдди, кўлларим толса ўрганда,
Майлийдди, кийналиб тик туриб ювсам.

Ўтган ҳам, кетган ҳам қараса қайта,
Қизчалар тортқилаб қочишса суйиб,
Йигитлар термилса кўзлари куйиб,
Баъзан кўчасидан ўтган пайтимда.

Юз хил турмаклардим, лекин қирқмасдим,
Ишда халал берса, чулғардим бошга.
Ёримнинг дилини солиб оташга,
Юз хил турмаклардим, лекин қирқмасдим.

1964

* * *

Шеър кайфи кун бўйи қилди бетоқат,
Дилим фижимланиб тунни кутардим.
Аёллар тақдири баъзида ғалат,
Бекалик қисмати не кундузларни
Қонунга чап бериб юлиб ўтади.
Пинхоний кутамаи сокин, жим тунни,
Офтобни кутгандай интиқ, интизор,
Олис-олислардан ташлаб тўрини
Олис-олислардан тун қанот ёзар.
Кела қол, камтарин, камсухан дўстим,
Оппоқ қоғоз узра тўк сочларингни.
Кела қол хаёлкаш, сирдош дастгоҳим,
Ёза қол, ёза қол қулочларингни.
Қалби ўт, ўзи гунг, содда ошиғим,
Кела қол, офтобдай ҳисларим тўкай.

1964

* * *

Романлар, азизлар, ақл ўргатманг,
Ақл ўргатсангиз келади гашим.
Гарчи чорак аср умримдан шодман,
Лекция тинглашга етган бардошим.
Сиз фақат қалбимга гапиринг дейман,
Ишк изҳор этгандай шивирлаб секин.
Гапиринг, тунлари бедор тинглайман,
Кўзимга кўз тикиб ўрганманг лекин.
Гапиринг, қўшиқдай сеҳрли, майин.
Токи сархуш бўлиб қолай ҳислардан.
Ҳар куйга солингу панд берманг лекин,
Панд бермай етакланг қутлуғ излардан.
Романлар, азизлар, ақл ўргатманг,
Ақл ўргатсангиз келади гашим.

1964

* * *

Гулларга термилиб баъзан юзингни
Тасаввур қилардим қалбда яширин.
Балки шунданмикан, кўзимга, қизим,
Ўтдек ёнишингнинг сабаби, сири.

Қора кўзликларга боқиб суқ билан
Шундай бўлса дердим ёниб, энтикиб.
Лабингни излардим, атир гулининг
Олов ғунчасига кўзимни тикиб.

Қалбу фазилатни йиғиб кўплардан
Бир инсон ясардим мукамал, улур.
Биламан, оналар хаёли ҳар вақт
Юксак тилакларга, орзуга тўлиқ.

Тоза виждон билан, содда қалб билан
Ардоқлаб ўстирсам, сева билсам чин.
Иложи йўқ, шу хислатлардан
Юрагингга тушмасдан учкун.

1964

* * *

Гилос шохларига қор қўнган каби,
Шафтоли кийибди кўйлак пушти ранг.
Тантиқ шабаданинг тутган асаби,
Новдалар қаддини кўтарар аранг.
Нафис гулкосалар тўлганар тинмай,
Ўткинчи ёмғирдан ёноғида ёш.
Охир беролмайин шамолга бардош,
Арига бол тутди шошиб, билдирмай,
Қуруқ вужудини топширди елга.

Шунга ўхшаб кетар чин инсон умри,
Ажал юлиб олса — ишқи, кўз нури,
Юрагининг тафти қолади элда.

1964

* * *

Майса ниш урибди ариқ бўйида,
Биринчи севгидек бирам беғубор.
Куёшга талпинган қиёқларида
Биринчи севгининг соддалиги бор.
Кўрмаган саратон офтобини еб,
Кузнинг тўзонларин мутлақо билмас.
Булут кўз ёшидан талтайиб, ишқ деб,
Баҳор елларига юз тутади маст.
Майса ниш урибди ариқ бўйида,
Биринчи севгидек бирам беғубор...

1964

* * *

Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз,
Дард билан ёзаман минг бир тўлганиб.
Бир парча ўт бўлиб ловиллаб, ёниб,
Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз.

Ғижжак тори бўлур юрак ўша пайт,
Анвойи оҳангга тўлган, тўлиққан.
Ҳаёт сирларини қатида йиққан,
Ғижжак тори бўлур юрак ўша пайт.

Унга камон бўлур ҳамма гўзаллик,
Гоҳ ўзга кўзида жилоланган бахт.
Гоҳ куйиб, ўртаниб ёзилган бир байт,
Унга камон бўлур ҳамма гўзаллик.

Япроқ шивири ҳам тегиб ўтади,
Еллар қанотида юлдузлар тушар.
Гуллар чайқалади, сайрайди қушлар,
Япроқ шивири ҳам тегиб ўтади.

Кичкина уйимга сиради олам,
Тортишув, баҳслашув бўлур авжида.
Шоирлик бахтидан мен мамнун жуда,
Кичкина уйимга сиради олам.

Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз,
Дард билан ёзаман минг бир тўлганиб.
Бир парча ўт бўлиб ловиллаб, ёниб,
Шеърларим, қалбимдан силққан қонимсиз.

1964

* * *

Шохлар кўтаролмас ўзин ҳосилдан,
Тиргович бўлмаса синиб тушарди...
Айри елкасига опичиб зилдай
Мевалар бехато етилиб пишди.
Мақтов-ла ўртада кўрилди бахам.
Қачон экилгану қачон гул очган,
Борбоннинг қўлидан қанча сув ичган,
Ташаккур айтилди ел, қуёшга ҳам.
Фақат ётар эди тиргович четда
Яхшиликни тилаб, миннатни билмай,
Нолимай, ўкинмай ва малол олмай
Фақат ётар эди тиргович четда.
О, агар меҳрдан пиёла ясаб,
Шеърдан май тутмоқнинг бўлса иложи.
Тирговичлар учун ичинг деб қистаб,
Тирговичлар учун деб солардим жар.

1964

* * *

Йиллар ҳатто сочдан рангни ўчирди,
Хуснга ташлади нурсиз бир соя.
Аммо хаёлингга етмайин кучи,
Ўзимга бутунлай берди ниҳоят.

Лекин сен чўчима, ўйлaringни мен
Фақат ўн саккизда туриб эслайман,
Фақат ўн саккизда юриб излайман.
Ўн саккиз ёшдаги йўлларингни мен.

1964

* * *

Арчазор ёнида бир туп оқ қайин,
Мармар танасини чулғабди олов.
Қуёш нурларига чайаркан бетин,
Қаҳрабо япроқлар ёнади лов-лов.

Бошига кўтарган ерни ўпсам деб,
Орзиқиб елларга тутади кўксин.
Зумрад ёшлигимни қайта топсам дер,
Оҳ, яна бўлсам, дер, новдалар хусни.

Арчазор ёнида бир туп оқ қайин,
Яшашни ўргатиб турар атайин.

1964

* * *

Сайр қилсангиз, бўлайин гулзор,
Тингласангиз, бир булбули зор.
Чанқасангиз, муздек бир чашма,
Бўстон бўлай, кезинг беозор.

Ёр йўлида мунтазир кўрсам,
Ойдин бўлиб бошлаб келайин.
Ғамингизни айтинг, олисга,
Олисларга ташлаб келайин.

Аммо дўстга дўст бўлмасангиз,
Ёмон ният тугсангиз дилга.
Яхшиларга йўлатмам сизни,
Чўғир бўлиб ётаман йўлга.

1964

* * *

Фикр чарчатади баъзида, аммо
Дам берсам жуда тез ўтмаслашади.
Тинчини бермасам у дўстлашади,
Пардасин кўтариб ҳар муаммонинг.
Офтоб жилосидан ипак қатимлаб,
Ойнинг билагига солиб арғимчок.
Коинотни зумда нур каби ҳатлаб
Сирли висолига очади кучоқ.
Кундузи — у қувлар, тун кечалар — мен,
Икков қўшилишиб шеърга сингамиз.
Шундай энгиб келдик рафлат, жимликни,
Бундан бу ёғи ҳам шундай энгамиз.

1964

Қ О Я

Қоялар, забонсиз, сирли қоялар,
Асрлар изи бор пешанангизда.
Тошбағир сийнангиз ҳатто нурдан ҳам,
Шунча абадийлик, умрлардан ҳам
Бир ҳаёт яратмас кошонангизда.

Қуёшга қанчалар яқинсиз, аммо
Муздек кўксингиздан аримайди қор.
Бундай виқор билан турманг қаршимда,
Нуктадек бўлсам ҳам ҳар қарашимда
Ҳаёт бор, қалбимда балқийди баҳор.

1964

* * *

Булут чикмаса кўкка,
Тиниқлиги қайдан билинур?
Ишқ тушмаса юракка,
Буюқлиги қайдан билинур?
Қиш бўлмаса, офтоб
Илиқлиги қайдан билинур?
Дил бермаса хижронга тоб,
Содиқлиги қайдан билинур?

1964

А Р Ч А

Иззат-икром билан ўтказдик тўрга,
Шохларига осдик зарлик чироклар.
Ўрмон нафасини таратиб уйга,
Ўн кун яшаб турди кулиб, чарақлаб.
Сўнг кўм-кўк чиройли ниначаларин
Кўз ёшлари каби дув тўкди бирдан.
Йиғларди соғиниб ўрмон ҳавосин,
Безор бўлган эди ясама қордан.
Заминсиз, ёғинсиз, дўстсиз, ҳамроҳсиз
Безаклар жонига кирмади ора.
Баданин ачитган изғирин елсиз,
Иссиқ хонада у топмади ором.

1964

* * *

Қатра сингса ҳамки ернинг бағрига,
Лоақал қонади тупроқ бир чимдим.
Шеърларим қайсидир дилнинг қаърида
Бир орзу, эзгу бир ният уйғотиб,
Бир турён, гўзал бир ҳисни қўзғатиб
Қатрадек йўқолса мен рози эдим.

1964

* * *

Қизча талпинади, дадаси эса
Асабдан қаттиқроқ қисган таёғин.
Азиз фарзандини кўтарай деса,
Тирак бўлишга йўқ унинг оёғи.
Эсимдан чиқмайди бу манзара ҳеч,
Ота кўзидаги ҳам ўкинч, ҳам бахт.
Гўдак лабидаги маъсумлик, қувонч,
Бутун вужудимни қилганди карахт.
Шер бўлиб асраган бахти олдида
Не азоб ҳозирги нотавон туриш...
Билсайдинг, болажон, эй нуридийда,
Сени елкасига опичиб юриш
Бахтини билсайдинг...
Ўкситма, ўзинг ҳам ўксима, эркам,
Ўрин ўтмаса ҳам келгин бағримга,
Бошимга кўтарай, ирғитай кўкка.
Сен, ўзи бебахри шу бахтни даданг
Кўпларга улашган, менга ҳам берган,
Кел, ўзим кўтарай оппоғим, эркам.

1964

* * *

Ҳаётдан нолиса биров, суймайман,
Айниқса, соғ бўлса кўли оёғи.
Ҳаёт сийлар бизни қувонч, бахт билан,
Не ажаб бўлса гоҳ алами, дори.

Қурашсиз, меҳнатсиз шодлик, кулгуни
Ўғирлик мол дейман, қиламан хазар.
Қалбимнинг парчаси сингмаса агар
Розимасман биров ҳады этса зар.

Ғамимни айтмасам, токи ўзганинг
Кўнглига бир он ҳам ғашлик солмасам.
Бахтимни дўстларга хушнуд ёйсаму
Лекин уни ҳеч вақт йириб олмасам.

Ҳаёт тўлкинида бир ҳасдек ожиз,
Увол аталишга қилмасман тоқат.
Умримнинг бир они ўтмаса беиз,
Худди ана шундай яшасам фақат.

1964

ДАДАМ ХОТИРАСИ

Дадагинам,
Хар ўтган умримга назар ташласам,
Қиттай губор сезсам, кўнглим гашланар.
Ранжитиб кўйдимми, деб руҳингизни,
Жигаримни кабоб қилар оташлар,
Дадагинам!

Гоҳ лентам, гоҳида ботинкам ипин
Бовлаган меҳрибон кўлларингизни,
Тоғдаги чашмадек мусаффо, тиниқ —
Қалбингиз, муборак йўлларингизни
Бир лаҳза топсам,
Оҳ, битта ўпсам.

Ўқишим саз бўлса, юз-кўзингизда
Тенги йўк бир қувонч порлаб кетарди.
Шундай боқардингиз, гоҳ уйимизга
Кичкина дўстларим чорлаб келганда.

Дадагинам,
Ўзингиз солгансиз менга шеър ишқин,
Нега ўқимайсиз сатрларимни?

Нега текширмайсиз дафтарларимни,
Нега қойимайсиз хатойим учун?

Ҳеч нарса қолмасди назарингиздан,
Сал чучук сўзлашим, юришимгача.

Сув бўйида ўйчан туришимгача,

Ҳеч нарса қолмасди назарингиздан.

Ҳали ҳам шу назар қилади таъқиб,

Йўлимга ҳамиша нур, чироқ ёқиб.

Гоҳ жиддий, гоҳида мулойим боқиб,

Меҳр кўзи билан қилади таъқиб.

Кичкина обрўйим балки шундандир,

Шундандир каттакон бахт тўла уйим.

Шундандир излаган, интилган ўйим,

Кичкина обрўйим балки шундандир.

Номингиз элимда ардоқлай олсам,

Розиман қиз бўлиб туғилганимдан.

Яхши ўғил каби мен сақлай олсам,

Розиман қиз бўлиб туғилганимдан,

Дадажонгинам!..

1964

* * *

Билмайман, ҳар куни кекса бу дунё
Қанчалаб гўдакка очади бағир.
Лекин, биламанки, ҳеч қайси она,
Эртадан бирон бахт қилмаса умид,
Фарзанд туғмас эди, бермасди умр.
Олам манглайдан ажинни ёзиб,
Бироқ туғилмоқда тинмасдан одам.
Хитой, Америка, Вьетнамда ҳам
Бомбаларни янчиб, низони эзиб,
Одам туғилмоқда сира тинмасдан,
Умидсизлик нима, асло билмасдан
Туғилмоқда тилак, қудрат курашлар.

1965

Кўзларига сингиб кетар вужудим,
Кирмаган тиканнинг захрин тортаман.
Унга озор етса, ўлган бўлсам ҳам,
Қасоскор, даҳшатли бўрон бўламан,
Дилларга гулгула, сурон бўламан,
Тинмайман, ҳаётга яна қайтаман.

1965

* * *

Қор ёғар, қор ёғар бирам хушхаво
Қор ёғар, қор ёғар, айна муддао.
Келинлар, жўралар, бир дам кезайлик,
Кимки нохуш бўлса топгуси даво.

Дарахтлар шохида, бўғотларда қор,
Тарновлар тишлаган новвотларда қор.
Юзига биллурдан нафис тўр тутиб,
Қор қўйнида жимжит оқади анҳор.

Қор ёғар, қор ёғар пояндоз бўлиб,
Қор ёғар, қор ёғар бирам соз бўлиб.
Қаранглар, жўралар, қизлар юзига
Лаъл суриб ўтибди қор пардоз бўлиб.

Қор ёғар, қор ёғар бирам хушхаво,
Қор ёғар, қор ёғар, айна муддао.
Юринлар, жўралар, бир дам кезайлик,
Кимки нохуш бўлса топгуси даво.

1965

ЙҮЛЛАР

I

Йўллар, йўллар, обод, поёнсиз йўллар,
Йўллар, йўллар, олис озорсиз йўллар.
Бу йўллардан гўё мени кифтида,
Меҳнати, меҳрининг ўти, тафтида
Кўтариб боради минг-минглаб кўллар.

Доим кулоғимда лом ҳам шағалнинг
Полвон бульдозернинг тинмас шовқини.
Кўзимда кимлардир ташна лаб билан,
Губор қўнган қошу тиниқ қалб билан
Мириқиб шимирар тер томган сувни.

Хатто машина ҳам ҳарсиллаб қолиб,
Энтикиб сув сўрар бу тоғларда гоҳ.
Терлаган яғриндек ялтиллаб тошлар,
Бу ерларда ўтган кураш, бардонлар
Сиридан қилгандек бўлади огоҳ.

Йўллар, йўллар, дoston сатрларидек
Ҳар қадамда сизни ўқиса бўлур.
Тилакларни улаб тилаклар билан,
Юракларни улаб юраклар билан
Яна олисларга йўллар йўл олур.

II

Ён бағрида ўтлар қўзилар,
Чўпон ҳайдаб олисдан кепти.
Мени тотли гўшт есин депти,
Хушбўй, тиниқ ўтларни излаб.

Яшиқларин кўтариб атай,
Асалчи ҳам чикмиш шаҳардан.
Мени асл асал есин деб,
Бунда тинмас эрта саҳардан.

Ташна бўлса зор бўлмасин деб,
Булоқ кўзин очиб кетган ким?
Олтин қўллар, меҳрибон қўллар,
Сизга минг бир қиламан таъзим.

Йўл чарчатса ҳордиқ ёзсин деб,
Чўкқиларга суҳбатгоҳ курган.
Эй, тинмаган, азиз одамлар
Нима қилай, айтинг, буюринг.

Шеърим босмас қалбим ўтини,
Ахир у ҳам сизники, сиздан.
Нима қилай, айтинг, буюринг!
Ўргилайми мен изингиздан!

Куйим, ўйим, бари сизники,
Сизникиман токи жоним бор.
Нима қилсам, нима ёзсам ҳам
Олдингизда қарздорман, қарздор.

III

Тоғнинг кузи шунча кўҳликми,
Қалбим, кўзим ҳайратдан соқов.
Сакраб учиб ўтган какликми,
Дўланалар ёнарми лов-лов?

Ён бағирлар афсона-ку нақд,
Ирмоқлари сутми ё кўзгу?
Худди гулхан бунда ҳар дарахт,
Хазонлари учкуннинг ўзи.

Шунча рангни бағрида тутган,
Қоялар-чи, виқорли, кибор!
Аммо қайда гўзалликки бор,
Унга инсон оёғи етган.

IV

Қорлар тўёлмасдан тоғлар хуснига
Баҳор лола бўлиб очилар эмиш.
Баҳор лола бўлиб сочилар эмиш
Қорлар тўёлмасдан тоғлар хуснига.

Баҳорда йиғлармиш шалола бўлиб,
Гоҳи шовиллармиш бўлиб зўр дарё.
Ишқин шивирлармиш ирмоқ бўлиб ё,
Гоҳ тўхтаб, гоҳида елиб-югуриб.

Баҳорда илдизлар бағрига сингиб,
Товлар шарбатини сўр, деяр эмиш.
Бўйинг чўз, тоғларни кўр, деяр эмиш,
Боғларда илдизлар бағрига сингиб.

V

Йўллар топиб ва топиб ҳамдам,
Чўққиларда ёнғоқ унибди.
Шу забонсиз тошлар узра ҳам,
Ғолиб ҳаёт мағрур турибди.

1965

* * *

Қалбим торларини гоҳ тонгги насим,
Гоҳ дағал бармоқлар чертар беаёв.
Бир сатрим ирмоқдек қуйилади жим,
Бир сатрим кўзимга санчилгундек ёв.

Кошкийди, ғазабкор, пичингга тўла
Шеърларни ёзмасам, ёзмасам сира.
Кошкийди, барчага кулги улашиб,
Ҳеч кимнинг дилини қилмасам хира.

Аммо шоир дили, тили бир уммон,
Асали тугамас, захари қочмас.
Кўзига тушмаса ўша бир ёмон,
У ҳам беҳудга захрини сочмас.

1965

* * *

Тонг бўзариб келарди, юлдузларнинг жамоли
Яна ҳам яшнаб бир дам очилгандай туюлди.
Тонг ёришиб келарди, гўёки шу юлдузлар
Коиотнинг бошидан кундуз бўлиб қуйилди.

1965

* * *

Бадбўй шу ўсимлик дард аритармиш,
Гўё дўстнинг берган аччиқ дашноми.
Содик дўст ёмон кун асқатар эмиш,
Агар шундай бўлса... Чиндан ошнами?

Кўз ёш пардасида бўлса-ю ҳозир,
Кулгингни кўришга қилмаса тоқат.
Шахсан мен булардан қиламан ҳазар,
Чунки дўст бахтидан тирикман фақат.

1965

* * *

Нур бўлиб порлайди қалбим шеър ёзсам,
Оташ ҳам тиниқ ўт бўлиб ёнур,
Аммо ёмонликни кўрсам ё сезсам,
Шундай тутайдики, дудга айланур.

Гарчи кўп ёндиму гоҳ-гоҳ тутадим,
Гарчи ёмонликни яхшилик енгди.
Аммо шу озгина тутаганларим
Яна қанча ёнишларга етарди.

1965

* * *

Уйкуга бош кўйди офтоб оҳиста,
Кечди шабадада тўлғанди гулзор.
Ранг, нусха кўчириб, излаб пайваста,
Капалакнинг шунда тунагиси бор.

Атиргул юзида кулдиргич порлаб,
Бирам яшнатибди жамолин, ҳуснин.
Гунча бир кулгига энди очган лаб,
Райҳон кокиллари уфурар исин.

Юзидан қон томган гултожихўроз,
Илиги тўқ элнинг қарисисимон.
Қаддини кўз-кўзлар гулхайри танноз,
Хиналар уятчан париларсимон.

Тож кийган гулсафсар хаёлчан, кибор,
Шойигулнинг бағри ёнади лов-лов.
Ер бағирлаб ётар бир гулибеор,
Дўстларга қарашга кўнгли бермай дов.

1965

* * *

Чумоли уясин бузган болага
Қизим куйиб-пишиб қиларди ўғит:
— Ўлдирма, аяси йиғлайди ахир,
Аяси излайди, қўй, тегма, бор, кет!
Зар сочса бунчалик қувонмас эдим,
Бунчалик бўлмасдим бахтли, бадавлат.
Наҳотки, онани ўйлар гўдагим,
Наҳотки, соллодим қалбига шафқат!

1965

* * *

Баъзан рўзгордаги бирон буюмни
Кўздек ардоқлаймиз чангдан ва намдан.
Шунча аясайдик агар одамни,
Шунча асрасайдик ўксиш ва ғамдан,
Юзлар табассумдан аримасмиди...
Касод бўлармиди дори бозори?!
Кўрмай докторларнинг меҳрин, озорин
Одамлар баъзан тез қаримасмиди?!
Судлар эснаб-эснаб бекорчиликдан
Иш сўраб колхозга кетарди балки.
Харқалай, шунақароқ бўларди, дейман
Уйлардан эшитилса фақат куй, кулги.

1965

СҮНГИ ЙҮЛ

Қадамлар, шарпасиз оғир қадамлар,
Кўзлар пардасига қалққан аччиқ ёш.
Энг сўнги сафарга кимни узатар,
Хамкасбми, кўшними ёки қариндош?
Гуллар хусни шунча совуқми асли,
Висол дамидаги кўрки қаерда?
Бугун табиатнинг қанақа фасли,
Ҳеч ким пайқамайди, кўзлари ерда.
Майлига, ранглар ҳам ўчсин бир нафас,
Майлига, офтоб ҳам беркинсин бир дам.
Майлига, бир зумга йўқолсин ҳавас,
Майлига, зил юкдай туюлсин қадам,
Ахир орамиздан кетмоқда одам!
Мотам сукутидан юрак қийноқда,
Юрак қийноқдаки, бермагундай тоб.
Аммо, мен истардим, юрак шу топда
Ўз-ўзига шундай беролса ҳисоб:
Дардин эшитдингми тириклигида?
Бироқ шодлик куни гул тутганмидинг?
Ёки ўша кунни унутганмидинг?
Қадрига етдингми тириклигида?
Шу сўроққа тутса кўнглимиз бизни,
Балки ўлим яна кетарди йирок.
Одамлар! Қадрланг бир-бирингизни,
Гул ҳам, муҳаббат ҳам тирикка керак.

1965

И Ш О Н Ч

Бировга ишониб баъзан панд ейман,
Лекин ташлолмайман шу одатимни.
Балки, шу ишончдир саодатимнинг
Умри, келажаги, боиси дейман.

Ахир ишонмаса биронта менга,
Санчгани афзалроқ қалбимга тикан.
Шу ишонч ошиён қурмаган жойда
Айтинг-чи, чинакам шодлик бормикан?

1965

Қ Ҷ Ш И Қ

Халима Носировага

Ҳали бола эдим, ҳайрон бўлардим,
Бош чайқаб тинглашса баъзан катталар.
Лекин, неларгадир кўнглим тўларди,
Нелардир қалбимни этарди талаб.

Кеча йиғлатганим учун эзғилаб
Кучугимдан уэр сўрардим секин.
Кўйиб юборардим тиллақўнғизни,
Нима бўлганини билмасдим лекин.

Билмасдим, дилрабо ўша қўшиқдан
Тақдирим дилимга ўрнашганини.
Билмасдим, шеър бахти, заҳмати шунда
Куй билан кўнглимга туташганини,
Билмасдим.

1965

ЧЎЛИ ИРОҚ

Тарихни сўзлама менга, эй одам,
Битта чалиб бергин «Чўли ироқ»ни.
Битта чалиб бергин, токи яна ҳам
Яхшироқ ажратай қорани, оқни.

Бу куй асрларнинг баридан тортиб,
Чўлларда толиққан ҳоргин карвондай
Минг хил тақдирларни устига ортиб,
Қалбимдан жимирлаб ўтади қондай.

Тарихнинг энг олис қатламларида
Армонда ухлаган орзу-аламлар.
Дунё манглайига ажин туширган,
Дардни, қариликни яратган ғамлар.

Сахро чечагининг аянч кулгиси,
Ёмғирдан жон кирган тупроқнинг иси,
Ҳаммаси ўтади қалбимни ўйиб.
Туя бўйнидаги қўнғироқларнинг
Ташналик эслатган жаранги бўлиб
Ҳаммаси ўтади қалбимни ўйиб.

Тарихни сўзлама менга, эй одам,
Битта чалиб бергин «Чўли ироқ»ни.
Битта чалиб бергин, токи яна ҳам
Яхшироқ ажратай қорани, оқни.

Хаддан ошганга уни чалиб бер,
Дўстлар дийдорини ғанимат билмай,
Саробга шошганга уни чалиб бер!
Чалиб бер, чалиб бер, андиша қилмай.
Ўтмишни сўзлама, ўгит керакмас,
Шу куйни бир марта чалиб берсанг бас.

1965

* * *

Ердан нон ушогин олганим кўриб,
Нега истехзоли кулдинг, яхши қиз?
Диндор ўйладингми сен хаёл суриб,
Борди-ю, шу ушоқ дин бўлса агар
Сира иккиланмай чўкар эдим тиз.
Яна истардимки, дунё, элларга
Якка-ю ягона дин бўлса шу нон.
Куймасмиди, балки далалар, қирлар,
Абад топармиди бахтини инсон?!

1965

КУЗ

Куз келди, ёноғи куйган япроқлар
Кекса кўзлари каби тортибди хира.
Аммо меваларга тўлибди шира,
Етилиб товланар ишкомлар, боғлар.
Табиат шунчалар одампарварки,
Лол қолиб боқаман баъзан ишига.
Биллур жига тақиб кумуш қишига,
Ёз бўйи бузмайди гуллар таркини.
Баҳорда дам-бадам ёмғир ювади,
Япроқлар хуснини инсон кўрсин, деб.
Ёзу куз қуёши булут кувади,
Мевалар шарбатга тўлиб турсин, деб.
Куз келди, ёноғи куйган япроқлар
Кекса кўзлар каби тортибди хира.
Аммо меваларга тўлибди шира,
Етилиб товланар ишкомлар, боғлар.

1965

* * *

Йўқламаган ҳар кунинг йилча бўлурми, ҳай-ҳай,
Шунчалик шафқат билмас дилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Хуш суратинг бир нафас тарк этмас хаёлимни,
Кўз шахло-ю, қош эса нилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Ҳар сўзда юз андиша қилғум донолигингдан,
Кўнглингниг нозиклиги қилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Гоҳ ханжар, гоҳ асалдек сўзларингдан доғдамен,
Жон олиб, жон бергучи тилча бўлурми, ҳай-ҳай.

Васлингниг умидида дунёдан ўтиб боргум,
Қаноатда Саида филча бўлурми, ҳай-ҳай.

1965

* * *

Яланғоч новдалар мудрайди карахт,
Қорними кутади тамшаниб кўкка?
Чайир панжаларин ёзиб ҳар дарахт,
Бедор қариядек ухлайди тикка.
Дув тўкиб олтин ранг япроқларини
Кимхоб пояндоздек йўлларга тўшаб.
Нисор қилиб бутун жон-жаҳонини,
Кучдан қолган мунис онага ўхшар.

1965

* * *

Гуллар юзида ханда — бу боғдан ёр ўтдими,
Одатин қилмай канда, яна бедор ўтдими?

Еллар нечун сарсари, кетолмайдилар нари,
Кўнглимнинг моҳ пайкари кўзи хуммор
ўтдими?

Райҳонга рашк қилиб гул, бағри қон бўпти
буткул,
Яна райҳон ҳидлаб ул, бундан такрор ўтдими?

Хар нарсада нур, викор, ҳатто тупроқ бахтиёр,
Бир-бир босиб беозор, ул беозор ўтдими?

Дилда такрорлаб отин, тилаб умру давлатин,
Сояси бўлиб тагин Саида зор ўтдими?

1965

* * *

Ишқда вафо керак, ҳаётда мардлик,
Шоирга ҳамиша дил керак дардлик.
Уни одамларга қанча юқтирса,
Уни одамларга қанча уқтирса,
Шунча кўпаяди оламда яхши.

1966

ТУПРОҚ ДЕЙДИКИ

Тупроқ кулгисидан яшарар олам,
Тупроқ йиғисидан қурийди ҳаёт.
У йиғласа бўлмас бундан ортиқ ғам,
Унинг йиғисини кўрганмиз, хайҳот!
Ернинг йиғлашини кўрмоқ бўлсангиз,
Қурбонлар қабрига яхшилаб боқинг.
Чора топ, деб сизга чўккундайин тиз,
Унутма, инсон, деб шивирлар сокин.
Тақдирдан маъюс, дилхаста ўзи,
Кошкийди, кошкийди топса бир илож,
Бағрингизга бериб жигарингизни,
Ўрнига гуллардан тақиб олса тож.
У пинҳон йиғлайди, ёқа этмай чок,
Кекса она каби дилида дарди.
Одамлар! Қурашинг, бирлашинг, токи —
Шу азиз тупроқда қайғунинг гарди
Қолмасин, бўлмасин, кўрмасин сира.
Вайроналар белин букмасин мутлақ.
Қуёшнинг чехраси тортмасин хира.
Гуллар тиниқ бўлсин, қор бўлсин оппоқ,
Тепкилаб, селкиллаб ўйин тушсангиз
Япроқ бўлиб қарсақ чалган она — Ер:
Кўксим қадоқ бўлмас пошна изидан,
Фақат йиғлатманглар, йиғлатманглар.

1966

* * *

Жийда гулларида хаво муаттар,
Табиат кучига ўқийман таҳсин.
Сочим, димоғимга яширгим келар
Шу жажжи гулларнинг тенги йўқ исин.

Шохин синдиришдан тиёлмам ўзни,
Истамасам ҳамки қилмоқни увол.
Баъзан яхши нарса яхшилигидан
Ўз умрига ўзи бўларкан завол.

1966

* * *

Ғунчаларни уйғотган шамол
Нечун барғни юлқилаб кетди.
Бирин суйиб, бирин ирғитди,
Табиатнинг ишидан мен лол.

Бирисини койиди юлиб,
Мўртлигига бергандай дашном.
Бирисидан парвона бўлиб,
Қанотида ташиди шабнам.

Лоқайдликни билмагани-чун
Таъзим қилгим келарди унга.

1966

* * *

Билмайман, бу уйда яшаганди ким,
Роса қилган экан меҳнат, ҳафсала.
Бугун дил эзгувчи сукунат ҳоким,
Синган қовургадек ётар вассалар.

Кўзимга етимдек мунгли боқади,
Бир ёнда шuvoғи тўкилган ўчоқ.
Гўё жонли вужуд, бағрим ёқади
Қўли синиб ётган тилсиз қўғирчоқ.

Гоҳ алам, гоҳида чексиз шодликлар,
Балки умрларнинг гувоҳи бу уй,
Ғалвир баданида хотира сақлар,
Хотирага шўнғиб сурган каби ўй.

Забонсиз шу тошлар, балки неча бор,
Тинглаган тўй, базм, дўстлар сасини.
Балки қатларида пинҳон ардоқлар,
Юмшоқ йўргакларнинг хушбўй исини.

Меҳнат, умр бари, муҳаббат бари,
Деворда панжалар изи — сирли хат.
Наҳот шунча қаттиқ табиат қаҳри,
Наҳотки, илож йўқ, бир чора қаҳат?

Фикрдан, ҳислардан увушган юрак
Жавоб топган каби ёришди бирдан.
Ахир одам омон, одамлар тирик,
Ана ўтмоқдалар шошилинич, бардам.

1966

* * *

Машиналар гиз-гиз ўтар ёнимдан,
Бортида ёзувлар: Москва — Тошкент.
Тошкентга Белорус, Украинадан,
Шоферлар сергашвиш, шоферлар шошган.

Ҳаммаси ардоқли жигарим мисол,
Миннатдор назарим кетар эргашиб.
Қалбим бу оқибат қаршисида лол,
Машиналар ўтар ёнимдан шошиб.

1966

* * *

Кун ботиб бормоқда, турналар учар,
Олисдан эшитилар чуғур-чуғури.
Терак учларида бир ёниб ўчар
Уфққа тиз чўккан куёшнинг нури.

Турналар кетяпти, билмам, қай юртга,
Қайси элатларга бошлашди сафар.
Мабодо биттаси сал қолса ортда,
Безовта бўлади, бузилар сафлар.

Бир қўзғалиб яна ростланди сафлар,
Ортда қолган бири қўшилди бардам.
Не деб чуғурлашар, недир гаплари,
Яхшилик сезаман не десалар ҳам.

1966

* * *

Қизим кўшиқ куйлайди...
Ирмоқлар шовилларми ё кушларнинг наъмаси,
Қуёшнинг шуъласими дилим тутган кафтида?
Гўё дейди: ола қол роҳатларнинг хаммасин,
Чидаш бера олсанг бас, муҳаббати, тафтига.

Қизим кўшиқ куйлайди...
Ё табиат гулларга ранг улашар шу бугун,
Ё зилол сув бағрига қалдирғоч тўш урдими?
Субҳидамнинг еллари ўпиб дарёлар юзин,
Гулшанларнинг атрини уфуришга турдими?

Қизим кўшиқ куйлайди...
Юлдузлар жимирларми ё шаршара тўзони?
Эй наққош, атласингга жилвасини кўчиргил!
Тингланг, азиз одамлар, тингланглару фазони —
Тутунлардан тозалаб, уруш отин ўчиринг.

Қизим кўшиқ куйлайди...
Ё капалак қанотин ели тегди юзимга,
Ё ёшлик бағридаги хаёл аралаш уйқу.
Бир қатра шабнам бўлиб термиламан қизимга,
Бир қатра шабнам қилиб қўйганди мени туйғу.

Қизим кўшиқ куйлайди...
Ёки оқшомни қувлаб тонг келяпти тоғлардан,
Ё атиргул гунчаси япроқ ёзди шу маҳал.
Қаранг, азиз одамлар, далаларда, боғларда
Куртакларни сийпалаб кезиб юрибди ҳамал.
Қизим кўшиқ куйлайди...

1966

* * *

Дарёларнинг ул юзида уйларингиз,
Олислардан эшитилар куйларингиз.
Кунда-кунда кўролмасам бўйларингиз,
Тун кечалар уйку бермас ўйларингиз.

Дарёларни кечиб ўтсам, кечиб ўтсам,
Кушлар бўлиб учиб ўтсам, учиб ўтсам.
Шамол бўлиб гулшанлардан гул атрини
Бошингиздан сочиб ўтсам, сочиб ўтсам.

Сув бўйида узоқ туриб сурманг хаёл,
Сочларингиз мушкин олиб ўтса шамол.
Ўзгаларга тарқатма деб қизғанаман,
Дилгинамга келур малол, келур малол.

Дарёларда ёр сочини ювармикан,
Гумонларни хаёлидан қувармикан.
Йўлларига атиргулу райхон эксам,
Бир қайрилиб, кўз учида суярмикан.

1966

* * *

Изғирин ачитар, осмон элар ун,
Дарахтлар танида меҳнатдан қадоқ.
Қуриб-қовжираган танҳо бир япроқ
Ел билан олишар мана неча кун.

Қуриб-қовжираган, рангида қон йўк,
Шамол ҳам қўймайди зулм исканжасин.
Япроқ ҳам айирмас шохдан панжасин,
Ёнида ҳамхона, бир меҳрибон йўк.

Йўк, йўк, қилолмайман мен уни ҳавас,
Дўсту ёр, жигарлар ва қариндошсиз,
Ўртада бўлмаган дастурхон, ошсиз,
Эй ҳаёт, олдирма, олмайин нафас.

1966

* * *

Кимсасиз бу қирда қайдан бу қабр,
Нечун одамлардан олисда, танҳо,
Унсиз бу чиройни қилманг деб кадр,
Табиат ҳуснига қасддан ётар ё?

Бошига бир туп тол ташламиш соя,
Билмайман, ким экан, ардоқлаган ким?
Барглар шивирида мунча мунг, нола,
Нечун булоқлар ҳам куйламайди, жим?

Нечун кўзларимни яшнатмас гуллар,
Қалбимни эзади офир алам, юк.
Шабада ҳам мунча хунук увиллар,
Чечакда дил тортар бир истара йўк.

Барига шу кичик бир қабр сабаб,
Офтобнинг бу жойга сочган шодлигин
Шу қабр ўзига олгандек қамаб,
Барига шу кичик бир қабр сабаб.

1966

* * *

Субхидамда сувга чиксам бир йигит хомуш юрар,
Ақлу хуши йўқ ўзида, гоҳ туриб, гоҳ ўлтирар.

Тим қаро кўзлар тикилмиш сувга айтиб арзи дил,
Ё унинг кўзгусида бир мохирўй ёрни кўрар.

Тонг шамоли сўрса ҳолин сочларидан гоҳ ўпиб,
Оҳ уриб ундан йигит ёр шарпаси, васлин сўрар.

Ҳолига зимдан назар ташлаб дилим бўлди забун,
Билмадим, хуши қаёқда, сурати бунда турар.

Қай париваш кўрмади пайваста қошлар хуснини,
Дер Саида ишқ қадрин билмагани ишқ урар.

1966

* * *

Далалардан мужда келар
Шамолларнинг қанотида.
Унда ёрим пахта терар,
Пўлат зангор фиротида.

Пўлат зангор фиротини
Боғлаб олсам сеҳрим билан.
Чаманларнинг гароватин
Олиб берай меҳрим билан.

Тонгги шабнам хўл қилибди
Беқасам тўн енгларини.
Ўзи доим сардор бўлиб
Бошлаб юрар тенгларини.

Оқ олтиннинг гарди кўнмиш
Пайваста ул қошларига.
Дўппи тиксам суйиб-суйиб
Киярмикан бошларига?!

Далалардан мужда келар
Шамолларнинг қанотида.
Унда ёрим пахта терар,
Пўлат зангор фиротида.

1966

* * *

Бировнинг тилидан сўзловчилар кўп,
Мажлисдаги таклиф, нутқини ҳатто.
Буларнинг билгани, ўргангани: хўп,
Кўлбола тўтилар бирон «катта»га.

Минг шукр, яхши-ю ёмон сўзларим,
Ютуқ-янглишларим меники фақат.
Жавдираб бокмадим ўзга кўзларга,
Буйруқ, манманликка йўқ менда тоқат.

Чучмал сўзга сахий эмасман унча,
Ширин эшитилмас ҳар бир тўғри гап.
Севиб, қойганим, сўкканим учун
Тортган азобимга бир ўзим сабаб.

1966

ДЕНГИЗ БЎЙИДА

Даврлар, замонлар, асрлар балки
Унинг тўлқинида йирлайди сўзсиз.
Унинг тўлқинида чайқалар изсиз
Гўзаллар, гўдаклар, қасрлар балки.

Тўлқинлар олисга судрар нигоҳим,
Гоҳи нола бўлиб, гоҳи куй бўлиб.
Гоҳи кулги бўлиб, гоҳи ўй бўлиб,
Тўлқинлар олисга судрар нигоҳим.

Қатраларга сингиб кетгандай мен ҳам
Соҳилда тураман ҳайкалдай қотиб.
Ҳиссим, хаёлимни бир дам йўқотиб,
Қатраларга сингиб кетгандай мен ҳам.

Хушимга келтирар яна тўлқинлар
Оёғимга суркаб оппоқ бошини.
Оёғимга тўкиб ожиз ёшини,
Хушимга келтирар яна тўлқинлар.

1966

* * *

Итлар увиллайди, мушуклар нотинч,
Шарпалар ғалати: сирли ва совук.
Қўноқда ётолмай питирлар товук,
Нени бошлаб келар бу оқшом, бу кеч?!

Она-ер, азиз ер, дардингни олай,
Қаеринг силасам тинчланар жонинг.
Қаерда кўпирмиш асабинг, қонинг,
Айт-чи, қаерингга қулоғим солай?

Гўдаклар кўзининг қорачиғидан
Кошкийди суғуриб олсам қўрқувни.
Қайтариб тинч тунни, ширин уйқуни,
Бахт бўлиб порласам юлдуз чўғида.

Итлар увиллайди, мушуклар нотинч,
Шарпалар ғалати: сирли ва совук.
Қўноқда ётолмай питирлар товук,
Нени бошлаб келар бу оқшом, бу кеч?!

1966

* * *

Мен на давлатдану, на бахтдан камчил,
На пулу мансабнинг кули, ошнаси.
Менга чин дилингни, дилингни очгил,
Мен ёлғондан холи сўзнинг ташнаси.

Шундай сўз айтгилки, қанот борлайин,
Танамдан арисин дард билан армон.
Шунда сени ўзим бир ардоқлайки,
Фақат сен гапирма, гапирма ёлғон.

Дилим меҳр тўла тиниқ бир чашма,
Ҳали очилмаган минг бир кўзи бор.
Сен шундай бир сўзни айтгил, адашма,
Уни очадиган, ахир, сўзи бор.

Ипак ҳам бўламан, бўламан бўстон,
Ҳузурбахш шабада, тикансиз бир гул.
Яхши-ёмон кунда ягона дўстинг,
Хулласи, сен бўлиб қоламан буткул.

Мен на давлатдану, на бахтдан камчил,
Табиат ранжитган на бирон хаста.
Менга чин дилингни, дилингни очгил,
Қошингга келдим мен ишқ, меҳр истаб.

1967

ЎРОЛ ТАНСИҚБОВЕВГА

Товлар қаршисида ҳайратдан мен лол,
Бир сўлим ҳаводан яйради танним.
Ҳатто эшитаман асалари бол —
Йиғиб гуллар ичра билмайди тиним.

Вужудимдан тортиб, ором ол, дейди,
Бу не оҳанрабо, бу қандайин сир.
О, ўзбек диёри, тенгинг бор қайда,
Кўнглим, кўзим, ўйим — ҳаммаси асир!

Балки табиат ҳам бутун кўзи-ла
Ўз хуснига боқиб ўзи маҳлиё.
Оёғим эркалаб сеҳри, нози-ла
Муздек лаби билан ўпади гиёҳ.

Шудрингдан сиёху, минг хил ранг, бўёқ —
Не майин сатрлар битилган бир хат.
Ажиб ғазалмисол яқину йироқ
Дилга қуйилади бўлиб муҳаббат.

1967

* * *

Меҳнату ташвишдан бўлсам сал нари
Пучайиб қоламан ўзимга ўзим.
Гўё мен ҳамиша бир ғужум узум,
Фикрлар талайди мисоли ари.

Ором бермасинлар, майлига, бир дам,
Майлига, сўрсинлар шарбат-қонимни.
Пармалаб шеъримга қўйсин жонимни,
Ахир меҳнат билан тирикдир одам.

1967

• • •

Ўтган йилги пайванд кирди ҳосилга,
Битди пўстидаги пичоқ ўрни ҳам.
Энди бир тан бўлиб чирмашиб маҳкам,
Хушбўй гулларини кўз-кўзлар елга.

Ажратиб бўлмайди энди уларни,
Қишни ҳам, ёзни ҳам кутади бирга.
Кессангиз болтага бош тугар бирга,
Бирга кўкаради, бирга кулайди.

Тирик етим қилиб ўғил-қизини
Ажралиб кетсалар баъзан одамлар,
Пайвандни эслайман мен шундай дамлар,
Бир ўкинч кўзимга чиқади сизиб.

Наҳот бирга-бирга сурса-ю умр,
Бегоналик турса соясин ташлаб...
Пайванд гуркирайди кўзимда яшнаб,
Бизда қонун шундай дегандай мағрур.

1967

ШОИРНИ ЭСЛАБ

Ғафур Ғулом хотираси кунларида ёзилган

О, замин, биз сенга кўп қилдик таъзим,
Она деб атадик, улуғладик бот.
Аммо неъматларинг ҳамма, ҳаммаси
Танамиздан юлинган парча-ку, ҳайҳот!

Бу нафис чечаклар, йўқ гуллар эмас,
Завқсиз хувиллади боққанда қалбим.
Булар қатларингда бенафас, бесас,
Кулги қотган қанча гўзаллар лаби.

Ирмоқлар куйлаган сеҳрли қўшиқ,
Ғунча лабидаги нафис, ним кулги,
Балки, Алишерга армон бўлган ишқ,
Дилда қолиб кетган ғазали балки.

Беҳзод қаламининг бўёқларини
Шимириб, борлиққа пуркаганмисан?!
Шабнам қилиб майса қиёқларига
Инсон кўз ёшини суркаганмисан?!

Яратиб, қайтариб олмоқлик нечун,
Нечун мурғак дилга оламдек яра?
Қани бу гулшанга у ошиғи чин,
Бугун қалбим бўм-бўш бу ранглар аро.

Дилимни ўсмадек эзғилаб обдан,
Ҳино гулларига қилгунча бўёқ, —
Шоири замонни топмоқ-чун бир дам,
Майли, вужудимни машғал қилиб ёқ.

Туйғудан яралган бу чаманзорда
Беҳушу ҳайронман, ҳайронман бугун...

* * *

Хўрсинма, азизим, хўрсинма сира,
Сени хомуш, ғамгин кўргандан кўра
Ўзимни оловга тутганим осон.
Жилмайгин, жилмайиб менга бир қара,
Ахир кулиш учун яралган инсон.

Енгилма, азизим, енгилма фақат,
Мағлубни кўришга йўқ менда тоқат.
Тик тутиб юришга яралган-ку бош,
Дилимни зимистон ўрайди қат-қат,
Агар кўзларингда кўрмасам оташ.

Лоқайд бўлма сира, лоқайдга мен ёв,
Олам тақдирига боқсанг бепарво,
Одамга қолмаса агар керагинг
Бир ўсик тирноқдай беҳис, беаёв,
Юлиб ирғитаман дилдан, юракдан.

1967

* * *

Дутор йиғлар эмиш, ҳар пардасида
Елларга юз тутган човларин қўмсаб,
Баъзан севишганлар ўйиб танасин
Очган жароҳати — довларин қўмсаб.
Бир вақт шохларини яшнатган барглар —
Шивири торларин куйлатар эмиш.
Шундан у инсонни вафога чорлаб,
Соғинчга ўргатиб ўйлатар эмиш.

1967

СОФИНИШ

Шовиллаган яшил, чексиз ўрмонлар,
Хуснингизга сира келтирмасман шак.
Лекин, не қилайки, олисдан чорлар
Райҳонлар ҳид сочган торгина эшик.

Кўнглим ҳордиқ тусаб интилган эдим,
Ёмғир ювган ўтлар ҳидига муштоқ.
Саланглаб юришга кўниколмай, дим,
Дил худди чумоли кўтарган ушок.

Тиниқ барглар елда шивирлаб аста
Сукутингиз бузса, бор ажиб гашти.
Аммо мен юраман соғинчдан хаста,
Биз томонда ҳозир мева фарқ пишди.

Бу тиниқ яшиллик, бу кўрку жамол
Кўз-кўзлаб очади жилвали бағрин.
Кечиринг, ўрмонлар, келмасин малол,
Йўқ, менинг тургим йўқ, тутманг баримни

Офтоб қиздирмоқда ҳозир юртимда,
Лекин туни салқин, роҳати бадан.
Бу оромни фақат кўп ташна юриб,
Муздек айрон ичса билади одам.

Не-не шоҳ сатрлар туғилган бунда,
Аммо илҳом мени қилиб қўйди тарк, —
Қўлга ўрганмаган ҳуркак оҳудек
Тартибу столдан чўчиса керак.

Ахир мен аёлман, бир уй бекаси,
Сатрлар етилса қозон бошида.
Қоғозга тушади ярим кечаси,
Уйкуда жилмайган қизим қошида.

Иссиқдан бўшашган мисоли денгиз
Жимгина уфққа узатмиш оёк.

Сокинликда яна чиройи тенгсиз,
Кўм-кўк сув, кўм-кўк сув, сув, сув ҳамма ёк.

Соҳилда яйрашар кувноқ болалар,
Аёллар офтобга тутар баданин.
Лекин мени чорлар олис далалар,
Олов пуркагувчи куёшнинг дами.

Гарчи денгизи йўк, дарёлари бор,
Қирқ кокил қизлардек мажнунтоллари.
Меваси узилмас қиш, ёзу баҳор,
Нектарга зорикмас боларилари.

Офтобдан бўрсилдоқ ерга сув урсам,
Тупроқ хиди билан ҳаво омихта.
Тонгда шабнам гуллари баргини ювса,
Қатраси бўлади шеъримга нукта.

Бир кунда шунчалик соғинч байтлари,
Бир кунда шунчалик дард тўлмиш дилга.
Кошки қанот боғлаб шундай пайтлари
Одамзод чирмашиб учолса елга.

Мовий кўз бекалар, мени кечиринг,
Лавр хиди тутган боршингиз жуда
Танамни яйратди, яйрадим ичиб,
Лекин бошқа истак кўнгил мавжида.

Зира, зирк солинган хушбўй паловнинг
Бир чимдими ҳозир қилди хумори.
Милтираб қайнаса шўрва оловда,
Жамбилларни солсанг минг дардга дори.

Шовиллаган яшил, чексиз ўрмонлар,
Хуснингизга сира келтирмасман шак.
Лекин, не қилайки, олисдан чорлар
Райҳонлар хид сочган торгина эшик.

Кеча кузатишган дўсту кадрдон.
Ногаҳон учратиб қилурлар ҳайрат.
Баъзида ўзим ҳам ўзимдан ҳайрон,
Гоҳи ғалатиман, ростдан ҳам ғалат.

1967

* * *

Баъзан табиатнинг сеҳри-ла оқиб,
Олис-олисларга ташлайсан нигоҳ.
Ранглар жилваланар қалбингни ёқиб,
Ранглар жилваланиб ёнади ногоҳ.

Гўзаллик сирини яширгансимон
Тоғлар парда тутиб ҳарир тумандан.
Ажиб кўринади ҳаво, сув, осмон,
Ажиб кўринади ўша томонда.

Шунақа чиройли кўринар йирок,
Шошилма, азизим, бунча энтикма.
Аввал оёғингнинг остига бир боқ,
Бирон гулни янчиб ўтмадингмикан?..

1967

* * *

Кўп осуда эди бу олам бир вақт,
Денгиз ҳам ёстаниб ухлар эди жим.
На юлдуз бор эди ва на мунажжим,
Беозор табиат мудрарди карахт.

Шунда дардинг билан мен бўлдим пайдо,
Дардим сукунатни чилпарчин қилди.
Ишқдан офтоб ясаб осмонга илди,
Ўзим яратдимۇ ўзимман шайдо.

Ипак нурларига чирмашиб шунда,
Оламга ёйилдим сени ахтариб.
Кундуз тополмасдан югуриб, ҳориб,
Кўз бўлиб осмонга сочилдим тунда.

Сарсари изимдан увлади шамол,
Тўлқин пайдо бўлди талпинишимдан.
Олов нусха олди дил ёнишидан,
Ҳаёт яратардим изларкан висол.

Қарагин, ҳаммаси фақат сен учун,
Айт, яна неларни қиласан ҳавас.
Дилда ёниш бўлса, меҳр бўлса бас,
Ҳамма, ҳаммасига етади кучим.

1967

* * *

Бир дўст азасидан келдим эзилиб,
У тушган қабрдек тор бўлди дунё.
Ақлу ҳиссим хаста, қолган безиллаб,
Ох, кошки бўлсайди дердим бу рўё.
Бошқа бир танишим тўйга айтибди,
Ташлаб ҳам кетибди таклиф қорозин.
Гўё оёғимнинг остида шу пайт
Лиқиллаб турарди улкан тарози.
Гўё дўзах, жаннат ўртасида мен, —
Бири куйдиради қилиб жингиртоб.
Бошқасин шодлиги бўлмаса эди,
Бу ўт, балки мени қиларди хароб.
Шамол деразамни очди-ю, аста
Сузиб кирди майин бир куй уйимга.
Қўшним боласига айтарди алла,
Бу куй юрагимга, борлиқ ўйимга
Хузурбахш офтобдай жимирлаб сингди.
Нафис бир меҳрга, яшаш ишқига
Юрак лим-лим тўлди, чўнг тарозининг
Шодликлар тўпланган палласи енгди.
Яхшики, оламда кўникиш бахти,
Улғайиш, туғилиш соатлари бор...

1967

* * *

Сунбула сувлардан губорни олди,
Кўксида тошлар ҳам ярақлаб кулиб.
Энди тонг уйқунинг мафтунни бўлиб
Ошиқлар бошида туролмай қолди.

Деразам олдида дук-дук қадамлар,
Шошилич қадамлар, тинимсиз, дадил.
Ритмидан қофия териб олар дил,
Тонгни бошлаб ўтар азиз одамлар.

1967

ЎФИРЛАНГАН ВАҚТ

Ҳисобига етолмай қоламан баъзан
Қанча ўфирланган умрим-вақтимнинг.
Қанча ёзилмаган шеърим-бахтимнинг
Ҳисобига етолмай қоламан баъзан.
Ҳиссиз, дабдабали бекорчи нутқлар,
Жадвалини бузган автобус ҳатто,
Имиллаган, беғам сотувчидан то —
Жирканч ифволарни тинглаган вақтлар,
Оҳ вақтлар, ем бўлган шўрлик вақтлар,
Зиммангизда қанча кўшиқлар қолди,
Изҳор этилмаган дил-ишқлар қолди.
Айтилмаган қанча керакли гаплар,
Гоҳ битган, битмаган, гоҳ чала боблар,
Ўқилмаган қанча китоблар қолди.
Тўқилмаган қанча атласу шоҳи.
Ишланмаган қанча сурат, станок,
Келажакнинг олис кетган нигоҳи
Манзилига баъзан кечикиб борган юк —
Зиммангизда қолди изсиз вақтлар,
Оҳ вақтлар, ем бўлган эсиз вақтлар.
Жазога тортамиз мол ўғрисини,
Бракка бошлаймиз бешафқат ҳужум.
Лекин, нимагадир, гапнинг тўғриси,
Сизни ўфирлатиб, олдириб қўйиб,
Ҳатто пайқамаймиз ё турамиз жим,
Оҳ вақтлар, ем бўлган шўрлик вақтлар.

1967

* * *

Нихоллар шохини эгмиш момик қор,
Аммо оёқларин кучиб она-ер,
Иссиқ лаби билан ўпиб аста дер:
Сабр қил, сабр қил, келади баҳор.

Инсонлар меҳридан бағримда ҳаёт,
Қуёш шуъласини шимирган қатим.
Қайноқ сийнамдаги пок муҳаббатим
Баҳорга етказур сени саломат.

Уч ой эринмасдан шивирлар шундай,
Шундай эритади қору музларни.
Аммо, одамлар бор, тирик одамлар,
Бемаврид қаритар не-не қизларни.

1967

* * *

Шеърларим, келтиргил киприк, қошимга
Ўзим юролмаган йўллар гардини.
Бешафқат юклайман мурғак бошингга
Юрагимнинг бутун армон, дардини.

Онам қиз туғдим деб қилмади афсус,
Таъна ёғилмади ёхуд онамга.
Палахмон тошидек олти мушфиқ қиз
Отилиб кетмадик олти томонга.

На тоға, амаки, на хола, амма,
Бирон-бир жигар йўқ сўрагундек ҳол.
Ёлғиз бахт — онамнинг бағрида аммо,
Беозор улғайдик олтита ниҳол.

Отам курашларда излаган толе,
Бизни оғушига олди беминнат.
Доктор, ўқитувчи, бири олима,
Каминани яна юрт қилди иззат.

Бу хилда тақдирлар менинг элимга,
Менинг миллатимга, Ватанимга хос.
Ҳа, менинг халқим ушлаб қўллардан
Зулму зулматлардан этгучи халос.

Оддий ҳақиқат бор минг бўёқдан соз,
Минг марта «яшасин» дегандан афзал.
Донолик қидирмай ана шуни ёз,
Дил қўшилган таъзим мақтовдан гўзал.

1967

* * *

Асфальтни қоқ ёриб унибди гиёҳ,
Йўловчи кўзини тортар дам-бадам.
Ўтган ҳам, кетган ҳам ташлайди нигоҳ,
Бағри тош ҳам унга қўймайди қадам.

Бўстонда майсани жиз этмай босган —
Юракка бу ерда тўлади шафқат.
Шунчаки кўкатмас, асфальтда ўсган,
Бу буюк интилиш, бу хаёт, қудрат.

1967

* * *

Осмон ёришмоқда ёмғирдан кейин,
Гулларнинг лабида ловиллар шабнам,
Қалдирғоч жой излар қурмоқ бўлиб ин,
Пайваста қош каби қанотлари нам.

Баргларга илинган ғуборни ювиб,
Кўз ёшдек томчилар ерга тўкилар.
Кимдир қарсақ чалди чумчуқни қувиб,
Ранг олган гилоснинг шохи силкинар.

Тўйган чақалокнинг юзидек хушранг,
Дудоғидек хушбўй бўрсилдоқ гунча,
Кеча гулкосадан мўралаб аранг,
Худди шу гилосдек эди тугунча.

Баҳор ранг улашиб, хушнудлик ташиб,
Менинг ҳовлимга ҳам бўлибди кўнок.
Ва лекин васлига тўйдирмай, шошиб,
Фироқ тушган ишқдек кетибди йироқ.

Лабларининг хусни қолибди гулда,
Осмонга кўчибди кўзин ёлқини.
Жимиган ҳисларни кўзгатиб дилда,
Шукрки, бенасиб қўймади мени.

1967

АНДИЖОН

Табиат шунчалар улкан бир ҳисса,
Билмадим, қаердан қилибди ато.
Номингни қидириб кўзим жавдир (?),
Газета ўқиган пайтимда ҳатто.

Суратлар ичидан сен, шаҳаримв
Излайман истагу ҳаяжон билан.
Суратлар ичидан ҳамшаҳаримни
Излайман термилиб меҳру жон () лан.

Гарчи Ватанимнинг ҳар жойи азиз,
Ҳар жойи туғилган шаҳримдай дилдор.
Лекин, Андижоним, сенинг меҳрингда
Яна ҳам гўзалроқ алланарса бор.

Балки зехним кўзин очган мактабим,
Болалигим ўтган кўчаларингми?
Балки юрагимга муҳаббат қўйган.
Дилда пинҳон қолган кечаларингми?

Балки қариндошдан афзал, аҳилроқ
Маҳаллам, қадрдон қўшниларимдир?!
Балки болалиқда кўча тўлдириб
Парадда айтилган қўшиқларимдир?!

Балки юрак тафтин машғала қилиб
Адирда порлаган чироқларингдир?!
Балки пахтакорнинг кўз нури сингган
Юлдуздек чақнаган чаноқларингдир?!

Балки кўнгиллари кўзгудек тиник,
Меҳнаткаш, камтарин, танги одамлар
Сеҳрлаб олганми қалбимни бутун
Даланг, боғларингни кезганим дамлар?

Ишқилиб, ҳаммаси қалбимга яқин,
Бағрига тортади оҳанрабодек.
Андижоним, десам жоним яйратиб
Эркалаб ўтасан тонги сабодек.

Хар ишда карвоннинг олдида кўрсам,
Фахрдан осмонга тегиб юраман.
Озгина чекинсанг, орқада қолсанг,
Ўкиниб бошимни эгиб юраман.

Лекин андижонлик ерга қаратмас,
Даврада сўзини бермаган ҳеч вақт.
Азамат, ўз сўзли ҳамшаҳарларим,
Сизга ҳамшаҳарлигим менинг учун бахт.

Табиат шунчалар улкан бу ҳисни
Билмадим, қаердан қилибди ато.
Номингни қидириб кўзим жавдирар,
Газета ўқиган пайтимда ҳатто.

1968

* * *

Баҳор шамоли эсар,
Ноз уйқуда дов-дарахт.
Баҳор шамоли эсар,
Новдалар ҳали карахт.
Яланғоч бутуқларга
Қўйиб майин юзини.
Шивирлаб кулоғига,
Айтарми дил сўзини?!
Баъзан қаҳрига олиб,
Чайқалтириб ўтади.
Гоҳи силаб, эркалаб,
Талтайтириб ўтади.
Гоҳи араз қилгандай
Жимиб кетади бирдан.
Яна елиб пайдар-пай
Қайтади дала, қирдан.
Ором бермайди бир зум,
Гоҳ ишқ сўзлаб, гоҳ эртак, —
Новдаларда табассум
Қилмағунича куртак,

1968

ЁМОН ҚИЛИҚ

(*Болаларга*)

Кўнғирок тугмасини
Эркин босди-ю, қочди.
Озгина вақтдан кейин
Бир кампир эшик очди.

Аланглади атрофга,
Гудранди койиниб.
Унга кўп малол келди
Эркиннинг бу «ўйини».

Ҳеч нарса билмагандек
Олисда турар Эркин.
Сўнг бошқа дарвозанинг
Олдига борар секин.

Яна босар тугмани,
Ўзи физиллаб қочар.
Гоҳида ёш, гоҳ қари
Албатта эшик очар.

Қарайдики, ҳеч ким йўқ,
Кириб кетади гапсиз.
Лекин, билар, бу ишни
Қилган бирон одобсиз.

1968

* * *

Сени менга ёмон деса ким,
Кечирмайман бир умр уни!
Мени сенга ёмон деса ким,
Қаро бўлсин рўзғори, куни.
Дилим андаккина ғашланиб,
Чимирилиб олганим учун,
Дилинг андаккина ғашланиб,
Бир дам қовоқ солганинг учун.
Кечирмайман уларни ҳеч вақт!
Улар севги қушандалари,
Улар эгов умрга, бахтга,
Кечирмайман ўшандайларни,
Кечирмайман,
Кечирмайман ҳеч!

1968

* * *

Не қилай, дунёнинг ташвишларин кўп,
Не қилай, барига етмайди вақтим.
Кўйгин гиналарни, дея қолгин хўп,
Ёлғиз ўзингсан-ку шодлигим, бахтим.
Эркалаб кузатиб, эркалаб кутиб,
Нозу тавозе-ла чой тутиб қўлда —
Яшашга фурсат йўқ, аммо столда
Қарагин, ярақлаб турибди кулдон.
Чекма деёлмайман, етмайди кучим
Ва лекин хаёлан уни ўчириб,
Хонангни тутундан поклаш дардида
Уйғоқ ўтираман сендан нарида.
Хатинг бор ҳар қоғоз бисотим менинг,
Бегараз кўнгилни қафтда тутгандай,
Ортмоқлаб ўтганман бўрондан уни.
Йиллар бу дардларни энди ютгандай.
Ҳа, йиллар ўтмоқда қайрилмасдан ҳеч,
Мен эса йўқолган шодликлар изин
Ахтариш, қайтариш дарди-ла нотинч,
Узайтмоқ бўламан умр тизгинин.
Ўйлар оташида бўлиб жизғанак.
Тунларни тонгларга киприк бамисол —
Ҳар хил мақом билан улайди юрак,
Ўйлар гирдобида мен хаста, беҳол.
Аммо илғаб олар қулоғим аниқ,
Машинканг чиқиллар, бедорсан сен ҳам.
Эшик тирқишидан бир чизик ёниб,
Офтоб бўлиб кириб ёритар хонам.
Машинканг чиқиллар, тўхтайди баъзан,
Биламан, чекапсан, чекапсан улаб.
Кошки очиб кўйса деб деразани,
Камроқ чекса-чи, деб бўламан хуноб.
Хонангни тутундан поклаш дардида
Бедор ўтираман сендан нарида.

1968

ЁР КЕЛАДИ

(Қўшиқ)

Андижоннинг сойи оқар ўйноқлаб, тошиб,
Соҳилидан ёр келади биз томон шошиб.
Соҳилида ёр кўринса биз томон шошиб,
Келганида уйларимга турар ярашиб.

Олислардан таниб олдим қадди-бўйини,
Босолмайман юрагимнинг титроқ ўйинин.
Илинаман хуш бўйини райҳон, гулларнинг.
Элтгим келур ариқларнинг майин куйини.

Йигитларнинг ичида у кўрки, сардори,
Зулайҳодек бир умрга мен харидори.
Сувлар сочдим салқин еллар берсин деб ором,
Кипригим-ла териб олай йўллар губорин.

Ўзи экиб берган ўсма кўкарди қийғос,
Қош-кўзимга қўйиб андак қилибман пардоз.
Жўралари, гапга тутиб тўсманглар йўлин,
Хаёлларим қачонлардан васлига пешвоз.

Андижоннинг сойи оқар ўйноқлаб, тошиб,
Соҳилидан ёр келади биз томон шошиб.
Соҳилида ёр кўринса биз томон шошиб,
Келганида уйларимга турар ярашиб.

1968

* * *

Севдирган ҳам, бездирган ҳам тил,
Баъзан бездиради севгани учун
Мехр-муҳаббатдан ёнса агар дил,
Сўздан билинади тафтининг кучи.
Совуққонлик билан ёзилган шеърдек
Дилга киролмасдан қолса қоғозда.
Яхшиси, маъқулдир ўтирганинг тек,
Ўша сўзларингни сақлаб оғизда.

1968

* * *

Сув бўйида мажнунтол,
Соч ёзган сулуvmисол.
Туширганми узугин,
Термилиб сурар хаёл.

Ўлтирдим соясида,
Бағрида, қоясида.
Ишқ дафтарин ўқидим
Сувнинг ҳикоясидан.

Соғинтирса юрагим,
Висол бўлди тилагим.
Қачон келар ёнимга
Дилгинамнинг тираги.

Ҳеч кетмасин йирокқа,
Чидолмасман фирокқа.
Мажнунтолдек кутарман
Келмагунча биз ёққа.

Сув бўйида мажнунтол,
Соч ёзган сулуvmисол.
Туширганми узугин,
Термулиб сурар хаёл.

1968

* * *

Ақлим танибманки, миннатсиз бир бахт,
Миннатсиз умрни қиламан орзу.
Кам-кўстсиз ҳаётни этаман деб тахт,
Танҳо ташвиш чексанг, дилим эзилар.

Йўк, сира юк бўлмай, бўлайин мадор,
Токи равон бўлсин мен-ла йўлларинг.
Йиқилсанг йиқилгум демасман зинҳор,
Турғизмоққа чўзгум нозик қўлларим,
Йўк, сира юк бўлмай, бўлайин мадор.

1968

* * *

Субҳидам гулшанда ёр биздаё нечун пинҳон кезар,
Не хаёллардан танимда тўлганиб минг жон кезар.

Куйидан ортиқ бу оламда ҳаловат топмадим,
Гарчи васл уммиди йўқдир, ўртада ҳижрон кезар.

Майсаларда титраган шабнамча бўлди кўзларим,
Ул тағофил бир авайлаб ўтмайин чандон кезар.

Ишқида мен шоҳ эрурман, у гадоси ўзганинг,
Балки кўнглидан сўроқ айлаб ўзи ҳайрон кезар.

Наргису райхону гуллар, таъзим айланг пойига,
Бу Саида наздида бир соҳиби даврон кезар.

1968

Билимдон бўлиб ўссанг,
Гапимга солсанг қулоқ,
Космонавт бўлиб бир кун,
Менга бўласан қўноқ

1968

ТАНБУР

Танбурчи Абдумутал Абдуллаевга

Хислардан яралган бир нафис олам,
Бағрида мезондан енгилман ҳозир.
Кўз ёшдан тиникроқ баргдаги шабнам,
Нафасдек узилар тупроқдан ҳовур.

Ҳокими мутлақдир бунда фақат қалб,
Танамда қон эмас, югурмоқда нур.
Салқин шаббодадек хаёл аллалар,
Шаршара бошида қушлар чуғури.

Ой ҳам сеҳрланмиш терак учида,
Юлдузлар очмоқда осмон тилсимин.
Вужудимни олар оташ ичига,
Бармоқлар титратган шу нозик симлар.
Ҳокими мутлақдир бунда фақат қалб...

1968

* * *

Бош эгиб тингласам бирон ифвони,
Силтаб ташламасам — ҳаром шу куним.
Майли, бошлаб юрай доим гавғони,
Майли, хаёлларим билмасин кўним.

Меҳнатсиз бир тийин кирса уйимга,
Эътиқод, имондан шу кун мен жудо.
Бошқача яшаш ҳеч келмас ўйимга,
Шу менинг жаннатим, шу менга худо.

Қатга маъракага бўлмаса пулим,
Чин дўст нон-чойимдан ўгирмас-ку юз?
Шуни кадрласа кўксимда кўлим,
Афзалроқ бахтим йўқ қилгани кўз-кўз.

Ораста бўлмаса уйим мабодо,
Узр учун унга шеър ўқиб бергум.
Шу кеч қалам, қорғоз учов пиёда,
Мижжа қоқмай тонггача юрдик.

Кунларим шу тахлит ўтади чошиб,
Шу тахлит бошлағум янғисини ҳам...

1968

Тинмай шитирлайди ҳовлида хазон,
Чирт-чирт узилади сарғайган япрок.
Хаёлдан ўтади яқину йирок,
Дил худди муаллақ титраган мезон.

Куни кечагина ғуж-ғуж гуллардан
Новдалар яшариб, яшнаб турарди.
Бағрида қуёшу шамол юрарди,
Бир ғулув уйғотиб чехра, дилларда.

Хаёл олиб кетар яна олисга,
Қотган куртакларга боқаман беҳуш.
Ўтган дамлар гўё туюлади туш,
Хира суратмисол тушади эсга.

Атрофда куз кезар паришонхотир,
Шумшайган дарахтлар термилар сокин.
Ненидир шивирлар, шивирлар лекин:
«Афтидан, унутдинг, унутдинг, шоир.

Ахир шеър ишқида маъюс бўлмасдан
Мисранг тўкилганми қоғозга равон?
Айтгил-чи, қай бирин ёзгансан осон,
Кўзу вужудингга хаёл тўлмасдан?

Ўйчан новдамизда ухлайди баҳор,
Куртакни авайлаб, аллалаб аста.
Кўзингга кўринсак гоҳ хомуш, хаста,
Бир ғўзал назмнинг иштиёқи бор.

Назмимиз битганда бўламиз гулгун...»
Атрофида куз кезар паришонхотир,
Унутма, унутма ҳеч қачон, шоир,
Бир тугён олдидан жимжитлик ҳоким.

1968

* * *

Майли гапирсинлар, қилсинлар иғво,
Демак, жигларига тегар эканман.
Фикру ўйларига бўлиб бир гавғо,
Санчилар эканман мисоли тикан.

Қоралик ин қўйган улар ичига,
Гўё бир чақимчи, бекорчи қўшни.
Мен қудук қазийман игна учида,
Бутун юрагимни сатримга қўшиб.

Бировни боламдек суйиб, аядим,
Бировни дилимда отамдек кўрдим.
Кимнидир жеркидим, ёмон қарадим,
Бировнинг ҳолини меҳр-ла сўрдим.

Шундай яшадим мен, шундай яшайман,
Олов бўлиб ёнди бағримда юрак.
Бу ўт — яхшиларнинг йўлин ёритиб,
Ёмонни ёқмаса не учун керак?

1968

* * *

Тўзғийди ўрикнинг гуллари тинмай,
Капалак мисоли учишар елда.
Гоҳ ерга ёпишиб шамолдан, селдан,
Ошпоқ ёноғига суртадилар лой.
Аммо шу ҳолда ҳам чиройли, нафис,
Гўё бир кулдирғич заминга қўнган.
У мамнун ўзидан — ўрнида унган
Чигитдан ғўрани қилгандайин ҳис.

1968

* * *

Бир олма келади тўлқинда ўйнаб,
Қирмизи ёноғи торғади нигоҳ.
Тутолмасдан кимдир оқизоқ ўйнаб,
Олис соҳилида балки урар оҳ.

Бўтана тўлқинлар кўмади баъзан,
Аммо ёноғига юкмайди гарди.
Йироқ тушиб борар тўлқинда сузиб,
Кимнингдир армони, кимнингдир дарди.

Кимдир тутиб олар уни албатта,
Тўлқинларга ёзиб кучли кулочин.
Хуснига суқланиб кўтарар кафтда,
Эҳтимол, кутмоқда шундай бир лочин.

Балки бир тишлару отар тупроққа,
Ўйлаб ҳам ўтирмас, кўрмас тушида.
Аммо у лаҳзалик ўйиндан йироқ —
Тушган бир кимсанинг пок ишқи эди.

1969

* * *

Ишқ дарсида мени лол айлади Лайло тамом,
Улки устозликда танҳо, мен эдим хатсиз авом.

Чарх зайлининг ҳамма хил шевасидан очди сўз,
Сўнг деди: умримни энди сен ўзинг эткур давом.

Билмадим, бу илтифотми ёки душманнинг иши,
Неки кўйга солса солди мени шу ўтли калом.

Ё ақл солди бошима ёки олди борини,
Ичкизиб ашки кўшилган бодасидан битта жом.

Қалб хазинанг менга бўлсун, тақдирингни олмагум,
Минг шукр, ёр васлидан обод уйим ҳар субҳу шом.

Посбон бўлсин Саида бу тиниқ дил мулкига,
Бўлмасин нопок пойидан покиза гулзор ҳаром.

1969

* * *

Сал нарсага қасам ичмоқлик нега,
Қаердан бу заиф, бу ожиз журъат?
Йўқ, бундай одамлар ёқмайди менга,
Бебурдликдан шундай қилганлар одат.

Алишмайман бўлса олтину олмос,
Шундоққина айтган битта сўзимга,
Рост сўзнинг ҳеч қачон баҳоси бўлмас,
Нечоғлик ҳақлиги аён ўзимга.

Ёлғиз бир имону битта эътиқод,
Ватан, халқ олдида эгажакман бош.
Зарур бўлиб қолса қилмоқ қасамёд,
Қасам ичмоққа шунда бераман бардош.

1969

* * *

Ой юзини аста чулғади булут,
Ўчди теракларнинг танга чамани.
Нохуш бир ғашликка ташлаб сен мени
Наҳотки бутунлай қилолмадинг унут?

Ой-ку, шўнғиб чиқар булут остидан,
Коинот беланар қайтадан нурга.
Севгисиз дил эса бошлайди гўрга,
Наҳот, сен умримнинг қолдинг қасдида?!

1969

* * *

Сенга совуқ бир сўз айтгим келарми,
Хотирангни қилгим келарми мажрух?!
Озор етказмоқни кўнглим тиларми,
Қалбимда волибми ё кувгинди рух?!

Мўйқалам олмаган ранглар кўп ҳали,
Қовозга тушмаган нафис хислар ҳам.
Ифода тополмай уни айтгали
Юзи қора бўлиб турибди қалам.

Сўзларга минг жило берган эҳтирос
Қурғоққа дуч келган ирмоқдек тинди.
Илк шеърларим эслаб, титкилаб қовоз
Уларни излайман ўзим ҳам энди.

Кунларим ўтганда сенсиз, кулгусиз,
Азалий маккор ишқ қўйганда туртиб.
Кўп гапларни сенга айтганман унсиз,
Жимжит кечаларда танҳо ўй суриб.

Шу совуқ юлдузлар берса гувоҳлик,
Еллар тилга кириб шивирласа, ох,
У дардларни унутиб мангу-мангута,
Бахтнинг боқийлигига бўлардим гувоҳ.

1969

* * *

Куюқ киприкларга қўнгандек уйқу
Шаҳар узра секин тун чўқди вазмин.
Энди чироқлардан тўкилган ёғду
Маъюс сийпалайди йўловчи изин.

Яна Зухро чиқди кошонасига,
Кўзида қотган ёш, лабида кулги.
Тож қилиб тақсам дер биров бошига,
Бировга бир чақа ўтмас, қалбаки.

Тунни тонг қувлади, юлдузни — қуёш,
Шабнам ҳам оҳиста ўчди бир ёниб.
Гуллар сергакланиб кўтардилар бош,
Мусича патини тарар қувониб.

Бу сўлим сабоҳда нелар кечдийкин,
Ўйлайман, хайратда термиламан жим.
Неча юлдуз ёниб, нечта ўчдийкан?..
Ўйламаган маъкул, маъқулдир балким.

1969

* * *

Ким қўлига олса ҳам шарҳи дилим сўзлар дутор,
Жон қатида асраган сиримни айлар ошкор.

Ўзга кўнглин овламоққа дostonимни очур,
Гоҳ кулиб айтар яна, гоҳида йиглаб зор-зор.

Ҳисларимдан парда боғлаб олгани етмасмиди,
Сочларимдан ҳам яна ул бераҳм боғлабди тор.

Бор вужудим титратиб ишқ аҳлидан таҳсин олур,
Бир асирман нотавон озодлигим кўп душвор.

Соч-торим тирноғидан минг узилса розиман,
Бир қўлига олса-ю, бир бор юзига босса ёр.

Ишқ даштида, Саида, танҳо кезарман демагил,
Хар тўқисни тингласанг, кўнглида бир армони бор.

1970

* * *

Туни билан сени ўйладим,
Тушларингга кирмоқчи бўлиб,
Ўйларингда юрмоқчи бўлиб
Туни билан сени ўйладим.
Ё чимирилдинг, сескандинг ёки,
Ё хўрсиниб аста жилмайдинг.
Қирган бўлсам тушингга қошки,
Қирганимни ўзим билсайдим...
Туни билан сени ўйладим.

1970

ЛАЙЛАК ҚИЗИҚ ҚУШ ЭКАН

Лайлакка маза экан,
Одати қизик экан.
Ёз бўлса учиб келар,
Қиш бўлса кўчиб кетар.

Чинор шохида ини
Қолаверар хувиллаб.
Қишда шамол гувиллаб
Қорга кўмади уни.

Бўлса агар қанотим
Ва ёки учқур отим,
Зумда кезсам оламни,
Лекин уйим, даламни
Сира ташлаб кетмасдим.
Бевафолик этмасдим.

Яланғоч куртакларни
Уйротгунича кўёш,
Тинглаб қиш эртақларин
Берардим чидам, бардош.

Юртимнинг тўрт фасли соз,
Биридан бири гўзал.
Бегона эл ёзидан
Ўзимизнинг қиш афзал.

Гарчи лайлакка маза,
Одати кўп бемаза.

Ҳеч элда йўқ қўними,
Йўқ умрининг унуми.
Мен одамман, қушмасман,
Ҳеч унга ўхшамасман.

1970

* * *

Инсофли бўл, дейди кексалар,
Хаддан ошиб кетса агарда биров.
Аввал тушунмасдим шундай десалар,
Энди эзгуликнинг буюклигига,
Ёмондан яхшининг суюклигига,
Назаримда, мана шу битта сўз гаров.
Шу сўзсиз етармиди дунё шу ёшга,
Одамзод шунчалик улғаярмиди?!
Муҳаббат ё вазаб тўлиб оташга,
Виждон деган нарса тўлғанармиди?!
Кимдан эшитмайин бу қутлуғ сўзни,
Қалбидан қалбимга оққан каби нур.
Осмонга бир устун қўйилганидек,
Олам кенгайгандек қиламан хузур.

1970

* * *

Шоира сингилларимга

Куни кечагина шеър ёзмок учун
Офтобни кувгандай тунни кутардим.
Окшом кўрсатолмай ҳокимлик кучин,
Менинг кўзларимдан бедор ўтарди.
Кичрайиб сингирди қорачиғимга,
Қоғозга тушгунча чекиб минг захмат.
Ё кўниб қаламнинг олмос учига,
Шеър бўлиб қалбимдан тингларди раҳмат.
Бугун у келади ролибона, шод,
Кипригимни силар юмшоқ қўллари.
Йўк, тегма кўзимга, тегмагил хайҳот,
Қошки сочларимдан ўтса йўлларинг...
У энди бўйсунмас, чекинмас нари,
Қалам учига ҳам қурмайди тилсим.
Сўзсиз кичкиради мудроқ назарим:
Йўк, сира бўлмасман, бўлмасман таслим.
Гулчеҳралар бўлиб қувгум ғафлатни,
Ойдин бўлиб тунлар тўкарман илҳом.
Дунёдек бедорман, бедорман ҳар вақт,
Биринчи севгидек соф ва навқирон.
Йўк, сира бўлмасман, бўлмасман таслим.

1970

* * *

Замирага

Олам гулга тўлди яна бу фасл,
Кунлар мана шундай, шу тарзда оқар.
Сувсиз ерларда ҳам бир мижжа қоқар
Капалак умридек ўтлар мутгасил.

Қабрлар узра ҳам сокин яшиллик.
Бу ерга келгани беролмасдим тоб.
Бунда кўз ёшларга айтилмас жавоб,
На дийдор кўришга бор бирон эшик.

Хотиржам эдим-ку, мен ахир сендан,
Гулдек сўлишингни қайдан билайин.
Кўргим келса энди нима қилайин,
Хурсанд қилганмидим, шодмидинг мендан?!

Бугун сатрларим маҳзун, бағри хун,
Изтироб, қийноқда тувилган ўйлар.
Аёлсиз хувиллаб қолганда уйлар,
Сўз борми гўдагин овутмоқ учун.

Муҳаббат ёритган уйда ҳам шунча —
Бемаврид, бемаҳал ўчарми чироқ.
Яқин йўллар бирдан тушарми йироқ,
Ногаҳон очилмай сўларми гунча?!

Келинлик либосинг кир бўлган эмас,
Қай қўлда ушлайин, қай кўзда боқай.
Армон, армон ўти бағримни ёқар,
Ҳамдард бўлолмайин қолдим бир нафас

Йигирманчи аср, доктор бор, дебман,
Фафлатда қўймаса эди эътиқод.
Учиб бормасмидим чиқариб қанот,
Бошингда парвона бўлмасмидим мен!

Хамон қулоғимда онам йиғиси,
Ўлгунча чиқарми бу жондан ўтинг.
Субҳидам елидек ҳилпираб ўтдинг,
Қайси гулзорларда қолдийкан исинг?

Билмайман, шабнамдек қайларга учдинг,
Хайр-маъзур қани, довда қолдим мен.
Тақдирдан бир умр юлиб олдим мен,
Сен учун шеъримнинг умрига ўлчаб.

1970

М А Ш И Н К А

Жонсиз, ҳиссиз, муздек темир бўлмасанг
Сўзлар ҳароратидан эриб кетардинг.
Бўхтонлар ёзганда, билмам, нетардинг
Жонсиз, ҳиссиз, муздек темир бўлмасанг?

Шақир-шуқур, тинмас бу овоз тун-кун,
Осмону заминда сўзлар қуюни.
Бири чулдираса ҳиссиз куюниб,
Бири таралади офтобдек майин.

Шақир-шуқур, тинмас бу овоз тун-кун,
Газета, китоблар сонсиз лашкари.
Бирида инсоннинг уммон ашклари,
Бири шошар табассум бўлмоқлик учун.

Яхши ҳам темирсан муздек ва жонсиз...

1970

ДАРЁ БЎЙИДА

Бир ёнда чархпалак айланар секин,
Кўзалар сув тўкар ёғоч арикка.
Бир томонда мотор патиллар якка,
Дарёни шимириб суғорар экин.

Боболарнинг ўткир ва лекин содда
Зехнига сукутда мен бўлиб мафтун.
Нафасига кулоқ солсам бугуннинг:
Шиддаткор, талабчан, сезгир ғоятда.

1970

* * *

Ер узра кўнди оқшом,
Ой шуъласи бир майин.
Кел, оппоғим, кел, эркам,
Мен сени аллалайин.

Дудоғинг гулдан хушбўй,
Юзларинг ундан хушрўй.
Кел, оппоғим, бағримга
Жажжи бошгинангни кўй.

Товук ухлар кўнокда,
Шамол тинган бутокда.
Ўт-ўланлар жимгина
Ором олар ўтлокда.

Юлдуз чарақлаяпти,
Ой ҳам ярақлаяпти.
Қизча ухладими, деб,
Мендан сўроқлаяпти.

Ер узра кўнди оқшом,
Ой шуъласи бир майин.
Кел, оппоғим, кел, эркам,
Мен сени аллалайин.

1970

* * *

Нечоглик маъсумдир гўдак чехраси,
Хали гард юкмаган покиза кўнгил.
Хўмрайсанг кўрқади, кулади кулсанг,
Офтоб ва шабнамда ювилган бир гул.
У шундоқ туғилди, мурғак дилида
На гина-кудурат, на ёвуз армон.
Улғайгач, ким бўлар юрту элида
Яхшилик йўлида бўларми дармон?!
Хозир у қийқириб кўнгил хушлайди,
Суюкли, ардоқли хозир нечоғлик.
Уни ким кузатар, ким қаршилайди,
Бундан кейингиси шуларга боғлиқ.

1970

* * *

Қария ақлидек кузнинг осмони,
Япроқлар қуюни хотирасидек.
Гўё охирлатиб баҳор достонин,
Ўзи қайлардадир ўтирибди тек.
Гавжум соҳиллар ҳам бугун тинч, маъюс,
Офтобдан сарғаймиш майсалар учи.
Атрофга ўт қўйиб юборгандек куз,
Назаримда ёнар дарахтлар ичи.
Таланган карвондек боғлар ҳам ғариб,
Муздек еллар энди уларга ҳамдам.
Гўё вужудимда руҳим ҳам ҳориб,
Сўроққа тутади мени ушбу дам.
Баҳор эсга тушар — илк муҳаббатинг,
Имлаб адаштирган камалак излар...
Энди улар сунбула сувидек тинган,
Хисобот сўрайди улғайган ҳислар.
Атрофда куз кезар ўйчан ва сокин,
Умрингга бир назар этмоққа қистар.
Хазон ёмғирида кезаман секин,
Хаётимда бир чўғ, бир нурни истаб.

1970

* * *

Онангни севгин, деб ўргатмоқ ғалат,
Хоин қалб шу сўздан ўнглонармиди?
Сут билан кирмаган бўлса муҳаббат,
Номусни биларми, тўлганармиди?
Жонидан жон олиб, қирқиб умрини,
Хуснини ўғирлаб қочгучи бола
Кошки бир онанинг бўлсайкан шўри...
У ҳамманинг шўри, ҳаммага бало.
Новвот ичидаги ишмиди она,
Шимиб-шимиб туфлаб ташласанг лоқайд.
Қалб эмас, ҳаттоки дарз тушар тошга,
Унинг кўзларига ўкинч кўнган пайт.
Онангни севгин, деб ўргатмоқ ғалат,
Андиша солади танамга титроқ.
Одам туғилишининг ўзи муҳаббат —
Бўлса-ю, юқмаса бу унга бироқ —
Фарзанд аталарми, дерларми инсон,
Соялар кирарми ҳеч қачон сафга.
Севгисиз вужудда не қилсин виждон,
Булар арзимади насихат, гапга.

1971

* * *

Асрим нафасига соламан қулоқ,
Гоҳ нотинч, гоҳ мағрур ва гоҳида лол.
Доим ўй ўйлашдан тоқатларим тоқ,
Бир чивин шарпаси келади малол.
Мана, элик йилки, нон-насибамиз
Дўсту юпунлардан дариг тутмадик.
Гоҳ унда, гоҳ бунда жароҳат сизиб
Бу олам танига сорлиқ битмади.
Дунё яшармоқда хуснга тўлиб,
Аммо гўдакларнинг уйқуси нотинч.
Телевизор ёнида безовта бўлиб,
Урушдан қўрқишиб ухларлар ҳар кеч.
Бизларнинг болалик бошқача эди,
Капрон ленталарни билмасакки ҳам
Бувилар эртакка хўп уста эди,
Учар гиламларда кезардик олам.
Ою юлдузларнинг сохта жамоли,
Сеҳри ҳам йўқолди эртақ тўқишга.
Қўйинг бу ёлғонни, дейдилар кулиб,
Барини билишар, бари ўқишган.
Акл пармалади еру осмонни,
Заковати очди қўкка нурли йўл.
Таажжуб, шунчалик қодир бу инсон,
Ҳали қайлардадир бир нотавон кул.
Асрим нафасига соламан қулоқ,
Гоҳ нотинч, гоҳ мағрур ва гоҳида лол.
Баъзан ўй ўйлашдан тоқатларим тоқ,
Бир чивин шарпаси келади малол.
Ва лекин ҳаққим йўқ чекинмоққа ҳеч,
Лоқайдлик жиноят ушбу замонда.
Шабнам тоза бўлсин, эл бўлсин деб тинч,
Муҳаббат ва ғазаб сақлағум қонда.
Қаерда тун бўлса, бордик бўлиб нур,
Шунга ўрганганмиз, бўлмасмиз бошқа.
Асрим шиддатидан мен бахтли, мағрур,
Жилмайиб боқаман ҳар тонг қуёшга.

1971

Ё 3

Саратон хансирар боғларда бугун,
Чалажон шабада очолмайди кўз.
Олтин ранг япроқдан кўтариб тугун
Ҳали қаёқларда тентирайди куз.

Қуёш уйғонади тонг шиддат билан
Вужуд-нафасидан қуйиб нуруни.
Ажиб бир енгиллик, ажиб бахт билан
Дехқон ерга тўкар юрак қўруни.

Токи жилва билан ташриф қилсин куз,
Нишолдадек тошсин пахта чаноғи.
Токи боғлар хуснин қилганда кўз-кўз
Ҳақиқдек товлансин олма ёноғи.

Ифор қовунларнинг кўтариб ҳидин
Нимтатир шабада тўйдирмай ўтсин.
Токи офтоб, тердан қўпчиган ердан
Куз кўнгил узолмай миннатдор кетсин.

1971

* * *

Бувилар дуога қўлларин очиб,
«Боши тошдан бўлсин», — дер жигарларин.
Бувалар елкага ортиб, опичиб,
«Боши тошдан бўлсин», — дер жигарларин.
Азиз бувижонлар, азиз бувалар,
Ёдингизда бўлсин яна бир тилак.
Боши тошдан бўлсин жигарингизнинг,
Аммо тош бўлмасин кўксиде юрак.

1971

* * *

Мажлис ҳайъатида ёзилур қарор —
Келажакка мужда, муҳим ҳисобот.
Токи нелар қилдик, кўнгилда не бор,
Авлодлар излашиб юрмасин исбот.

Унда тиллар эмас, гапирсин диллар,
Айнан нусха бўлсин қалбларимиздан,
Оҳорини тўкиб қўймасин йиллар,
Бошқача сўз чиқиб лабларимиздан.

Тарихга айлангач сопол ҳам сўзлар,
Забонсиз тошлар ҳам сақлолмас сукут.
Аммо энг заҳматкаш авлод-ку бизлар,
Йилларнинг қатида бўлмасмиз унут.

Кўзу юракларда теранлик, шиддат,
Қон босими ортиқ вужуддай замон,
Оламга бахш этиб ҳусн ва қудрат,
Ўзи нозик тортиб бормокда инсон.

Гарчи насибамиз луқмаи ҳалол,
Тутган-қўйганимиз гарчи ҳўп ноёб.
Қайтадан жонланур таржимаи ҳол,
Қайтадан бошланур савол ва жавоб.

Шунда илашмаса изимга ғубор,
Синовлардан ўтсам гумонсиз, осон.
Тарихдан синчковроқ, билмайман, не бор,
Хатто Темур афтин чизди-ку рассом.
Синовлардан ўтсам гумонсиз, осон...

1971

* * *

Уйга ҳайдаб қўйди бу қиш ҳаммани,
Кенглик, яшилликни қўмсайди кўзим.
Қанчалар севаман қиру далани,
Қиш ҳақида шеър ҳам ёзмайман ўзим.

Қор ёғар тинмайин, еру кўк опшоқ,
Новдани ёпгандай ўрикнинг гули.
Яна мен эсладим аёлнинг шу чоқ
Товора ушлаган кўпикли қўлин.

Бир вақт урф бўлган гарч туфлиларни
Эслатибғижирлар юрганингда қор.
Аста йўл очаман кураб уларни,
Хаёлимда эса бинафша, баҳор.

Гарчи уйлар иссиқ, дастурхон тўкин,
Узун кечаларда дўстлар гурунги.
Ҳар дамда кутаман баҳорни лекин,
Шумшайган қушларга термилиб мунгли.

Яхмалак отишиб болалар ҳам шод,
Тамшаниб талтаймиш дарахтлар шохи.
Соғинч билан баҳорни мен қиламан ёд,
Кўзимда гулларнинг майин нигоҳи,

Қандга лаби теккан гўдак каби ер,
Сўриб-сўриб уни қилади ҳузур.
Менинг хаёлимда лола тутган қир,
Шабнам қўнган гунча аста барг ёзур.

Исфара боғлари гуллаган пайтми,
Деразам кўзига тушибди акси.
Менинг димовимга урилар ҳадеб,
Бўтана сувларда ялпизнинг иси.

Оқ соч томларда ҳам ажиб бир сукут,
Борлиқни чулғамиш енгил бир хаёл.
Сўлим соҳилларни қилолмай унут,
Мажнунтол ишқида мен афтодаҳол.

Тезроқ эритса-чи қорларни офтоб,
Субҳидам жилмайса ним пушти шафак.
Ҳозирча қор ёғар, қор ёғар шитоб,
Далалар, кўчалар, дарахтлар оппоқ.

1972

* * *

Бир он тўхтаса-чи учкур бу дамлар,
Бир он силкитмаса тезкор қанотин.
Қаришдан бир нафас тинчиб одамлар,
Бир онгина тутса мангулик отин.

Бу фақат маҳсулсиз, афсусли, хаёл, —
Вақтдек чавандозни жиловлабди ким?
Аммо елкасига мушкул ва малол
Юкларни ортмоқдан туrolмасмиз жим.

У ҳамон пишқириб югурар бироқ.
Нукра бўлиб сочга қўнар нафаси.
Инсондан ўч олмоқ бўлиб чамаси
Таранг, тиниқ юзга ботирар тирноқ.

1972

БОҒ КҮЧА

Нечун боғ кўчага мен шунча мафтун,
Ҳатто юрагимда шабада эсар?
Чинорга чирмашган қайроқи узум,
Ариқ бўйидаги камтар гулсафсар —
Нигоҳимни қўйиб юбормас нега?
Нечун вужудимда кезади ҳайрат,
Ҳориган елкасин тираб деворга
Мудраган жийда ҳам кўзимга санъат.
Арғимчоқ солланар, ғийқиллар дарахт,
Онанинг пинҳоний инграшисимон.
Нега хаёлотдан мен гоҳи карахт,
Ҳатто бўлакчадек бу ерда осмон?
Шуълаларни босиб кенг асфальт йўлда
Шамолдек ғувиллаб учганда неча,
Кичик тош тушгандек каттакон кўлга,
Ёддан чиқибмиди ўтмишим, кечам.
Нечун юрагимда бунчалик ҳислар
Ларзага солади ажиб бир туйғу.
Тўғри, булар ўтмиш, кечаги излар,
Аммо болалигим, ёшлигим ҳам шу.

1973

О Н А Ж О Н

Яна баҳор келди тап-тақир, сийдам,
Рангларсиз, гулларсиз мен учун бугун.
Ажинлар чизиғи ичида дийдам,
Қалбимда ўлимнинг дастидан тугун.

Бинафша, лолалар шумшук ва ғариб,
Дилга муздек тегар, бермас ҳаяжон.
Бугун гўзалликлар сизни ахтариб,
Изингиздан кетдими, дейман, онажон.

Сувларнинг қўшиғи сиз билан кетмиш,
Бўм-бўш бўлиб қолмиш гўё Андижон.
Наҳот, булар энди тотли бир ўтмиш,
Наҳотки, сиз йўқсиз энди, онажон.

Хушёрман, дер эдим ўзимни ўзим,
Бугун юрагимда минг бир армон.
Бу оламда неки ранжитмиш сизни
Барига гўё бир мен гуноҳқорман.

Сиз айтган аллани айтиб ўтурман,
Сиз берган юракни машғала қилиб.
Қайдаки, гумроҳлик бўлса тутурман,
Қўюрман одамлар йўлига илиб.

Яна йиллар ўтар, баҳорлар балқир,
Яна кўзларимда рангланар гуллар.
Қалбимни битта ўй кемирар, юлқир,
Йўқ энди висолга элтувчи йўллар.

Наҳотки, сиз йўқсиз энди, онажон...

1973

МАЖНУНТОЛ СОЯСИ

Жазирама кунларнинг олов дақиқалари
Бир мажнунтол тагида рохатга айлангуси.
Олманинг тарам-тарам тиниқ ҳақиқларига
Офтобнинг етти рангин ҳаммаси жойлангуси.

Бўтана сувлар оқса ялпизларни тортқилаб,
Қалқиб-қалқиб кўринса қовункоса пўстлоғи.
Капалаклар учишса алвон рангни орқалаб,
Ҳеч жойдан тополмасман хордиқнинг дурустроғин.

Оқ яктак, оппоқ соқол чоллар силкиниб кулса,
Лорсиллаб кетгусидир сувга қурилган сўри.
Лабда қимтиб узилган узумдан бол тўкилса,
Соқолларда товланар қуёшнинг етти нури.

Тер тепчиган манглайни силаб ўтса шабада,
Не жононлар қўлидан майинроқ туюлади.
Шундай жойда бир чимдим ухлаб олсанг мабодо,
Мажнунтол баргларидан сихатлик қуйилади.

Қошига лойқа инган бир тўда болақайлар
Ўрдак полопонидек сувга урса ўзларин,
Ҳаёлларидан ҳозир кўтарилмиш хоккейлар,
Қорайган юзларида йилтиллайди кўзлари.

Ненидир тутиб кетди қалдирғоч бир шўнғишда,
Анжирга кўзин тикиб хилват пойлар зарғалдоқ.
Дехқоннинг яхна чойи сувда турар чойдишда,
Шимирсангиз бадандан сизиб чикқуси чарчоқ.

Бўтана сувлар оқса ялпизларни тортқилаб,
Қалқиб-қалқиб кўринса қовункоса пўстлоғи.
Капалаклар учишса алвон рангни орқалаб,
Ҳеч жойдан тополмасман хордиқнинг дурустроғин.

1973

* * *

Сарин елдар йўлин буриб менга олиб кел,
Дарёларни изга солиб, куйга солиб кел.
Эритиб ой, юлдузларни либослар яса,
Ёшлик ўтган бўлса ҳам, бир ясанай роса...
Шуълалардан ипак тўкиб қатим-қатимлаб,
Вужудингдан ишқ барқ уриб, интизор хатлаб,
Етти иқлим чаманларин атрин олиб кел,
Булбулларни эргаштириб, куйга солиб кел.
Қўлингдан бу келмаса гар, фақат кулиб бок,
Кулишни ҳам эплолмасанг... келмагин мутлок.

1973

Хаёлимни бузма, қўйиб бер эркин,
 Қалбимни ҳисларга берайин тутиб.
 Майли, улар менга бермасинлар тин,
 Барибир умр ҳам бормоқда ўтиб.
 Тирикларни ўйлаб ҳайратланаман.
 Ўлганларни эслаб толаман ўйга.
 Гоҳида зил чўкиб, гоҳ қанотланиб.
 Гоҳо нуктаман, гоҳ сифмайман уйга.
 Рух абадий деса ишонмоқ керак,
 Ҳаётда шуъладек қолганлар озми?
 Ўйласанг ёришиб кетади юрак,
 Асрлар қаъридан берарлар овоз.
 Маҳзун бўлсанг табассум бўлурлар ҳамон,
 Ҳамон маслаҳаттўй, ҳамон етакчи.
 Шундандир уларнинг руҳлари омон,
 Уларки, юрибди нур бўлиб учиб.
 Ўзи бир нигоҳга зор-зор ўтиб,
 Минг ошиққа тил бўлиб қолганлар қанча?!
 Не мушкулотлардан келади қайтиб
 Шоир ҳисларини шеърга қуйгунча.
 Олдда йўл қисқарар, орқада олис,
 Фақат хотиралар келар илашиб,
 Шунданми, гоҳ шодман ва гоҳида терс,
 Яшамоқ пайтидир ўйлаб ва шошиб.
 Ёшлигим жим, сокин тунни безади,
 Намозшом гулидек кўзлардан пинҳон.
 Энди вужудимда ҳорғинлик кезар,
 Орзу-ҳавасларга бўлганда имкон.
 Одамлик изладим душманимдан ҳам,
 Дўст қийналса жоним типирчилади...
 Шуларни ўйлайман, биламан шундан
 Ёшлиқ ҳам отини тез қамчилади.
 Шуларни ўйлайман, ўйларим чексиз,
 Яхшилик, ёмонлик, ўлим ва ҳаёт,
 Бировга бемаврид келган қазо-ю,
 Бировга текинга берилган қанот.

Майинлик, теранлик, ваҳшийлик, тундлик.
Ўз ўрнига тушган мукофотгача.
Вазминлик, баъзида шиддаткор зудлик,
Таъбни кир қилгучи хурофотгача —
Ўйлайман, қалбимдан ўтади бари,
Гоҳи эркалатиб, гоҳ жароҳатлаб.
Кошкийди тубанлик чекилса нари,
Эзгулик ўтмаса ҳеч кимни четлаб.
Хаёллар тортқилар юз бир томонга,
Юз шодлик, қийноққа қилади дучор.
Майли, юрагимда ёнсин аланга,
Аммо, хаёлларсиз яшамок душвор.
Хаёлимни бузма, қўйиб бер эркин,
Уларсиз яшамок тутқунлик менга...

1973

* * *

Кўй энди, дам олсин магнитофон ҳам,
Бунда табиатнинг ўзи нақ ҳофиз.
Бунда табиатнинг ўзи созанда,
Дардини минг тилда айлар талаффуз.

Оппоқ парча булут судралади жим,
Бағрида кўз ёшми, шабнамми, не бор.
Аммо шарпасини илғар қулоғим,
Қулоқ тут, куй айтар нафис, мафтункор.

Қулоқ тут, гиёҳлар майин шивирлар,
Худди бир сеҳрга, сирга ўхшайди.
Мунча ҳам беозор, мулойим улар,
Балки бир қадамдан чўчиб яшайди.

Қулоқ тут, тоғлар ҳам шиддаткор куйлар,
Коммунарлар мисол елкама-елка.
Куй айтар олисда оқарган уйлар,
Бир куйлаб ўчади ҳатто кўланка.

Япроқлар юзига юзимни тутиб.
Келар шивирини тушунгим, уққим.
Ёмғир ювиб ўтса, шамол қуритиб,
Чайибди яна ҳам тиникроқ кўкка.

Бунда ҳамма нарса кўшиқ айтяпти,
Гоҳ қувонч, гоҳ андуҳ тинглаяпман мен.
Ўзинг тил топмасанг, уқмасанг гапин,
Таржима қилмоқни билмаяпман мен.

1973

* * *

Шеър ўқигим келар,
Куйма сатрлардан
Юрагимга тушса жимгина ларза.
Мени бошлаб кетса ажиб туйғулар
Яшиллик югурган қир, адирларга,
Яланг оёғимни силаса майса.

Шеър ўқигим келар,
Чарчоқ ҳисларга
Сўлим ва мусаффо ҳаво пуркаса.
Қалбдаги бўшлиқни тўлдириб,
Оламни муаттар исларга,
Яна чаманларга буркаса.

Шеър ўқигим келар,
Нотинчликка чанқоқ,
Қанотли ўйларга ташна юрагим.
Сергак этса оҳанглар, куйлар,
Ўтказдириб тунларни уйғоқ,
Ташна лабга ўхшар юрагим.
Шеър ўқигим келар...

1973

* * *

Атласимнинг жилвасида Ўзбекистон боғлари,
Мен тўқийман токи яйраб кийса деб ўртоқларим.

Таңда тортсам ранг, ипакнинг гулларига рашк қилур,
Кифтида гул орқалаб оққан чаман ирмоқлари.

Арқоғи офтоб нуридан, ўриши ой шуъласи,
Ҳам яна юлдуз чиройин қат-қатиға боғладим.

Не саодатки, яна энг яхши кун — тўйлар учун
Шоҳи-ю атлас бўлур ёрнинг белбоғлари.

Боғласа ёр белларига бахт ила қувват берур,
Дил ўтидан байт битилган каштали қирғоқлари.

Атласимнинг рангларида Ўзбекистон боғлари,
Мен тўқийман токи яйраб кийса деб ўртоқларим.

* * *

Мен сени шунчалар ёниб севганим
Севишни сенга ҳам ўргатмоқ учун.
Ўзимни ўйламай, сени деганим,
Сенга ҳам ўзимни ўйлатмоқ учун.
Шаънингни булбулдек юз тилда айтдим,
Сени ҳам булбулдек куйлатмоқ учун.
Бахтимни таърифлаб ғазаллар битдим,
Сени ҳам бахтингдан сўйлатмоқ учун.

* * *

Уйқум қочиб кетди,
Ўй ва хаёллар
Қуюндай титкилаб тун қоронғусин
Қайларга элтмади мени бу кеча.
Тизгинин қўймади бебош шамоллар,
Олдинда севгининг сирли ёрдуси,
Кўзимдан кетмадинг яна бу кеча.

Муҳаббат тангриси
Бутун хунарин
Кичкина жонимга жойлагунча то
Тинмаганми дейман афсундан оғзи.
Бутун умр кутдим икром хабарин,
Бир умр яшадим бўлиб мубтало,
Худди шунинг учун мен тақдирдан рози.

Меҳрли нигоҳинг,
Суйгучи кўзларинг
Таъқиб-терговига бўлсам муяссар,
Кафтинга томардим бир қатра ёшдек.
Гулларга кўмардим босган изларинг,
Ўйланмай елардим хузуринг сари,
Қўркмасдим на сувдан ва на оташдан.

Бир нузли оламсан
Чаманларга зеб.
Рухимга ҳаловат, гиёларга ранг.
Яна нелигинга шеърларим гаров.
Сен туфайли мени, вужуди ишк, деб,
Ижтимоийликдан ўчирса биров
Ҳаво етмагандек гоҳ аҳволим танг.

Аммо мен севгиман,
Ишқдир ҳар сатрим.
Дилларни дилларга талпинтиргувчи
Даққи юракларни тутар уволим.
Агар насиб қилса менинг бир қатрам,

Хоқимлик истаги, бойликдан кечиб,
Хар қандай қўлдан ҳам тушарди қурол.

Сен туфайли мен ишқ,
Сен туфайли мен бахт.
Йўлларим ҳам тугаб қолурди сенсиз.
Сен туфайли оқшом қўйни тўла нур,
Сенсиз орзуларим, ақлим ҳам карахт,
Ўйларим қаноти толурди сенсиз,
Дилда борлигининг ўзи бир хузур.

Хаёллар пармалаб тун қоронғусин,
Қайларга элтмади мени бу кеча...

Ширин хаёлларга тўлган кўзлари
 Сўлиган гулларга тушди-ю, тинди.
 Олиб келишганди бир тўда қизлар,
 Гулдонга сув қуймай солибди кимдир.
 Авайлаб, оҳиста сув пуркади она,
 Силади тирилган майин япроғин.
 Ранглар жилоланиб, товланиб яна,
 Нечун янгилади онанинг доғин.
 Гулдаста қўлида, маънос ва сокин,
 Аста кириб келди жимжит уйига.
 Тўрдаги суратнинг ёнига секин —
 Қўйди-ю, шўнғиди яна ўйига.
 — Сарупо киймадинг қайната бўлиб,
 Ҳеч йўкса, гуллардан бўлгин бахраманд.
 Одам келди бугун ҳовлинга тўлиб,
 Фарзандинг ёнига қўшилди фарзанд...
 Шодлик, ўқинчданми кўз ёшлар окди,
 Она қалби сўзсиз чекарди фирон.
 Хира кўзлар билан яна суратга боқди,
 У ҳамон ўшандай, сукутда ҳамон.
 — Суратда ҳали ҳам ўша-ўшасан,
 Ҳамон кўзларингда ёшлик, кулги, нур.
 Ҳали ҳам ўшандай чиройли, ёшсан,
 Ҳали ҳам ўшандай забардаст, мағрур.
 Боқининг ҳали ҳам ўшандай илиқ,
 Дилингда нелар бор, айтмайсан фақат.
 Қатра кўз ёшимга туролмасдинг тек,
 Нега индамайсан, оҳ, сурат, сурат!
 Бир нафас тилга кир, майли, бир секунд,
 Дарё бўлиб оққан ёшларим ҳаққи.
 Кўйингда минг тошга урилса ҳамки,
 Минг тошдан қаттиқроқ бошларим ҳаққи,
 Бир нафас тилга кир, майли, бир секунд.
 Ҳаётни яратган табиат наҳот,
 Бир дамни аяса, номардлик қилса.
 Тан олмайман унда, ой, қуёшини,
 Нималар деяпман, билмайман, хайҳот!
 Сени излайвериб ҳолдан тойдим мен,
 Сени излайвериб қариб қолдим мен.
 Поездлардан ўтиб, еллардан ўздим,
 Аммо висолинга етолмадим мен.
 Хаёлим излашдан, қўнглим бўзлашдан,
 Сени ахтаришдан сира толмадим.
 Дарёларни кечиб, тоғлардан ошдим,

Куйган бугдойзорлар, боғлар қолмади.
Охири оқ қайин остида танҳо,
Турган қабр узра аста чўкдим тиз.
Бу сен бўлмасанг ҳам тақдиринг бир, о,
Балки бу ёшгина йигитдир, эсиз!
Муздек тупрофингни минг марта кучдим,
Муздек ёнофингни ўпдим неча бор.
Дарё бўлиб оқдим, қуш бўлиб учдим,
Хузурингга чопдим такрор ва такрор.
Қишда курагани бордим қорларни,
Ёзда сув сепгани ошиқдим ҳар вақт.
Баҳор офтобига чирмашиб доим,
Гоҳи гул ўтқаздим, гоҳида дарахт.
Бир нафас қўймадим, мен сени ёлғиз,
Бир дам танҳоликка ташлаганим йўқ.
Сенсиз йиғламадим, кулмадим сенсиз,
Сенсиз кўнглимни ҳам хушлаганим йўқ.
Сени йиқитган ўқ менинг танамда
Бутун жароҳати билан турибди шундоқ.
Жонингга жонимни улаб минг ўлдим,
Азизим, оқарган сочларимга боқ.
Гапир, гапирсанг-чи бир сўз лоақал.
Юзимни куйдирган ёшларим ҳаққи.
Кўйингда минг тошга урилса ҳамки,
Тошлардан қаттиқроқ бошларим ҳаққи,
Гапир, гапирсанг-чи бир сўз лоақал...
Сийрак киприклар жипслашди бир дам,
Энтикиб, хўрсиниб кўз ёшин ютди.
Унсиз тилга кирди сурат ҳам бирдан,
Она қулоқ бўлиб ўзин унутди.

С у р а т

Йиғлама, азизим, йиғлама фақат,
Кўз ёшингни кўрсам, дилим куяди.
Йиғласанг, ҳали ҳам қилмасман тоқат,
Ўтмас пичоқ билан кимдир сўяди.
Тўлғанаман, аммо ета олмайман.
Кўз ёшингни, эркама, арта олмайман.
Йиғлама, азизим, йиғлама фақат,
Кўз ёшингга сира қилмасман тоқат.
Табиатдан сира-сира нолима,
Унинг ўзи кутар инсондан эҳсон.
Яхшироқ назар сол кўнгли, ҳолига,

Минг хил ташвиши бор бошида, билсанг.
Осмонида қанча йўлдош учяпти,
Баъзиси кўтариб дўзахдек дахшат.
Сувлари остида атом кўчяпти,
Унинг юрагида армони қат-қат,
Сен ундан нолима, йиғлама фақат.

О н а

Кўй, буни эслатма, эслатма сира,
Ўғлимнинг бахтидан юрай хотиржам.
Кўнглим ойнасини айлама хира,
Бироқ тинч эмасман, нотинчман, ажаб...
Сен бошқа дамларни эслат, азизим,
Бирга юрганимиз хушвақт онларни.
Эсингдами баҳор, боғимиз бизнинг,
Тўйимизга келган кадрдонлар-чи?
Шунча йил ўтибди нафасдай, сувдай.

С у р а т

Бир зарб-ла ёзилган дostonдай ширин.

О н а

Йиғит эдинг ўшанда худди суксурдай.

С у р а т

Сен ҳам гўзал эдинг мисоли Ширин,
Кўнглимни яшнатган бир чечак эдинг.

О н а

На уйқуга тўйган ва на кулгуга,
Кўрса кўз куйгундек келинчак эдим.
Бировнинг қайғуси йиғлатар эди,
Агар қўшиқ айтса бирга куйлардим.
Ҳаётга баъзида ўлмаслик учун
Келгандай бўлардим, шундай ўйлардим.
Бахтимнинг поёни, чеки йўқ эди,
Бу шайдо юрагим ҳар нарсадан лол.
Ишқингдан шунчалар кўнглим тўқ эди,
Ундан айрилишни қилмабман хаёл...

Эсимда, куз эди, мева фарқ пишган,
Боғлар олтин либос кийган ажиб пайт.
Лекин халқ бошига мусибат тушган,
Мен ҳам вокзалдан зил-замбил бўлиб
Уйингга, онангнинг бағрига қайтдим.
Мунчоқ кўзларини пилдиратиб шўх,
Ўғлинг ётар эди беланчагида.
Эсласам, юрагим эзилади, ух,
Хаммаси кўзимда, ҳа, кечагидек.
Уйлар хувиллади, кўнглимиз вайрон,
Қайнана-келин жим, сукутда қолдик.
Тўрт ўғил ўстирган онанг ҳам ҳайрон
Соатлаб бечора ўтирарди тек.
Аканг кетган эди, уканг ҳам кетди,
Беҳасса букридек қолдим эгилиб.
Бу кунни кўргунча минг рози эдим,
Кимдир баданимга туз сепса тилиб.
Маъюс кўзларига ҳар боққанимда,
Қалбимни қиймалар эди ҳижронинг.
Туғиб туғмагандек фироқда, ғамда
Оламдан кўз юмди онаижонинг.
Сира чидолмадим бу айрилиққа,
Дод дедим, зиркираб титради уйлар.
Қаргадим тақдирни юзма-юз, тикка,
Шўрлик, килсам дерди набира тўйлар.
Урф-одатни ҳам ўша кун буздим,
Хотинликни йиғиб отдим бир ёкқа.
Тобутин бир бошин кўтардим ўзим,
Одамлар гоҳ койиб, гоҳ тутди ёқа.
Ўғлим йўқ, деб яна ўксима, она,
Сени кўтармаган бу елкаларим
Бўлгани яхшироқ пора-ю тилка,
Ўғлим йўқ деб яна ўксима, она.
Сен ҳам армон қилма бағрим, азизим,
Сўнгги йўлга уни узатмадим деб.
Ташлаб кетган эдинг менга ўз изминг,
Мен ҳам битта жонинг, бир парчанг эдим.
Тунлари койидим тақдирни бедор,
Нечун бизда шунча аччиқ ўчи бор!

С у р а т

Қисматда не гуноҳ, ўйлабсан хато,
Бу — ожиз ва муте одамлар сўзи.

Тақдирнинг ўзи ҳам аламда ҳатто.
Қора қилганлар бор тақдирнинг юзин.

О н а

Ҳа, буни билардим, қисматдан ўзга
Кимни ҳам бўғардим ўша дамларда.
Фашист олис эди қўлу кўзимдан
Ғажиб ташлай десам бу аламларга.
Туғиб, қотил боққан оналарни гоҳ,
Хаёлан тик қўйиб қилар эдим суд.
Шунда онанг тушиб ёдимга ногоҳ
Дунёда ўзимни сезардим масъуд.
Уйга сизмай қолдим, бир ўқ ясасам,
Битта қўлқоп тиксам ҳарна-ку, дедим.
Ҳамма шундай дерди, энди эсласам,
Мен ҳам ўшаларнинг биттаси эдим.
Ох, бизнинг одамлар, дилкаш одамлар,
Ҳеч қачон танҳолик сездирмадилар.
Жигар бўлишди-ю, энг оғир дамлар
Бағридан бир нафас бездирмадилар.
Кулгим, йигимни ҳам бирга бўлишди,
Улар кўмагида жойландим ишга.
Улар кўмагида ақлим тўлишди,
Олисдан ўт очдим ёвга, урушга.
Кўпчилик аёллар эдик заводда.
Бирам аёлларки, қошлари кундуз.
Меҳнатдан ўзгани билишмас, содда,
Тунни тун дейишмас, кундузни кундуз,
Биттаси йиғласа, бари эгар бош,
Бирининг шодлиги барчага татир.
Ишқ тўла қалбларда ғазаб ва оташ,
Бир жон қилиб қўйган уларни тақдир.
Ўрлинг ўсар эди, «дада, дада», деб,
Талпиниб қолганда суратингга гоҳ
Мен эса ўкинчдан ич-этимни еб,
Хўрсиниб кўксимга босардим, эвоҳ!
Энтикиб ўпардим сочи, юзидан,
Бағрин тўлатмоқни қилардим хаёл.
Барибир қоларди гўдак кўзида
Бир кўнгли яримлик, бу мунгли савол.
Йўқ, сен билмайсан, бу мурғак, ожиз —
Дилга жавоб излаб бўлмагансан лол.
Жигарим оташга тегарди жиз-жиз,
Сочларим оқарган шунда эҳтимол,

С у р а т

Бу кўзлар ҳасратин, ох, мендан сўра,
Суягимдан ҳамон чиқиб кетар дуд.
Жазавага тушиб руҳим югурар,
Қотган тилларим ҳам қилолмас сукут.
Етимлик нима гап, шу мурғак жонлар —
Кўксига беаёв отишган-ку ўк.
(Жонингдан айланай, ох, болажонлар,
Унутиб бўларми у кунларни? Йўк!)
Ўзига ниқталган тўшончани ҳам
Ўйинчоқ деб билган митти қўлчалар —
Шалпайиб тушганда қандайин алам,
Айт-чи, бу аламлар қандай ўлчанар?
Мурда кўкрагини бепарво сўриб,
Инграган гўдакни кўрганмисан ҳеч?!

О н а

Бас, бўлди, раҳм қил ҳолимни кўриб,
Ҳатто тинглашга ҳам етмайди кучим.

С у р а т

Ўзинг гап бошладинг, энди қулоқ сол,
Ҳали тувилмаган набиранг учун
У кунни унутма, доим эсга ол,
Қалбингда ҳамма вақт сақлагин ўчин.
Ҳаққинг йўк бепарво бўлишга бир дам,
Ҳеч кимнинг ҳаққи йўк, тингла, қулоқ бер,
Овоз келяптими олисдан, ердан?

О н а

Сезяпман. Наҳотки тилга кирди ер?!

С у р а т

Бу бизмиз, азизим, қўл ушлашиб бот,
Чирмашиб ётибмиз она тупрокқа.

О н а

Вой-бў, шунча кўпмисиз, наҳот,
Шовқин эшитяпман яқин-йироқдан.

С у р а т

Тириклардан кўра, балки кўпроқмиз,
Тириклардан кўра ҳам иноқроқмиз.
Халкининг бахти деб, сургунда юриб,
Буюк истиқлолни тайёрлаб кунда,
Эрининг изидан қувғинда юриб —
Хормаган ажойиб аёллар шунда.
Партизан яширган она-ю ўғил
Хатто ўзимизнинг мард Остонақул,
Фашистни титратган Раҳимовгача,
Тўйчи Эрийгитов, Ҳакимовгача —
Хаммамиз шу ерда, ўк, томир бўлиб
Ерни елкамизда тутиб ётибмиз.
Тўлганиб, ғазабга, ташвишга тўлиб
Вьетнам устида бомба, ўқларнинг
Тезроқ тинишини кутиб ётибмиз.
Дўстлар қабримизга кўяётганда,
Тинч ётинг, дейишган бошларин эгиб.
Ерда шунча ғаваф бўлаётганда
Бажармоқ мумкинми улар ўгитин.
Жуда ҳам нотинчмиз, жуда нотинчман,
Қандай ором олай ер кўрпасида,
Сув, осмон, авлодим турса дучма-дуч
Ҳаёту ўлимнинг қоқ ўртасида.
Ўрмонни ёқмоқ-чун кифоя гугурт,
Атомни ушлаган вахший қўллар бор.

О н а

Барибир у қўллар жуда-жуда мўрт,
Уни жиловлашга қодир диллар бор.

С у р а т

Итни қопмайди деб бўлмас, азизим,
Тушларинга кириб, сергак бўл, дейман.
Одамлар! Доғ суртманг ақл юзига,
Дунёнинг умрига тирак бўлинглар.
Қачон уруш оти ўчса оламдан
Она тупроқ ичра узатиб оёк,
Хотиржам бўларкан авлод, боламдан,
Хаёл-хотирангдан кетаман йироқ.

О н а

Хатто, ит уришса зирқирар қалбим,
Одам одам пайин қирқмоқ бўлса-чи?
Сўзсиз кичкираман, нега туғилдим,
Қулоқларим батанг бўлиб қолса-чи!
Ўртада бўлсин деб кадр ҳам иззат,
Айрилиқ ва ўлим яралганми ё?
Шунда ҳам тантилиқ қилиб табиат,
Буюк бир ақлни берган-ку аммо.
Шу ақл тантана қилар, азизим,
Тантана қилади шафқат ва виждон.
Куни кечагина Тошкентимизда
Тилу дил топишди Ҳинду Покистон.

С у р а т

Бизларни кўрсанглар, жон кириб кетди.

О н а

Тошкентнинг мусаффо, эркин хавоси
Ёвуз ниятларни чилпарчин этди.
Икки халқ эришди муддаосига.
Азиз пойтахтимга тикилди кўзлар,
Кўплари хурсанду кўпи аламда.
Дунё эфирида Тошкент сўзлади,
Фурур эркалади дилу танамни.
Тинч ухла, бўлмагин сира безовта,
Сизлар бош қўйган бу қутлуғ тупрокни
Хўрласак ва ёки берсак бировга
Бўлганимиз яхши ўзимиз ҳам хок.
Ўликлар қучоқлаб ётсаю маҳкам,
Нахотки, тириклар туради лоқайд?
Унақа тириклик нимага малҳам,
Унақа тириклик кимга керак, айт!
Оналар номидан сўзляяпман мен,
Аёл қудратига ким келтирар шак.
Дунёни сўраган подшоҳлар ҳам
Бирининг гўдаги, бирига ошиқ.
Йигирманчи асрнинг ролиб туғида
Қалбимиз қони бор, буюклиги бор.
Ойни кафтга олган фан ютуғида
Биз силаган бошнинг тиниқлиги бор.

Ҳаёт яратмоққа яралганмиз биз,
Яратиш топташдан мушкул ҳамиша.
Шундан билса бўлур қудратимизни,
Масъулмиз оламнинг ҳамма ишига.
Фарзанд нафасидек ширин нарсани
Яралгандан бери билмайди олам.
Мана, димомимда ҳамон нафаси,
Ҳатто куёв бўлиб қолса ҳам болам.

С у р а т

Қайнана бўлдим де?

О н а

Шундоқ, дадаси.
Келинимни кўрсанг, қилгундай кўз-кўз.

С у р а т

Сочлари узунми? Қанақа эси?

О н а

Ҳаммаси жойида, камсухан, камсўз.

С у р а т

Ўғлим-чи? Қадрингга етадимми у?

О н а

Албатта. Бўй-басти қуйгандай ўзинг.

С у р а т

Қара, тонг отяпти, бермадим уйқу,
Чарчадинг чамамда, қизарган кўзинг.

О н а

Сира ундай дема, тирик бўлсанг ҳам,
Барибир шу кеча ухлолмас эдик.

С у р а т

Ёруф тушиб қолди, ҳовлига қара,
Ҳали ҳам кеч эмас, мизғиб ол жиндек.

Мусича кукулаб, булбул сайради,
Ойнадан нур тушди она юзига.
Нурга ўралгандай яшнаб, ярқираб,
Келини жилмайиб турар кўзида.
Ойи, деб илк марта чақирар уни,
Чойга таклиф қилар эъозлаб балки.
Лекин она қалбин, шу бедор тунни,
Шу кунги суҳбатни у билармикан?..

1963—1966

ҚЎШНИЛАРИМ

К и р и ш

Талай шеърлар ёздим, дилимда ётган
Шодлигу қайғуни битдим эрта-кеч.
Аммо бир алам бор тикандек ботган,
Унинг жароҳати тугамади ҳеч.

Тирикман, тўқ, тўкин яшаяпман ҳам,
Бурчми, одамликми, виждоним қарзим,
Ишқилиб, тимдалаб турар шу ярам,
Балки у тутқазган менга куй, созни.

Балки гўдакликда мажруҳ бўлган дил
Бугунги бахтидан энтикканидан.
Қўшиқ шайдосию шоир бўлгандир!
Шундандир қўшиққа жонни тиккани.

Бунда ёзганларим бари ҳақиқат,
Ҳаммаси маҳаллам аҳлига аён.
Шоирнинг пинҳоний ғуссаси фақат,
Қилмоғи мумкиндир бир нафас хайрон.

I

Маҳалламдан аста бораман ўтиб
Болалик йилларим кечган кўчадан.
Туғилган шаҳримдан қолганман кетиб,
Соғиниб келаман анча-анчада.
Лекин менга таниш ҳар гўша, ҳар уй,
Ҳар битта дарвоза, ҳар битта дарахт.
Олис-олисларга тортқилайди ўй,
Қалбим хаёлларнинг кўксида қарахт.
Бу ерда ҳеч нарса ўзгармагандек,
Девор наҳрасига бош қўйган тут ҳам.
Довучча пайтидан сийлаган қантак
Хали ҳам маҳалла аҳлига ҳамдам.

Чанг кўнган япроқлар сарғайган бир оз,
Қари танасида бормикан изим.
Ана, чак-чак томган сувида наврўз
Сочимни ювганим қадрдон узум.
Ҳаммаси ўшандай, фақат қўштерак,
Баҳайбат қўштерак кўринмас бугун.
Орзиқиб тушарди бокқанда юрак,
Бола хаёлимга ташларди тугун.
Тубида бўларди ховузу супа,
Сувида сузарди бақаю хазон.
Сўлим сахарларда шу ердан сўфи
Жимжитликни бузиб айтарди азон.
Маҳалла устидан ғамгин ва сирли
Ваҳима уйғотиб ўтарди сузиб.
Мени ҳам хаёлга тушириб асир,
Ширин тушларимни кетарди бузиб.
Бизларга бу даргоҳ бир жумбок эди,
Чўчиб кочар эдик аста суқиб бош.
Офтоб қиздирганда кирманглар, дерди.
Кирманглар, дердилар, қорайганда қош.
Шу даргоҳ ўзгарган, фақат шу даргоҳ.
Қадимий дарвоза бўялган кўкка
Қизча югургилаб чикди баногоҳ.
Аёл кир ёярди тортилган ипга.
Сўлим бир боғчаки, мевалар шигил,
Ишкомга ёнбошлаб мудрайди узум.
Гўдаклик йилларин эладими дил
Қия дарвозадан узолмай кўзим —
Терак ҳайбатини ахтардим бир дам.
Гуллар ханда урди қаршимда кулиб.
Жувон кир чаяди бу ердан
Қўрқувларни ювган фаришта бўлиб.
Чуғур-чуғурлашиб бир тўда қизлар
Ҳайиқмай, чўчимай кириб кетишди.
Қўғирчоғи бўлсам қўлларидаги,
Ўйинчоғи бўлсам йўлларидаги.
Оҳ, жажжи қизларжон, мени бу қизлар
Яна болаликка асир этишди.

II

Бунда мен таниган биринчи олам,
Биринчи кўрганим қадрдон қўшни,
Шу жойда илк марта меҳрибон онам

Мени аллалаган меҳрдан жўшиб.
Осмон тиниклигин сезганман шунда,
Ер узра биринчи қўйганман қадам.
Мана шу кўчадан кўтариб қўлда
Бағрида эркалаб ўтарди дадам.
Баҳор гўзаллиги, қуёш жилоси
Шу жойда сингиган кўзу дилимга.
Шу жойда ҳаётнинг илк алифбоси.
Бийронлик бахш этган гўдак тилимга.
Беҳи гулидаги майин чиройга
Ҳайрату сукутда бўлиб маҳлиё.
Юлдузларни санаб, термилсам ойга,
Сирли кўринарди бу олам гўё.
Чақириб, номимни атаб илк марта,
Дарвозамга келган дугонам, дўстим.
Ох, қани у кунлар келсайди қайта,
Мунча тез улғайдик, мунча тез ўсдик.
Мунча тез ўтибди маъсум у кунлар,
Гуласи узилган парпиракмисол —
Қайга ғойиб бўлди, қани у тунлар?
Бир эртак айтишсак, бир сурсак ҳаёл.
Беркинмачоқ ўйнаб ойдин тунларда
Югуриб, қийқириб баъзан тонггача.
Шу кичик, бағри кенг, пастқам уйларда
Баҳам кўришардик туздан нонгача.
Биринчи оламим, азиз маҳаллам,
Аҳил қариндошдан аҳилроқ, иноқ.
Сени эсга олсам яйрайди танзим,
Озгина олислик туюлар фироқ,
Ҳайбатли бинолар қисибди гарчи,
Мунғайиб ёнида сурасан ҳаёл.
Аммо, сен, азизим, менга, мен учун
Ирмоқлар макони азим тоғмисол —
Пурвиқор, юз олтин уйга бергусиз
Мунису муҳтарам, гўзал, кўркамсан.
Жаннатдек жойлар ҳам татимас сенсиз,
Меҳру оқибатда жонга оромсан.

III

Кимдир нон ёпади, ширин ҳид сузар,
Яна болаликка югурар ўйим.
Гўё шу дам онам кулчалар узар,
Дўшпимни тутаман қўлларим куйиб.

Яна қизлар кирар югуриб, елиб,
 Қалдирғочдек кўниб ариқ четига,
 Кулчани бўктириб тўймас эдик еб,
 Оқизоқлар қилиб сувнинг бетида.
 Сувларки, оқарди тўлиб, хайкириб,
 Кўзгудек бегубор, тиник, ярақлар.
 Қани унга биров кўрсин тупуриб,
 Шунчалик муқаддас эди ариқлар.
 Ховучлаб ичганда юрак яшнарди,
 Томоқ оғриғини билмасдик, ажаб.
 Совуқ сув ичма, деб онам уришса,
 Қўшнига чиқардим чопқиллаб, қочиб.
 Ҳрик шохларини қилиб гоҳ ларзон,
 Липпага тўлдириб довуччаларни,
 Тишлар қамашгунча ер эдик баъзан,
 Данагин гоҳ чақиб, гоҳ кўчаларга
 Ирғитиб, кийикдек сакрардик тинмай.
 Фаму андуҳ нима, ўйламай, билмай,
 Офтобда қорайиб, сувда чўмилиб,
 Гоҳ уйлар ясардик қумга кўмилиб.
 Яланг оёқ лопта ўйнаганимиз,
 Кўчаларга сизмай қайнаганимиз,
 Келинчакни кўрсак кўзимиз ўтиб
 Шивир-шивирлашиб сўзлаганимиз.
 Мунча тез ўтибди у маъсум кунлар,
 Гуласи узилган парширакмисол —
 Қайга қойиб бўлди, қани у тунлар?
 Бир эртак айтишсак, бир сурсак хаёл...

IV

Ана, келишмоқда қизлар бир тўда,
 Дугонамга ўхшаб қора қош бири
 Қўлларда китоби, серфикр жуда,
 Балки ўйлашарлар оламнинг сирин.
 Дарвозалар бирин-кетин очилиб,
 Сийраклашиб қизлар, кўча жимиди.
 Бири қиё боқиб кулди-ю, қочди,
 Ё мени таниди, билмам ким эди.
 Қизгина, шошмай тур, шошмай тур, жоним,
 Шу ҳовлида бордир шўхлигим, кулгим.
 Узилиб кетганда шода маржоним,
 Тизиб берган жувон бувингдир балки.
 Бизлар кашта тиккан ўша лой супа,

Намозшом гуллари ҳали бормикан?
 Шолчада чувалиб турли ранг ипак,
 Қизгина, сенга ҳам интизормикан?
 Кашта тикар эдик бунда йиғилиб,
 Ранго-ранг ипакдан яшнаб дилимиз.
 Сувда оқиб келган тутни сузиб еб,
 Ширасидан ёрилгудек бўлиб тилимиз,
 Ховуч-ховуч сувни ичардик яна.
 Ховли-ю супага сепсак нимтатир,
 Шабада эсарди бирам хуш, майин.
 Атрофга таратиб гуллар атрини.
 Жамбулу райҳонлар яшнаб кетарди,
 Худди ўзимизга ўхшаб кетарди.
 Ховузга узилиб тушганда олма,
 Атрофга ёмғирин тўшаб кетарди.
 Қийқириб кулардик талашиб гоҳи,
 Ёкут тарамидан кўзимиз яшнаб.
 Ажиб бир ҳислардан ёниб нигоҳи,
 Сузилиб гоҳ онанг бошларди қўшиқ.
 Унинг куйларига беркинган софинч,
 Қизгина, сенмидинг ўшанда балки.
 Шошмай тур, жонгинам, эшигингни оч,
 Ховлингда бор менинг ёшлигим, кулгим.
 Мунча тез ўтибди маъсум у кунлар,
 Гуласи узилган парпиракмисол —
 Қайга ғойиб бўлди, қани у тунлар?
 Бир эртак айтишсак, бир сурсак хаёл.

V

Ҳали ҳисларимиз топмасдан камол,
 Ҳали орзуларнинг узилмай кети,
 Ҳали ойдинларда кўрмай мажнунтол,
 Упа-сурма билмай кўзу бетимиз
 Хаёт гирдобига шўнғиди бошлар.
 Оламга сизмаган шодликлар тинди,
 Қолиб кетди лопта, кашта, тўптошлар,
 Бирдан катта бўлиб қолгандик энди.
 Оталар урушга жўнади бир-бир,
 Тирик етим бўлиб қолди болалар.
 Йигитлар айтолмай кетди дил сирин,
 Уларсиз хувиллаб кўча, далалар —
 Кўзларга тун мисол чўкди бир алам,
 Юзларни тарк этди офтобдай кулгу.

Кексалар қаддини эгиб қўйди ғам,
Оналар кўзидан йўқолди уйқу.
Юрт бошига тушган шундай оғир дам,
Ақлу ҳисларидан куйгандек ўзи.
Бир умрга ташлаб бизларни дадам,
Бир умрга юмди меҳрибон кўзин,
Онам ўттиз ёшда бир жаҳон ҳусн —
Бир этак бола-ла қолгани тул,
Такдирнинг бешафқат зулми савдосин
Англаб олган эдим ўшанда буткул.
Бошқалар кутарди, кутмас эдик биз,
Улар кўзидаги умид учқуни
Қаддимизни кўтариб турарди сўзсиз,
Мақсаду нонимиз бирлиги учун.
Эгасиз шумшайган ҳовлидай бўлиб,
Гавжум кўчамизда кулгилар тинди.
Ойдин кечаларда йигитлар тўлиб,
Қўшиқ айтиб ўтмай қўйишди энди.
Ўн саккиз баҳорни, ўн саккиз ёшни
Бўз қўйлагу малла жомакорларда
Кутиб олган эдик, азиз тенгдошлар,
Ҳаққимиз қолгандир не баҳорларда.
Ойна қаршисида соатлаб туриб,
Вақтимиз йўқ эди эзмаланишга.
Аммо сочимизни авайлаб ўриб,
Селкиллашиб жўнаб қолардик ишга.
Бу ҳарир либослар, шоҳи-ю атлас
Кўрмаган ўн саккиз баҳоримизни.
Энди қилиб қолсак қизилни ҳавас,
Ёшлар мазах қилиб кулишар бизни.
Субҳи саҳарларда навбат кутардик,
Кўзларга сургудек ноннинг увоғин.
Баъзан очликни ҳам унутар эдик,
Кўриб, қора кийган қўшнининг доғин.
Белимиз букилса қўямиз деб бош,
Ўғил ўстирганди бунда бувалар.
Келин олиб юртга берамиз деб ош,
Сандик тўлатарди мунис бувилар.
Сеплар қолиб кетди тугунга тушмай,
Тўйга аталган дон тироғлик қолди.
Келинлик либосин оҳори ўчмай,
Не-не парисифат, не-не нозанин
Ҳижрон чанғалида дил ранги ҳазин,
Пардоз буюмлари ўроғлик қолди.

VI

Мана, тўкиб турар бульдозер савлат,
Кемтик килиб узун кўча бошини,
Бунда Қаюм ота кута-кута хат,
Ҳеч кимга кўрсатмай мунгли ёшини
Бўлди Абдувахобнинг ўтида нобуд,
Ўғли елкасини кўрмай тобути.
Абдуқаҳҳор кетди, Лутфулло кетди,
Кўчқорбой, Маннопжон ва Мусахонлар.
Ёлғизу арзанда Қутбилло кетди,
Кетди Мадаминбек ва Исохонлар.
Эй, азиз одамлар, қай бирин айтай,
Ҳали мен турибман кўча бошида.
Нарига ўтишга тоқат йўқ, қайтай,
Ортиқ санамоққа етмас бардошим.
Меҳнату меҳрга бўлгандек ҳайкал,
Бир ёнга тушибди пештоқли уйлар.
Бундан ўтганимда кўзимга ҳар гал
Келади битмаган, чала ёзувлар.
Ғиштин иморату сўлим бир ҳовли,
Гуллар уфурарди атрофга хидин.
Кўчам бир адибни йўқотган балки,
Жўнаб кетганида бундан Патиддин.
Эҳтимол, бу уйлар бўларди музей,
Бир эзгу умру буюк меҳнатга.
Начора, афсуски кетди бузилиб,
Тушмай бир қарору ва бирон хатга.
Эй, азиз одамлар, қай бирин айтай,
Ҳали мен турибман кўча бошида.
Нарига ўтишга тоқат йўқ, қайтай,
Ортиқ эсламоққа етмас бардошим.

VII

Маҳалламдан аста бораман ўтиб,
Бир оз одамови, камсухан, сокин.
Кулги, шодлигидан, тўйидан тортиб,
Чеккан изтироби қалбимда лекин.
Мана, узун йўлак, кичик дарвоза,
Қайноқ хотиралар яна тортади.
Хосият бувининг қилганин қазо
Эслайману тағин алам ортади.

Беш ўғил, азамат беш ўғил кетди,
 Айтишга осондир, бу ҳазил гапми.
 Гарчи жимжитгина оламдан ўтди,
 Лекин чин қаҳрамон эди шу кампир.
 Мулойим, хушсухан, бирам беозор,
 Ўйнаб кириб қолсак кулиб турарди.
 Бир оёғин силаб аста ер босар,
 Бир оёғи оқсаб, секин юрарди,
 Муштдек юрагида тоғдек ғам-алам,
 Яна кўрармикан беш ўғил-мардин.
 Балки дупуримиз малол келса ҳам
 Ичига ютгандир ўшанда дардин.
 Ўғилларки, яна муаллим, доктор,
 Агроном бўлувди кенжатоё бири.
 Одобда уларнинг тенглари йўқди,
 Начора, биттаси қайтолди тирик,
 Отинг ўчкур уруш, қонхўр аждаҳо,
 Не-не йигитларни ютган шумқадам.
 Олам сендан қачон бўлар мусаффо,
 Қачон яшар экан беташвиш одам?!
 Қанийди, кўзида кекса онанинг
 Юрсалар солланиб беш келин, овсин.
 Қанийди жам бўлса Валиевларнинг
 Униб-ўсган гўзал бир оиласи.
 Ана, чиқиб келар ўрта ёш жувон,
 Неъматжоннинг содиқ беваси, дўсти,
 Унинг тўрт фарзанди кўзи нигорон,
 Ота дийдоридан бенасиб ўсди.
 Йўқ бунда бағри бут бирон хонадон,
 Одамлар қаддини ушлади сабот.
 Кетган йигитларни бир-бир санасам,
 Достоним рўйхатдан бўлиб иборат,
 Топиб бўлмас эди, балки давомин,
 Оҳ, қайси бирининг айтайин номин...

VIII

Биринчи оламим азиз маҳаллам,
 Аҳил қариндошдан аҳилроқ, инок.
 Сени эсга олсам яйрайди таним,
 Озгина олислик туюлар фироқ.
 Ҳовлиларни ўрик гулига буркаб
 Баҳор ёзганида бунда сепини,
 Мирзатеракларнинг мунчоғин излаб,

Маржон қилмоқ учун терардик ишга.
Чулраб олар эди мени ажиб хис,
Бўтана сувларда оқиб ўтса гул.
Тинглардим завқимдан ҳайрону маъюс,
Бонда сайраб қолса ногаҳон булбул.
Лолақизғалдоқлар имларди томга,
Шотига тирмашиб чиқиб олардим.
Нур ичида ёнган тиниқ оламга
Ошиқу махлиё бўлиб қолардим.
Офтобда чўғланиб деразалари
Турарди мактабим бундан кўриниб.
Тиниқ кўкда сузган булут музлари
Томчи ташлаб ўтса гоҳи уриниб,
Лолақизғалдоқнинг косаларидан
Териб ичмоқликни қилардим хаёл.
Ўзимни ҳис қилиб афсоналарда
Кўкатлар ичида ўтирардим лол.
Кўриниб турарди бундан кўшниллар,
Ох, яна хотира, аччиқ хотира
Нега ҳам хаёлим томга бошлади.
Энди енгил тортган дилимни хира —
Қилмай қўя қолса нима бўларди,
Тилмай қўя қолса нима бўларди.
Ўт босган ариқнинг лабидаги тут
Маъюс термилади, ана, олисдан.
У кунни қандайин қилайин унут,
Қувонч чил-чил синса бешафқат ҳисдан.
Қариб мункиллаган Тўфа холанинг
Ховлиси турарди ғариб, хувиллаб.
Чархи секин-секин чекарди нола,
Йиғи айланарди аста ғувиллаб.
Арслондай уч ўғил кетган урушга,
Эл бошига тушган савдо, не қилсин.
Қариллик, кирайин деса бир ишга,
Юрмаса беасо ахир не қилсин.
Кенг енгига ўраб калаваларни
Бозор томон аста ташларди қадам.
Лекин шу бир туп тутнинг меваларини
Қўни-қўшниллар-ла кўрарди баҳам...
Ўйларим, тарқалинг, бас, етар энди,
Қийналган жонимни баттар эздингиз.
Гўё боғлаб мени отнинг думига,
Сира ҳам аямай олам кездингиз.
Ҳеч уйқу бермайсиз, гўё ўрнимга

Тикан ва хасларни ташлаб кетасиз.
Гох дўст ҳажрида ботириб ғамга,
Гоҳи ёшлигимга бошлаб кетасиз.

IX

Андижон — қадимий заҳматкаш шаҳар,
Меҳнатдан элининг қўллари қадок.
Бунда тиқилинчдир ҳамиша ишлар,
Ёзу куз ишлари бўлмайди адо.
Лекин меҳмон учун вақти доим бор,
Дилдан узатилган аччиқ кўк чойи.
Бунда яйраб кетар келганда баҳор,
Кўз-кўз қилиб бутун сепи, чиройин.
Қуёш ҳам ардоқлаб ошиқ бўлган чин,
Нефту оқ олтиннинг макони, юрти.
Тер ҳиди анқиган кўйлақлар ичра
Не гўзал, ажойиб қалбларни кўрдим.
Жонсарак чоллару тинмас кампирлар
Ёшлик нигоҳи-ла сизга боққанда
Очилиб меҳнатнинг қудрати, сири,
Танангизга илиқ бир нур оқади.
Ёз бўйи парвариш этар пахтани
Ҳар фасл ўзининг ташвиши билан.
Биламан, жуда банд бунда катталар.
Шеър ўқишдан масъулроқ иш билан.
Шаҳар кенгаймоқда, бўлмоқда обод,
Туну кун бағрида зўр қурилишлар.
Шаҳар Советининг йўли мабодо
Тушиб қолса кўчам «Янги турмуш»га,
Зора сатрларим унга ҳам ёкиб,
Менинг хисларим-ла бир марта бокиб,
Юзлаб тақдирларга бўлиб рўбарў,
Хаёлдан бир нафас туриб қолса у.
Тўғри, ўртоқ раис, кўчамдан аммо,
Чикмаган биронта машҳур қахрамон.
Қахрамон эмасми қилса жон фидо,
Ахир қайтишмади кетганлар омон.
Қатор ўғил берган оналар умри,
Бир ҳайкалга, раис, арзиса керак.
Қахрамон чикмаган кўчамдан, тўғри,
Балки шунинг учун ўйчансиз андак.
Ҳар кўчага ҳайкал, мумкинмас ахир,
Деб балки куласиз, дилда эътироз.

Майли, кўчаларга ҳайкаллар тўлсин,
Шаҳар ҳайкаллардан иборат бўлсин,
Инсон унинг билан қилинса эъзоз.
Биламан, ҳайкаллар кўтармоқда қад,
Ёнида турганман таъзим ила жим.
Ёнида турганман сукутда кўп вақт,
Кўз ёшим тийишга етолмай кучим,
Она-Ер қурбонлар қонидан гўё
Ўчмас олов ёкиб ётар кифтида.
Биламан, мардлигу поклик доимо
Ватан ардоғида, элнинг кафтида.
Аммо не қилайки, шоирлик ҳисси —
Эзгуликка тўймас юрагим яшар.
Кўчамдан кетганлар ёниқ нафаси
Юзимга урилса дейман ҳамиша.
Бунга келин бўлиб тушмаган кизлар,
Бунда туғилмаган гўдаклар ҳаққи,
Тўхтаб қолган тўйлар, сарғайган юзлар,
Рўёбга чиқмаган тилаклар ҳаққи,
Бир ҳайкал қурмоққа режа тузсангиз,
Ундан сўнг кўчамни, майли, бузсангиз.
Токи етмиш йиллик кадрдон кўшни
Учрашиб турсалар бунда гоҳ-гоҳ.
Аввал-ку, бўлишиб ердилар ошни,
Энди ганиматдир бир дийдор — нигоҳ.
Бунда лола, гуллар очилиб турса
Навкирон ёшдаги умрдек яшноқ.
Ўлганларнинг руҳи шодмон юрса,
Машғал тутган зийрак йўлчига ўхшаб.
Азиз кўшниларим, кадрдон кўчам,
Борди-ю, орзуим очолмаса гул,
Ранжитмасин сизни, ранжиманг ҳеч ҳам
Тилагим бўлмаса раисга мақбул.
Меҳнату меҳримдан бериб мен сайқал
Шеърим билан сизга ўрнатдим ҳайкал.

1968

АЛЛА

Онамга бағишлайман

Қайдан сўз бошламай, дунё умрининг
Қайси бир жилдини варақламайин,
Етганча хотирам, меҳрим, шуурим
Оналар номини ардоқлагумдир.
Кўкка устун қўйиб, ер хуснин очган,
Юлдузга ном берган боболар ҳақи,
Илк марта гўдагин ўпган, опичган,
Эмизган, юргизган момолар ҳақи,
Аҳли донишларни туғиб, ўстириб
Ўзи унут бўлган отинлар ҳақи,
Фарзанд — давлатидан бир четда туриб,
Ийманиб яшаган хотинлар ҳақи,
Ҳисларим, жунбушга келинг бир нафас,
Ҳисларим, қоғозга тўкилинг равон.
Шундай бир меҳнатдан очмоқчиман баҳс,
Уни бошларману қилмасман тамом.

I

Мен унинг йиғисин эшитмай ҳеч вақт,
Чидашим осонроқ дўзах ўтига.
Бошдан-оёқ олам туюлиб бадбахт,
Дунё чаппа айланиб кетар кетига,
Бир қатра ёш кўрсам унинг бетига.
Йўқ, унинг йиғисин эшитмай сира,
Қалбимни шерларга тутмоғим осон.
Бошимга қуласа бу гумбаз-қаср,
Сув ўрнига зардоб ютмоғим осон,
Онани кўргунча ночор ва сарсон.
Ким уни йиғлатса, кўр бўлар бешак,
Одамлар назари куйдирар охир.
Ҳатто афсус ермиш у ётган бешик,
Она-ку, билмайди қарғиш ва қаҳр,
Одамлар назари куйдирар охир.

Йўқ, унинг йиғисин эшитмайин ҳеч,
Инсон бу кийноққа бўлмасин дучор.
Унга сифинурман ҳам эрта, ҳам кеч,
Унинг дуосисиз кўкармоқ душвор,
Одамлар, одамлар, бўлинглар ҳушёр.

II

Қуёш уйғонаркан, киприклари-ла
Бир-бир териб олиб кўк юлдузларин
Пуркаб юбораркан хув, йироқларга,
Тонг бўлиб оқаркан унинг излари.
Шамол денгизларнинг тўшини ёриб,
Тўзгитиб, шопириб дур хазинасин
Элаки қиларкан офтобга қориб,
Безамоқчи бўлиб тонгнинг сийнасин.
Нурларга илашиб биллурий шабнам
Гунчалар лабини тарк этгани чоқ,
Офтоб бўсасидан ловиллаб бирдан
Сергакланиб гуллар ёзаркан япроқ.
Чақалоқ лабидан олиб сут ҳидин
Масрур учар эмиш еллар ҳам сахар.
Йўқса, тонг шунчалар бўлмасди тиник,
Ҳаво ҳам бўлмасди бунча муаттар.
Тонгни олқишлашиб қушлар сайраса,
Куртаклар жонланиб уқаласа кўз,
Интилиб, қиёғин чўзаркан майса
Офтоб қулоғига айтмоқ бўлиб сўз.
Тенгсиз бу санъатни кўзгатган овоз,
Майину ва мудроқ она алласи.
Субҳ-сабоҳ хамиша унинг билан соз,
Унинг билан гўзал сахар палласи.
У алла айтмаса тонглар отмайди,
У алла айтмаса қуёш ботмайди.
У алла айтмаса дилларнинг ғашин
На сувлар ювмайди ва йўқотмайди.
Унингсиз яшамоқ бўларди даҳшат,
Балки маймунлигича қоларди одам.
Ва ёки бўларди хиссиз бир ваҳший,
Гўзаллик, теранлик бўлмас эди ҳам.
Алла тингламаса одам боласи
Қаердан оларди муҳаббат кучин,
Тилаклар, орзулар бўлади ҳосил,
Онажонлар алла айтгани учун!

У аввал мунг эди, аччиқ бир нолиш,
Севги ва афсусга тўла бир оҳанг.
Аёл кўз ёшидан ҳўл бўлиб болиш,
Уни ютар эди мисоли наҳанг.

III

Онам алла айтса синглимга гоҳи,
Мурғак юрагимга ларза тушарди,
Вужудимни ўртаб алланинг оҳи,
Айтманг, деб ёлвориб уни қучардим.

Меҳрибоним кетди-ю, алла,
Меҳри кўзимдан кетмади, алла.
Меҳрибоним йўқ учун, алла,
Ҳеч ким мени ёд этмади, алла.
Мен кетарман бош олиб, алла,
Қаро кўзимга ёш олиб, алла...
Буни ким тўқиган, кимлар тўқиган,
Қайси бир вужуддан узилган бу ўт?
Қанча-қанча шеърини китоб ўқидим,
Ҳали қилолмайман мен уни унут.
Балки илк шеъримдир ўша изтироб,
Одамликка қўйган илк қадамим ё.
Гўдаклик йилларим ўтказиб шитоб,
Кенгликларга мени этган маҳлиё.

IV

Кенгликларга интилади дил,
Кенгликларни қўмсайди кўзи.
Деворларни кўтариб буткул,
Кенгликларда изғийди эси.
Ёлғиз қолса тутқундир гўё,
Қанотсиз қуш, бегул, беосмон.
Далаларни кезса ҳам яёв,
Инсон бўлсин ёнида, инсон.
Қандай юрган эди чачвонда,
Чимматларни тешгандир кўзи,
Меҳр экиб ёруғ жаҳонга,
Меҳрга зор ўтганди ўзи
Қандай юрган эди чачвонда,
Қандай тўсган юзини чиммат.
Ахир шу нур, шу юрт, шу Ватан,

Умри эди, умридек қиммат.
Очиқ юз-ла боқмаса бир дам,
Бўилади, диққинафасдир.
Келмаса дўст, келмаса одам,
Шинам уйи унга қафасдир.
Хуркитилган оху мисоли
Йўқ, ўйлари эмасдир кўрқоқ.
Чўққиларга яшар интилиб,
Кун нурига бўлади арқоқ.
Фариштани чўчитиб кўқда
Валентина изи турибди.
Олисларда, ўша кенгликда
Аёл қалби, кучи юрибди.

V

Ҳеч ким сўрамаган таржимаи ҳол.
Ўзи ҳам ёзмаган нутқу ариза.
Сийлагану тантиқ тутмаган иқбол,
Такдирдан гоҳ хижил ва кўпроқ рози.
Меҳнат дафтарчасин тутмаган мутлоқ,
Қадоқ бўлса ҳамки кўли меҳнатдан.
Ўтди олифталик, ҳашамдан йироқ,
Яна йироқ тутди ўзни миннатдан.
Маникюр нелигин билмас тирноғи,
Рост, бир вақт уларга қўйганди хино.
Аммо унинг тиккан ироқиларин
Болалар киярди қўйишиб бино.
Денгиз шовқинини қилмас тасаввур,
На ўзга элатга сайру саёҳат.
Шу осмон остида ўтказди умр,
Ҳолдан тойса ҳамки юрди саломат.
Хуснини улашди фарзандларига,
Ҳатто сочларининг тим қора рангин.
Жонин малҳам қилиб ҳар дардларига,
Меҳр-ла юволди кўнгиллар зангин.
Оз эмасди улар, беш қиз, уч ўғил,
Қандай юришарди уйни тўлдириб.
Бири дилларини қилганда хижил,
Хушнуд этар эди бири кулдириб.
Кексалик кўзларга тутганда туман,
Кучу ғайратингни олганда сўриб.
Хотиралар содик, яқин дўстсимон
Қаддингни тикларкан қўлтиққа кириб.

Лекин юрагида жиндек бир ўкинч,
Озгина пинҳоний дардми ё армон.
Фақат болаларга кетибди кучи,
Юртнинг хизматида урмабди жавлон.
Йўк, она, онажон эй жафокашим,
Саккизта фарзандни улғайтирган мард.
Қилмадим демангиз юртнинг ишини,
Қўнмасин армондан дилингизга гард.
Элнинг тилагига саккизта қанот,
Қаддига саккизта тиргович берган,
Мушкулига яна шунчалик нажот,
Енгмоғига яна шунча куч берган
Сизмасми, онажон, эй, муҳтарамим,
Меҳрингиз ўтида қуёш исинсин!
Сизни қуйламаса агар қаламим,
Майли, унутилсин, майлига, синсин.
Лоқайд бўлолмайсиз дунё ғамига,
Оналик қалбингиз барчасин туяр.
Уруш ўғлингизни тортган домига,
Мана, ҳалигача дилингиз куяр.
Оналар кузатмаса ўғилларини
Ойга етармиди одам оёғи.
Оналар тиёлмаса йиғиларини
Бахтга йўл бермасди фироқнинг доғи.
Тангри ҳам, жаннат ҳам, ишқ ҳам ўзингиз,
Қодирлик, борлик ҳам, давлат ҳам қувонч.
Сиз омон бўлингу босган изингиз
Кўзларимга суртиб мен ҳам юрай тинч.
Безовта хаёлга асирман баъзан.
Қолгиси келмаса ишдан келинчак.
Бу яхши хислату ва лекин ёмон
Бир четда чанг босиб ётса беланчак.
Оилалар обод, дастурхон тўкин,
Битта ё иккита фарзанд бор-йўғи.
Керак бўлиб қолар бу ҳолда бир кун
Туғишга ундаган давлат буйруғи.
Эй, азиз онажон, эй, жафокашим,
Саккизта фарзандни улғайтирган мард.
Қилмадим демангиз юртнинг ишини,
Қўнмасин армондан дилингизга гард.

VI

Ажиб ҳид анқийди ернинг бағридан,

Гўё кўкрак тутар навжувон она.
Лолалар тўлдириб яшил барига,
Ўлкага навбахор меҳмондир яна.
Бўтана сувларда ялпизнинг хиди,
Ўрик гулларидан таралур ифор.
Тераклар ним яшил тўнини кийди,
Баҳордан ранг олиб осмон ҳам зангор.
Бинафша лабида яна болари,
Ариқлар бўйида сабзадан гилам.
Чумчуқлар чиркиллар патини тараб,
Рўзгорин бошлаган курт-қумурска ҳам.
Далалар бошида яна иш, режа,
Машина рулида хилпирар рўмол.
Эгик навдаларин попук-ла бежаб,
Беланчакка маҳтал яна мажнунтол.
Оппоқ сахарларда нурга нур қўшиб,
Борликни яшнатиб алла таралур.
Дилимни яйратар энди бу қўшиқ,
У бахтдан энтиккан қалбда яралур.

Чаманларнинг бўйи келар шамол билан, аллаё
Менинг болам эгизакдир иқбол билан, аллаё.
Москов кетган онажони орден тақиб, аллаё
Келиб қолар кулган гулгун жамол билан, аллаё.

Чуғур-чуғур турна ўтди тўдасида, аллаё
Қўй-қўзилар қайтиб келар подасида, аллаё.
Неварамнинг аяжони кийинади, аллаё
Шу замоннинг энг охирги модасида, аллаё.
Райҳонларнинг шохидандир елпигичим, аллаё,
Гул ичидан териб олган гулпарчиним, аллаё.
Бўйларингга минг тасаддук бўлсин онанг, аллаё,
Шакар қўзим, ширин сўзим, Ойбарчиним, аллаё.

У алла айтмаса, тонглар отмайди,
У алла айтмаса, қуёш ботмайди.
У алла айтмаса дилларнинг гашин
Кулгулар ювмайди ва йўқотмайди.

VII

Менга қанот беринг, бир қанот учқур,
Шу оқшом кезайин Ватанни бедор.
Кумуш сахарларда нур бўлиб учиб,

Хоналар ичига бир-бир боққим бор.
Олима ёнига бир кучоқ сирень,
Шоир столига қўйиб бинафша.
Ёрқин чехраларга мен бўлиб асир,
Шу оқшом юраин далалар ошиб.
Райхон улашайин пазандаларга,
Станок қошига лолалар тақай.
Меҳр-ла термилиб фарзандларига
Алла айтганларга яна бир боқай.
Колхозчи аёлга сунбулу хино,
Элтайин гулларнинг энг кўркамини.
Новвойга тоғлардан мусаффо ҳаво,
Токи у сезмасин олов дамани.
Муаллим қошига баҳорни қўйсам,
Бор ҳусни, бор кўрки бисоти билан.
Шу оқшом мен ширин бир хаёл бўлсам,
Учсам шамолларнинг қаноти билан.
Дунё гулларининг асл, сархилин,
Сочайин онамнинг оёқларига.
Нилуфар келтирай ҳаттоки кўлдан,
Бир дамгина сингил кучоқларига.
Сўнг алла тинглайин мен бахтдан тўниб,
Япроқда титраган бир қатра бўлиб.
Аллалар янграсин, банди-бандида
Бахт балқиб, жаранглаб турсин баралла.
Бор бўлсин оналар, бор бўлсин фарзанд,
Яшасин ҳамиша оламда алла.

1972

ЛИРИК НУТҚ

I

Шиддат-ла оқади бу азим дарё,
Шуъла нукра сочар ажин юзига,
Олиб кетолмай шу нурни гўё,
Гўё қайта олмай яна изига
Буралиб, тўлганиб ўтар ноилож,
Хаёлларим унга бўлади ҳамроҳ.
Сўзсиз сирлашамиз дил тубин очиб,
У менга, мен унга бўлгандек гувоҳ.

II

Шу нурда ювилиб ўтди ҳисларим,
Шу нурда чўмилди қалб, истак, имон.
Аммо нурдек покми босган изларим,
Поклигига биров қилмасми гумон —
Шуларни ўйлайман пинҳона ёниб,
Шеърларим ҳақида ўй суриб сокин.
Бир ташна ичдими бу ҳисдан қониб,
Хўрсиниб қўйдим кўз юмиб секин?
Дарё-ку, ювади ғубор лашқарин,
Дарё-ку, ранг берар гулу гиёҳга.
Мен арта олдимми бир кимса ашқин,
Табассум бўлдимми бирон нигоҳга —
Шуларни ўйлайман пинҳона ёниб,
Шеърларим ҳақида ўй суриб сокин.
Бир ташна ичдими бу ҳисдан қониб,
Хўрсиниб қўйдими кўз юмиб секин?
Мен-ку, ўз наздимда шеър уммонига
Сочдим анор гулин тиниқлигини.
Нон ҳидини қўшдим,
Қўшдим ҳалол қўллар суюқлигини.
Кўз ёшининг аччиқ ҳам шўр таъмин,
Дилларни кемирган ҳижрон аламин,
Жимжит оқшомларнинг оҳангларини,
Беда гулларининг ҳиди, рангини,

Ғамнинг қувончи-ю, бахт машаққатин,
Дононинг нодондан чеккан захматин.
Юртимнинг шуълада чўмилган кўркин,
Тоғларнинг булутдан кўндирган бўркин.
Буюкликнинг қудрати, бардошларини,
Бўронларнинг ҳеч ким кўрмас кўз ёшларини.

III

Бу азим дарёда оқади ҳислар,
Безовта қалбларни кифтида тутиб.
Унинг тўлқинига шўнғиш кўзлайман,
Ҳаловат, тинчимни бутун унутиб.
Мен шу дарёдан туйдим илк марта
Оламини чулғашга қодир эрк исин.
Лермонтовнинг шикаста,
Ўтли туйғусин,
Пушкин буюклигин,
Ғафур Ғуломнинг
Юлдузлардан қуйилгандек тиниқ кулғусин.

IV

Чиллаки чумак уриб, олмаларга ранг кирди,
Марғилон бозорлари тўлди анвойи исга.
Анжирларнинг юзига офтоб зарҳал югуртди,
Наманганнинг боғлари ўхшаб кетди атласга.

Бу водийнинг ошиғи Ғафур Ғулом, қайдасиз,
Давраларда соғиниб кўмсаб қолди ошнолар.
Андижон йўлларида қайта бўлиб пайдо Сиз,
Ғазалларга кўмсангиз бу ғазал ташналарин.

Ўзи эккан олманинг шохлари ларзон бўлиб
Абадиятга кетган Ойбекнинг бош устида.
Чаманлар ҳам йиғлади бир абри найсон бўлиб,
Етуклик чимирилган мангла-ю, қош устида.

Шайх оғанинг сочларин жингаласин сўнги бор
Еллар силаганида қиш эди, совуқ эди.
Сигарета қисилган лабларда кулги, виқор
Қанчалар суюк эди ҳам чиндан буюк эди.

Не бахтки, суҳбатидан бўлган эдим бахраманд,
Не бахтки, шеърларимга тушганди назарлари.
Бугун уларни кўмсар кўҳна Шошу Самарқанд,
Шафтоли ҳиди тутган Марғилон бозорлари.

Ана, дарё оқмоқда тўлқинлари эшилиб,
Соҳилида мен гирён эслайман устозларни.
Улар ҳам кетди энди шу дарёга қўшилиб,
Аммо, эшитилиб турар ҳеч ўчмас овозлари.

V

Мендан сўрадингиз таржимаи ҳол,
Ҳам ҳайрон турибсиз нени сўзлар деб.
Бошқа бир афзалроқ тақдир кўзлар деб
Зинҳору базинҳор қилмангиз ҳаёл.
Сира бош тортмайман жавоб бермақдан,
Бошқа бир андиша, хиралик ҳам йўқ.
Ўз йўлимдан доим кўнглим, кўзим тўқ,
Аммо сўз бошладим ҳисоб бермақдан.
Мен сизга кўрсатдим қутлуғ дарёни,
Ризқим ҳам ҳисларим унга сочилган,
Дардим, армонларим унда очилган
Ларзага солгундек рофил дунёни.
Туйғулардан эрур бу дарё суви,
Қатраси тақдирдир, қатраси захмат,
У оби ҳаётдир, у оби раҳмат,
Не-не ғуборларни кетади ювиб.
Мени тарк этмади бир ўй ҳар нафас:
Ўқ еган ўрдакнинг патидай тўзғиб,
Кўзу юраклардан ачиниш кўзғаб
Дарё соҳилига қуламасам бас.
Мени тарк этмади истак муқаддас:
Эритилган бир томчи олмосдек бўлиб,
Куй бўлиб, нур бўлиб ва кулиб-кулиб
Унинг тўлқинига томиб кетсам бас.

VI

Кишанлар қисарди билагимнимас,
нақ юрагимни.
Хўрликлардан эдим тупроқ қатида.
Бутун унутаёзган тилакларимни
Илк бор эшитганман
Россиядан эсган ел қанотларида

Таржимаи ҳолим шундай қисқаси,
Энг олий бахтимдир инсонлик шаъним.
Йўлларимда энди гул, шуъла иси,
Шу қудратли Ватан, менинг Ватаним!
Йигирма ёшдайдим улуғ партиям,
Тонгдай ҳисларимни олганда кутиб.
Одил ва меҳрибон нигоҳидан дам
Нари бўлганим йўқ,
У берган таълимни байроқдай тутиб.
Баҳолар балқиган кўчалар учун,
Алёр жаранглаган кечалар учун,
Боламнинг тинч, ширин уйқуси учун,
Мени сархуш қилган кулгуси учун,
Юртдан юртга ошган куйларим учун,
Тубанлик сифмаган ўйларим учун,
Доим таъзимдаман
Бахт, ноним ҳалол,
Ана шундай менда таржимаи ҳол.
Ёруғ мактабларда ақлим улғайди,
Мурғак шеърларимга кўчди ҳисларим.
Кўзларимда олам нурга чулғанди,
Ўша шеърлар менинг йўлим-изларим.
Бир гўдак ўйлари, текис, нораства,
Тупроқда ҳам ғубор кўрмаган кўзлар.
Олам ҳам, одам ҳам унда ораста,
Сут ҳиди кетмаган тилда чулдираб

Сут каби покиза ҳисларда сўзлар.
Ўша шеърлар менинг йўлим-изларим,
Таржимаи ҳолимдир ўша ҳисларим.

VII

Оқ қайин шоҳида занг босган каска,
Ўрмон сукутида унинг овози.
Бағримдаги юрак чўян эмаски,
Энди мен гул терсам дилимни ёзиб.
Тупроқ ҳарсиллайди жонли вужуддай,
Безовта қалб каби гурс-гурс уради.
Бу сокинлик ғалати, ғалати жуда,
Гоҳи шип-шип қилиб, гоҳи қуюндай
Кимларнингдир руҳи бунда юради.
Бундаги ҳар гиёҳ ёшда ювилган,
Гуллар дилда қолган армондай ўксик.

Ҳам гавжум,

яна жим,

ҳам хувиллаган

Бу йўллари ҳислари қўйганди тўсиб.

Энди бу чиройга босолмай оёқ,

Бир четда тураман ўйларга тутқун.

Гарчи гул,

ўт-ўлан атроф,

ҳамма ёқ,

Аммо ер қаъридан сачрайди учқун.

Минглаб таржимаи ҳол менга рўбарў,

Аламли-ю ёрқин қисматлар бари.

Қандай мен гул терай, кезай беқайғу,

Қандай мен қўзимдан кетказай нари.

Гул эмас, ҳаттоки бундаги ҳасга

Оёқ босиш учун етмайди кучим.

Ҳаммасига сабаб бўлди шу каска,

Юрагим ёняпти, ёняпти ичим!

Қайинлар, шовилланг, шабада юрсин,

Мен сувдай шимирай тафт босмоқ учун.

Қайинлар, шовилланг, шабада юрсин,

Юрагим ёняпти, ёняпти ичим!

Балога бардош бергай, эй она тупрок,

Гарчи масканимдир бу жойдан узок,

Қисматимдан сени қандай ўчирай?!

Дардингни айтиб-айтиб ларза солурман,

Ўша соф қатрага сени кўчириб,

Ҳам қутлур дарёда ювиб олурман.

VIII

Онам ташлаганда паранжисини

Уни қутлаш учун дунёга келдим.

Тутқунлик, чўрилик ва ғаму ранжга

Ўт очилган хужум йиллари эди.

Чиммат қилларидан димикқан чехра,

Қуралай кўзларга нур қўнди илк бор.

Ҳаводан илк марта олди-ю баҳра,

Илк бор нигоҳида яшнади баҳор.

Гўзал хотинини ўзбек йигити

Илк марта мактабга борди етаклаб.

Кучи етмай қолди диннинг ўгитин

У чиқиб кетганда остона ҳатлаб.

Бешик тутқичидан китобга ўтди,

Нафису қудратли, жафокаш қўллар.
Харфлар нур бўлиб зулматни ютди,
Аммо мушкул эди унда бу йўллар.
Гарчи бу матонат ва сабот эди,
Гарчи бу эмасди онам хатоси.
Кўчин ортиб бошқа шаҳарга кетди,
Сира кўниколмай севган отаси.
Дилида соғиниш, лабда ним кулгу,
Бир кўзи меңда-ю, бири қоғозда,
Бахт билан армондан тўкилган туйғу
Илк бор алла бўлиб учди оғзидан.
Янги Шарқ туғиларди онам аксида,
Туғилиш бўлмайди аламсиз, дардсиз.
Орзулар уйғонди қотган кўксида,
Орзуларки, офтобдай губорсиз, гардсиз.

IX

Қани энди уйғонсаму тамом бўлса мудҳиш туш,
Ёнгинамда кундай кулиб ўлтирса мунис онам.
Қайта бошдан файзга тўлса етим қолган у гўша,
Қайта бошдан бир осуда куйга тўлса бу хонам.

Бахтимни ҳам, ғамимни ҳам айтмоқ учун шошардим,
Олислардан эркаларди оромгина оғуши.
Бир энтикиш, бир талпиниш дилгинамдан тошарди,
Бугун эса ҳайрон-гаранг, бошларида йўқ ҳушим.

Сабохонни саболардан сўрсам, топиб бўлурми,
Бошгинамни минг тошларга урсам, топиб бўлурми?
Қуюн бўлиб титкиласам еру самовотни мен,
Товонларим титилгунча юрсам, топиб бўлурми?

Энг бахтли дам туйғуларин ўксиб-ўксиб ёзардим.
Дадагинам назарини кўрмади деб шеърларим.
Ўттиз йилки, тупроғидан дилга таскин изладим.
Ўттиз йилки, қадамини ўпмас Анжан ерлари.

Мурғаккина жонгинамга боғлаб қанча орзусин,
Уйларимнинг тўриси-ю, пойгагини кўрмади.
Тиззасида эркалатиб арзанда неварасин,
Тўйларимда бир мулойим жилмайиш-ла турмади.

Ох, бу олам кемтик бўлмай бутун бўлса нетарди,
Ўлим асли сароб бўлса, тутун бўлса нетарди?
Ёш-ёш эмас, ҳатто қариб билмай касал, заволни,
Ота-она бу дунёга устун бўлса нетарди?
Бор вужудим кўз ёш бўлиб қуюлсаю дарёга,
Ота-она акси қолса тиник тўлқинларида,
Шундагина ёруғ юз-ла боқар эдим дунёга,
Ҳам озгина босармиди қалбим ёлқинларини.

Бундай пайтлар бир ўй босар ёнган дилим тафтини,
Дадам орзу қилганидек шахрим яшнара гуркираб.
Сингилларим жамолида онажоним келбати,
Унинг кўзи, меҳри билан шукр қиламан қараб.

Х

Боғларга бурканган эртақдай юртим
Ишқомларда узум хилма-хил маржон,
Ташбеҳга сўз топмай хайратда турдим,
Исми ҳам жисмига монанд Андижон.
Нефту оқ олтиннинг хазинаси бу,
Тошу гупроғида офтобнинг ҳиди.
Фарғона водийсин нақ сийнаси бу,
Ҳамиша руҳимга қанотдир ёди.
Арслонбоб тоғидан эсган шабада
Терак баргларига қўнганда майин,
Кўчани тўлдириб қайтганда пода,
Жомакор қозикда олганида тин
Ажойиб файз чўқар қишлоқларига.
Ховлиларда суҳбат, қўшиғу кулги.
Бу дамни қўмсайман мен йироқлардан
Қизғиш уфқларга кўзимни тикиб.
Пахтакор шахарим, майли, хордиқ ёз,
Офтобнинг селидан қорайган чехранг
Оқшом салқинидан руҳ олсин бир оз.
Лабларингга қайтсин ним гулобий ранг.
Ҳали пахта зумрад рўмолин ечиб,
Кўрсатгани йўқдир садаф тишларин.
Хирмонлар бошида уйқулар қочиб,
Кўпайиб кетади ҳали ишларинг.

XI

Яримта ой сеҳрланмиш Боғи Шамол¹ устида,
Юлдузларга чўмилган бир нурли жамол устида.
Андижоним шу кунларда авжи камол устида,
Шоирлари кўрса қолар ажиб хаёл устида.

Афсонадан тушган каби шаҳар ётар пойимда,
Завку шавқдан сўз тополмай ўлтираман жойимда.
Чироқларнинг замзамаси қўлимдаги чойимда,
Гўё у ҳам титраб турар шаккару бол устида,

Осуда тинч ҳаёт акси чехраларда намойиш,
Кулги, гурунг, мулозамат, бир-бирига сипориш,
Бектош оға ташаббуси дилларга ҳўб бўлди хуш,
Қулоқ тутсам гап боради нону ҳалол устида,
Хушманзара йўлларида доволарнинг ҳавоси,
Фир-фир эсган шабадаси чарчоқларнинг давоси.
Омихтадир қабоб ҳиди, хофизларнинг навоси,
Бир ошиён бўпти тенгсиз боғу зилол устида.

Бу чиройни Попович ҳам кўраётир, наздимда,
Шошиб-шошиб харитага қараётир, наздимда,
Ҳайрон бўлиб Артюхиндан сўраётир, наздимда,
Кемалари равон сузиб бахту иқбол устида.

Афв этсинлар, энди Кавказ боғларини нетай мен,
Кўнглим узиб бу жойлардан қандай Тошкент кетай мен,

Илҳом бергач, тақдиримга уни туташ атайман,
Шеърга кўнган ҳислар қолар ҳар бир ниҳол устида.

XII

Саратон ҳансирар вужуди ёниб,
Дазмолга теккандек бозиллайди ел.
Еру кўк орзуси сув ичмоқ қониб.
Далалар устида сароб худди сел.

Ўзларин панага олмиш қушлар ҳам,
Ниначи сув узра қамишда лоҳас.

¹Андижонда Бектош Рахимов ташаббуси билан барпо этилган оромгоҳ.

Иссиқдан безовта тунги тушлар ҳам,
Кўзга ўт салқин жой, бир парча палос.

Ташна япроқларга бўлмоққа қувват,
Ошиқиб югурар меҳнаткаш канал.
Ўту ўланларга қилиб мурувват,
Хино гулларига сочиб ёқут-лаъл.

Зумрад кўсакларга мўъжиза боғлаб,
Ифор қовунларга кўшиб шира, бўй.
Гоҳида мулойим, гоҳи ўйноқлаб,
Тўлқинлари тинмай чалиб ўтар куй.

Тўфон гувиллайди тўзонлар сочиб,
Кетмонлардан учган қутлуғ чанг мисол.
Лоқайд кетолмайман сувидан ичиб,
Сўроққа тутади бу синчков хаёл.

Бу кунга ким етди, етолмади ким,
Кимларга қилмади қатраси насиб.
Зиёрат қилгали уларнинг хокин
Олиб боргим келар сувлар насимин.

Яшил соҳилларда бедор, жонсарак,
Юсуповнинг руҳи юргандек ҳамон.
Дехқонларни тутиб ҳазил, сўроққа,
Сувтўра¹ ҳам бунда тургандек омон.

Ҳозир писанд эмас денгиз яратмоқ,
Энди техника бор қудрати азим.
Аммо мен қадрдон кетмонга шу чок,
Ҳам билак кучига қиламан таъзим.

ХIII

Мажнунтолнинг соялари, шарқираган сойлари,
Меваларга шарбат пуркар жазирама ойлари.
Оддийгина дехқоннинг кўрганини кўрмаган,
Ўтмишида карвон-карвон туя минган бойлари.

Ҳар ҳовлининг этагидан мўралайди атиргул.
Райҳонларнинг ўртасида сўлимгина шоҳсупа.

¹ С у в т ў р а — машҳур ирригатор Синяевскийни дехқонлар шундай аташган.

Гаражида тахт турибди ярқираган «Жигули»,
Қирқ кокилли капитани юзга суртади ула.

Нон хиди-ю гул хидидан бахтиёру маст бўлиб
Одийгина сўзларинг ҳам шеърдек учса не ажаб?!
Кўз илғамас пахтазорнинг битта четида туриб.
Одамзоднинг кудратига қилгум қуллук, таажжуб.

Гарчи сендан олис тушди менинг нону насибам,
Пойтахт кулиб кутиб олиб, йўлимга бахт тўшади.
Илғамаган рангларимнинг унда билдим ҳисобин,
Тақдиримда у ҳам азиз, у ҳам сенга ўхшайди.

XIV

Жоним риштасига туташ бу диёр,
Тупровин қаричи ганжу хазина.
Жонзотки, сувини ичдим бир бор,
Айланиб кетолмас кўнглини узиб.

Денгизнинг қаймоқдек ҳаволари ҳам,
Сеҳрига кўмолмас бир нафас ёдин.
Ўрмоннинг мулойим саболари ҳам
Баримни тутолмай ҳайратда эди.

Оқшомлари кўнганмисиз Тошкентга пўлат қушда,
Шуълаларнинг оғушига фарқ бўлгандек энтикиб.
Кафтдек равон кўчалари нурли дарёга ўхшар,
Замин яшнар чироқлардан кўксига маржон тақиб.

Зилзиладан титраган ер бугун гўё кулмоқда,
Дўстлик яна қардошликнинг кудратидан олам лол.
Биоларнинг кўзгусидан куй, кулги тўкилмоқда,
Ҳар хонада базми улфат, ҳар уйда базми висол.

Эртақдаги тилсим тўла хазинадек ўлкамсан,
Ҳар кўрганнинг кўзларидан фақат ҳайрат қуйилар.
Хуш келибсиз, деган сўздай карами кенг, кўркамсан,
Мехмоннавоз одамларинг жонга туташ туюлар.

Бекатларда бош силкитиб гуллар қолар нигорон,
Рангларининг акси нетар кўзларингни яшнатиб.
Ўзбек юрти, ҳар бир гўшанг, ҳар тарафинг бир
бўстон,
Ой тукқанми, кун тукқанми сени бунча ўхшатиб.

Эритилган ойнамисол Ҳамзаобод сувлари,
Пишқирганда пойга учган арғумоқдай кўпикда.
Чумчуқларнинг чиркиллаши, мусича кукулари
Акси садо берган каби туюлади уфқдан.

Пахта, ипак қоракўлинг, мева-ю бугдойми ё,
Айтаверсам, бойликларнинг йўқ санови, баҳоси.
Симу зарга ўраб сени шунча қилолди эъзоз,
Адолатнинг тожи бўлган партиямнинг даҳоси.

Мурунтовиғнинг манглайингда ярқираган бир гавҳар,
Саховатга минг қайтарик, лутф тўла минг таъзим.
Ҳам Россия кудратига қувват бўлган бир камар,
Ҳам мангулик варағига битилган ўтли назм.

Меҳнат шундоқ бахт бўлдики, малол келмас елкага,
Дўл ёрса ҳам, сел ёрса ҳам режа ҳамиша тўлди.
Чорак аср бўляптики, бу улкан республикага
Шароф ака қутлуғ қадам, чиндан шарафли бўлди.

Энди боғлар шовиллайди не-не чўллар ўрнида,
Қараб туриб дил ҳаприкиб кетар фахрдан жўшиб.
Шу боисдан сатрларим юрагимнинг қаъридан
Кимлигимни ва боримни тортиб чиққан бир қўшиқ!

Мен дарёга кулиб-кулиб тасвирингни кўчирсам,
Ойнасида бутун кўркинг жилва қилса мастона.
Шамол бўлиб ҳаволарга атир бўйин уфурсам
Ва севгимга чирмаб қўйсам менинг Ўзбекистоним!

XV

Уруш тугагану жароҳатлардан
Ҳали оқар эди кўз ёш, ситамлар.
Термилиб сарғайган рангсиз хатларга
Йўл пойлар эдилар ҳамон етимлар.
Ватан инграб-инграб ўнгланар эди,
Туман орқасида қолган офтобдай.
Оналар ҳам ҳорғин, ҳам мунгли эди,
Кўз ёшда битилган ўтли китобдай
Қалбни зирқиратар эди нигоҳлар.
Сўзсиз хол сўрашу ва сўнгсиз мотам.
Дорилфунун отлик улуғ даргоҳга
Шундай бир пайтда қўйгандим қадам

Бағри кенг Тошкентга боқар эдим лол,
Дунёнинг ярмини бошин силаган.
Эсон-омон кузатиб оқ йўл тилаган
Бу хотам шаҳарга келмадим малол.
Миллатлар қариндош бўлди бағрида,
Дилларга қадрдон қуролди қаср.
Уни тоблаб олди меҳрин қўрига,
Ғафлат кушандаси шиддаткор аср.
Полопон қанотлар куч йиғди унда,
Орзулар жилваси қўйди сеҳрлаб.
Парвозга йўллади қутлуғ бир кунда,
Покиза, мўътабар бир тақдир тилаб.
Қуёшсиз йўқ эди оламу одам,
Илмсиз бўлурди бу дунё зиндон.
Илм олинг, деб имзо чекилган бу дам,
Ўзбек манглайига бахт қўнди чиндан.
Муаллимлар оғзига ташна тикилиб,
Ҳаво-ю ёруғлик ютгандек тетик.
Бир порлоқ қисматни тасаввур қилиб,
Орзу қанотида оққушдек эдик.
Студентлик йиллари чиқарми эсдан,
Байрамларни кутган узун оқшомлар.
Баъзан тўлиб-тошиб кетди йўқ баҳсдан,
Гоҳ энгиб, гоҳида энгилган дамлар.
Кимнидир ёқтириб, кимгадир ёқиб,
Гоҳ ёзиб, гоҳида ёдлашиб байтлар...
Йиллар-ку, ўтмоқда дарёдай оқиб,
Аммо эсдан чиқмас у маъсум пайтлар.

XVI

Уфқларнинг чин ошиғи ўйинқароқ бир йигит.
Илинди-ю шеър домига, сўнгра бўлди асирим.
Суймас эди тартибларни, хушламасди ўғитни,
Мана энди сипо тартиб ўтирибди тақсирим.

Мен ёзсаму у ёзмаса гўё эди гуноҳкор,
У мақталса мен қувондим эсланмаган кезларим.
Аёллигу оналикдан мушкул, ширин нима бор,
Ота-бола орасида талаш бўлди ҳисларим.

Кундуз демай, оқшом демай, яна демай ёзу киш,
Соғиндимми, ҳамроҳ бўлди Андижон йўлларида.
Қадрдонлик, дўстлик шундай орамизда урди ниш,

Бўстон бўлди боғим, ҳовлим ҳавасманд қўлларида.

Мени қайта шоир қилди қизгинамнинг кулгуси,
Муҳаббати шеърларимни бирдан қилди истило.
Унинг билан жозобада жилва қилди келгуси,
Хар жилвада минг хил оҳанг, минг хил бўёқ, минг жило.

XVII

Розиман ҳаётим, тақдир, умримдан,
Шоирлик меҳнати қисматидан ҳам.
Сиз билан жимгина олисдан туриб
Дарду қувончимни кўраман баҳам.
Шундайин жимгина сўзсиз, сўроқсиз
Кириб ҳам борурман уйлариңгизга.
Шундайин жимгина, сўзсиз, сўроқсиз
Ўрнашиб ҳам олгум ўйлариңгизга.
Пок бир нигоҳ бўлсам, нурли бир хаёл
Ёмонликдан ҳазар, ишга ташналик.
Озгина сохталик тош каби малол —
Келса-ю, шеърларим бўлса рўшнолик —
Шаффоф бир томчига айланганим шу.
Умрим, меҳнатимдан розилигим ҳам.
Шу томчида ёнса юрагим мангу,
Ҳам ўзи куйдирса, ҳам тутса малҳам.
Бўлардим жафокаш ҳислардан рози,
Кечганим сафарлар, излардан рози.
Танҳо ўзим билан ўтган вақтдан ҳам,
Ҳатто юз ўгирган севги, бахтдан ҳам.
Ноҳақлик олдида ожиз қолсам гоҳ,
Ҳатто тушларимга отам киради.
Бир шиддат руҳимда жўшади ногоҳ.
Шеърларимда унинг қони юради.
Мендан қудратлироқ топилмас шунда,
Мендан журъатлироқ топилмас шунда,
Дийдор ғанимату чой бир баҳона,
Дегандек сабабчи бўлиб бир сўроқ,
Ярим асрлик умр остонасида
Сизга дил тўқишга сездим иштиёқ.
Кимлардан бурчлиман, нелардан хурсанд,
Кимлардан бўйнимда узиб бўлмас қарз.
Недан обрў топиб, недан едим панд,
Бир айтиб ўтмоқлик зотан эди фарз.
Фикрлардан бошга қонлар югуриб,

Уйку излаб тунлар дори ичган пайт,
Юрак ҳам безовта гурсиллаб уриб,
Шоирликдан баъзан кечгим келган пайт
Сухбатингиз яна бўлиб бир орзу,
Сиз билан кўришиш истаги қолиб —
Келарди-ю, бошда айланиб мавзу
Тинчлигимни яна кетарди олиб.
Мисрага сифмаган ҳислар қийноғи
Хамиша туради шошириб, ниқтаб.
Хукмингизга ҳавола энди бу ёғи.
Деб аста энтикиб, қўйдим нуқтани.

1974 йил, Тошкент — Андижон